

The image shows the interior of a grand, ornate church. The ceiling is covered in intricate frescoes and paintings. A large, multi-tiered organ with gold accents is the central focus. The pews are made of dark wood and are arranged in rows. The architecture is highly detailed, with many statues and decorative elements. The lighting is warm, highlighting the rich colors and textures of the interior.

Raport roczny Narodowego Instytutu Dziedzictwa 2016

Szanowni Państwo

Rok 2016 dla Narodowego Instytutu Dziedzictwa był rokiem bardzo pracowitym. Szczególnie wiele starania i czasu Instytut poświęcił na przeanalizowanie, opracowywanie i wprowadzenie do właściwych baz danych informacji pozyskanych w trakcie przeprowadzonej przez NID w latach 2008–2015 terenowej weryfikacji rejestru zabytków nieruchomych. Jednocześnie kontynuował całościową weryfikację zabytków obszarowych i archeologicznych. Przeprowadził też na reprezentatywnej próbie statystycznej terenowe badania stanu zachowania zabytków nieruchomych. W ten sposób znacznie rozszerzył zbiór danych wyjściowych do kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych, którego przygotowanie stanowi jedno z kluczowych zadań powierzonych NID w ramach Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014–2017.

Równolegle NID realizował też inne zadania KPOZiOnZ. Spośród nich do najistotniejszych należało przygotowanie szkoleń, opracowań studialnych, wydawnictw, filmów i publikacji internetowych, mających wesprzeć merytorycznie samorządy terytorialne w ich działaniach na rzecz ochrony dziedzictwa. Instytut był również organi-

zатorem lub współorganizatorem wielu konferencji oraz szkoleń dla służb konserwatorskich i środowisk związanych z ochroną i opieką nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym. Podobnie jak w poprzednich latach wspomagał też służby konserwatorskie, opracowując na ich potrzeby specjalistyczne opinie i ekspertyzy.

Nadto Instytut aktywnie uczestniczył w różnego rodzaju krajowych i międzynarodowych wydarzeniach specjalistycznych. Przede wszystkim warto wspomnieć o udziale NID w 12. edycji Europejskich Targów Konserwacji i Restauracji Zabytków oraz Renowacji Starych Budowli DENKMAL 2016, zakończonym uzyskaniem Złotego Medalu Targów Lipskich za wystawę „Zabytkowe rezydencje w krajobrazie przygranicznych regionów Polski i Niemiec / Schlösserlandschaften in der deutsch-polnischen Grenzregion”, przygotowaną we współpracy z konserwatorami wojewódzkimi ze Szczecina, Zielonej Góry i Wrocławia i ich odpowiednikami w niemieckich krajach związkowych: Meklemburgii–Pomorzu Przednim, Brandenburgii i Saksonii. Instytut był też współorganizatorem Pierwszego Forum Eksperckiego Chiny – Europa Środkowa i Wschodnia dotyczącego ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

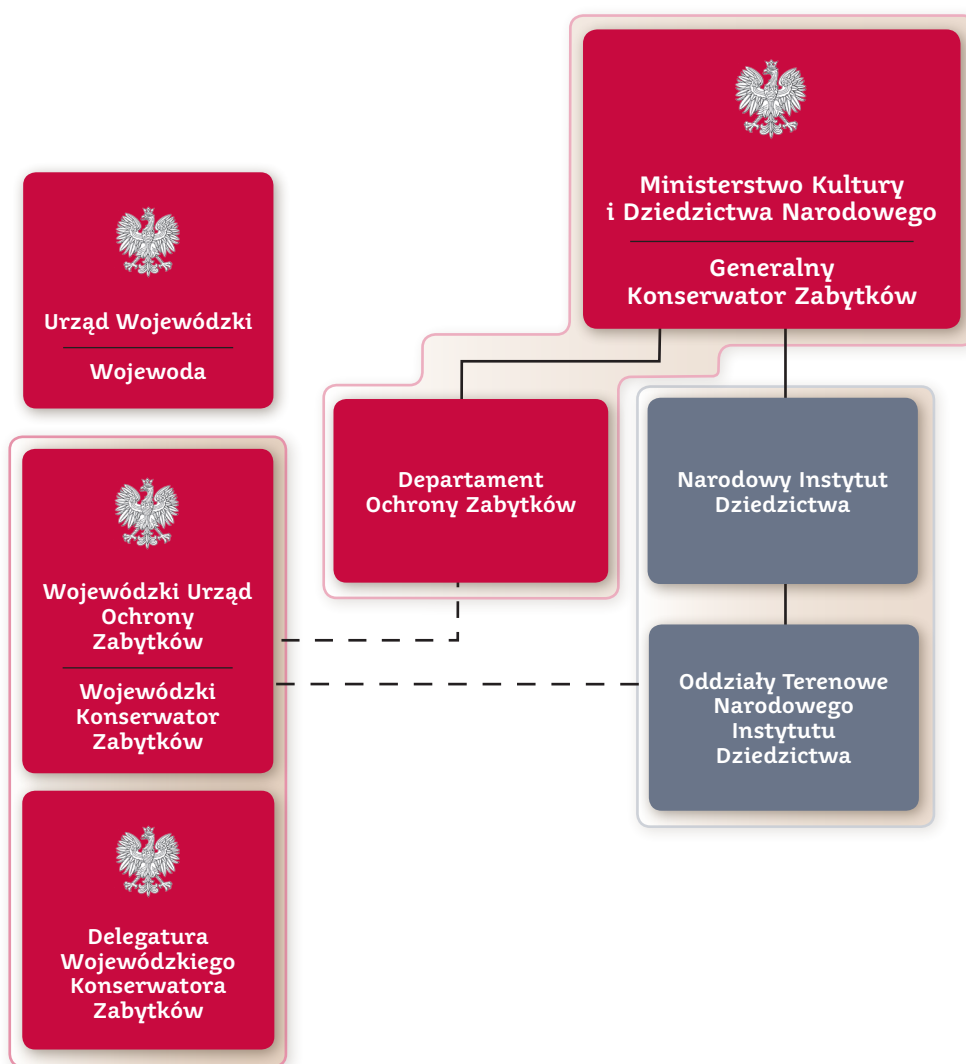
NID, dążąc zgodnie ze swoją misją i założeniami Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami do zwiększenia roli dziedzictwa kulturowego w życiu społecznym Polaków, a także do ułatwienia dostępu i zrozumienia bogactwa spuścizny kulturowej naszego kraju, z dużym zaangażowaniem Oddziałów Terenowych uruchomił w mijającym roku nowoczesnie zaprojektowany portal www.zabytek.pl, w którym gromadzi i udostępnia zasoby cyfrowe opracowane w Instytucie w postaci opisów, pomiarów, zdjęć (aktualnych i archiwalnych), geolokalizacji oraz trójwymiarowych wizualizacji zabytków. Ponadto, jak co roku, NID koordynował Europejskie Dni Dziedzictwa, zorganizował pod auspicjami Generalnego Konserwatora Zabytków konkurs „Zabytek Zadbane” dla właścicieli, posiadaczy lub zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru, a w ramach programu własnego „Wolontariat dla dziedzictwa” wspierał środowiska wolontariackie.

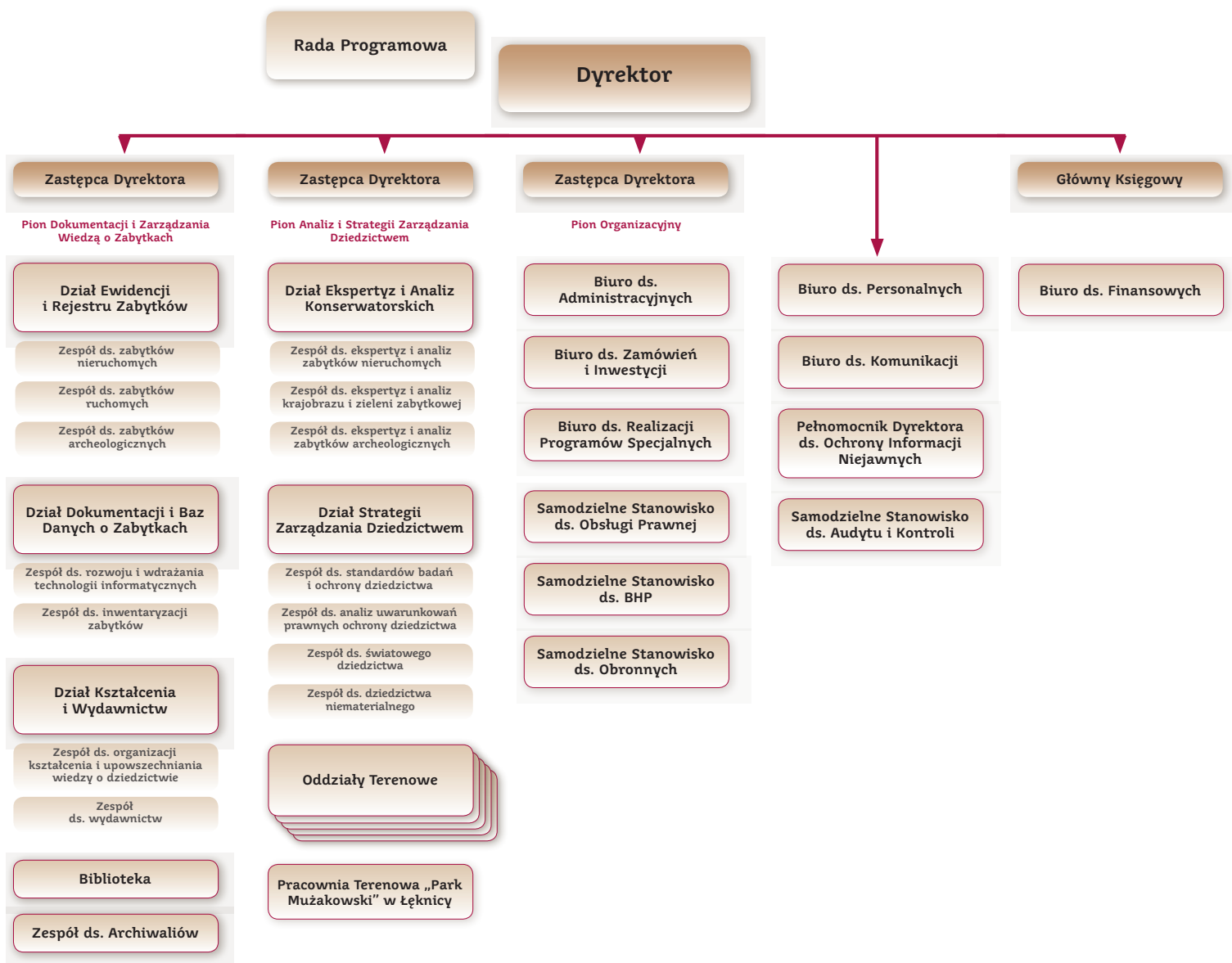
Rok 2016 to również czas wyjątkowo intensywnej pracy Instytutu na rzecz uznania za pomniki historii kolejnych zabytków o wybitnym znaczeniu dla polskiej historii i kultury, a także wyboru i zgłoszenia na Listę światowego dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego UNESCO następnych dóbr reprezentujących różnorodność kulturowego i przyrodniczego dziedzictwa Polski.

Wspomniane powyżej działania to oczywiście zaledwie znikoma część zadań, jakie Narodowy Instytut Dziedzictwa zrealizował w 2016 roku. Dlatego wszystkim, którzy chcą się więcej dowiedzieć o wynikach całorocznej pracy naszej instytucji, uprzejmie zapraszam do lektury całego raportu rocznego, mając nadzieję, że spotka się on z Państwa zainteresowaniem.

prof. Małgorzata Rozbicka
Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Umiejscowienie **NID** w strukturze systemu ochrony zabytków

Struktura Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Spis treści

Rada Programowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa **8**

**Sprawozdanie z działalności Narodowego Instytutu Dziedzictwa
za 2016 rok** **11**

Gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie

Portal informacyjno-popularyzatorski zabytek.pl **82**

Wyznaczanie i upowszechnianie standardów ochrony i konserwacji

Program zwalczania zagrożeń i przeciwdziałania
przestępczości przeciwko zabytkom archeologicznym
w Narodowym Instytucie Dziedzictwa **88**

Kształtowanie świadomości społecznej

Dziedzictwo kulturowe to wspólna sprawa:
działania NID na rzecz upowszechniania wiedzy o dziedzictwie **92**

Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków 2016 **96**

6. Spotkanie Opiekunów Pomników Historii **98**

Rada Programowa Narodowego Instytutu Dziedzictwa

prof. dr hab. **Wojciech Bałus** – historyk sztuki, studiował też filozofię. Profesor zwyczajny w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zajmuje się teorią i historią sztuki XIX–XXI wieku oraz związkami sztuki z filozofią, antropologią kulturową i literaturoznawstwem. Redaktor serii „Ars Vetus et Nova”. Przewodniczący Polskiego Komitetu Narodowego Corpus Vitrearum. Członek zwyczajny Hessische Akademie der Forschung und Planung im Ländlichen Raum, AICA oraz członek–korespondent Polskiej Akademii Umiejętności. Autor wielu książek z dziedziny historii sztuki.

Elżbieta Berendt – kierownik Muzeum Etnograficznego, Oddziału Muzeum Narodowego we Wrocławiu. Zastępca przewodniczącego Rady ds. niematerialnego dziedzictwa kulturowego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Z wykształcenia etnografka, specjalizuje się w problematyce sztuki ludowej i tożsamości kulturowej; autorka trzech prac zwartych oraz kilkudziesięciu artykułów naukowych i popularnonaukowych. Od 2007 roku wspólnie z zespołem merytorycznym Muzeum koordynuje dolnośląskie obchody Europejskich Dni Dziedzictwa.

dr hab. inż. arch. **Marcin Gawlicki**, prof. KUL – architekt, badacz i konserwator zabytków; pełnił urząd wojewódzkiego konserwatora zabytków w Gdańsku, był dyrektorem Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie, kierował Komitetem ds. Światowego Dziedzictwa w Polsce, obecnie jest kierownikiem Katedry Projektowania Krajobrazu w Instytucie Architektury Krajobrazu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

dr hab. **Dominik Jagiełło** – prezes Fundacji Hereditas. Z wykształcenia matematyk, specjalista w zakresie zarządzania organizacjami pozarządowymi oraz innowacyjności technologicznej.

prof. dr hab. inż. **Jerzy Jasiołko** – przewodniczący Rady Programowej NID. Kierownik Zakładu Materiałów Budowlanych, Konstrukcji Drewnianych i Zabytkowych Politechniki Wrocławskiej. Z wykształcenia konstruktor; specjalizuje się w konserwacji i wzmacnianiu historycznych konstrukcji drewnianych, ceglanych, kamiennych i betonowych. Zajmuje się badaniami materiałów historycznych oraz diagnostyką stanu technicznego obiektów zabytkowych.

prof. dr hab. **Leszek Kajzer** – archeolog, historyk kultury materialnej, kastellolog. Specjalista w zakresie archeologii historycznej. Wieloletni dyrektor Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego.

dr inż. arch. **Krzysztof Koszewski** – architekt, pracownik naukowy Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. Zajmuje się problematyką zarządzania wiedzą o dziedzictwie architektonicznym oraz informacyjnymi i komunikacyjnymi aspektami procesu twórczego w architekturze.

Barbara Nowak-Obelinda – absolwentka historii sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. Od 1976 roku zatrudniona w instytucjach związanych z ochroną zabytków na Mazowszu, a od 1980 roku na Dolnym Śląsku. Kierownik Biur Badań i Dokumentacji Zabytków w Skierniewicach i w Wałbrzychu, następnie pracownik państwowych urzędów ochrony zabytków, w latach 1999–2012 kierownik Delegatury w Wałbrzychu wrocławskiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, od stycznia 2013 roku zajmuje stanowisko Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu. Autorka opracowań ewidencyjnych zabytków oraz artykułów dotyczących problematyki ochrony zabytków.

dr hab. inż. **Robert Olszewski**, prof. PW – samodzielny pracownik naukowy Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej, zajmuje się analizą danych przestrzennych oraz modelowaniem kartograficznym. Specjalizuje się w dziedzinie harmonizacji baz danych przestrzennych oraz implementacji Dyrektywy INSPIRE.

prof. dr hab. **Bogumiła J. Rouba** – pracownik naukowy Zakładu Konserwacji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej Instytutu Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Konserwator-restaurator dzieł sztuki, specjalista w dziedzinie konserwacji malarstwa sztalugowego, ściennego, rzeźby polichromowanej. Zajmuje się zagadnieniami z obszaru profilaktyki konserwatorskiej, badaniami zależności procesów niszczenia zabytków od warunków panujących w ich otoczeniu (klimat, zawilgocenie, światło itd.), projektowaniem konserwatorskim, a także teorią konserwacji-restauracji i terminologią.

dr **Marek Rubnikowicz** – doktor nauk humanistycznych z zakresu archeologii. Pracownik naukowy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w latach 1979–2001. Wojewódzki konserwator zabytków w Toruniu w latach 1993–1998 oraz 2002–2006; zastępca Generalnego Konserwatora Zabytków w latach 1999–2001 oraz pełniący obowiązki Generalnego Konserwatora Zabytków od roku 2001 do roku 2002. Od 2007 roku dyrektor Muzeum Okręgowego w Toruniu. Specjalista w zarządzaniu instytucjami wyspecjalizowanymi w popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

ks. **Andrzej Rusak** – dyrektor Muzeum Diecezjalnego Dom Długosza w Sandomierzu, konserwator Diecezji Sandomierskiej, historyk sztuki, wykładowca akademicki, kanonik Kapituły Sandomierskiej.

prof. dr hab. **Tadeusz J. Żuchowski** – historyk sztuki, profesor nauk humanistycznych, obecnie dyrektor Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

dr hab. inż. arch. **Agata Zachariasz**, prof. PK – architekt, pracownik Instytutu Architektury Krajobrazu Politechniki Krakowskiej, specjalizuje się w architekturze krajobrazu, historii sztuki ogrodowej i rewaloryzacji zabytkowych ogrodów, zajmuje się również zagadnieniami ochrony krajobrazu kulturowego.

Sprawozdanie z działalności Narodowego Instytutu Dziedzictwa za 2016 rok

Narodowy Instytut Dziedzictwa realizuje zadania określone w statucie obowiązującym od 23 stycznia 2014 roku.

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym z dnia 30 stycznia 2014 roku strukturę organizacyjną Instytutu tworzą: pion dokumentacji i zarządzania wiedzą o zabytkach, pion analiz i strategii zarządzania dziedzictwem, pion organizacyjny, komórki organizacyjne i samodzielne stanowiska pracy oraz 16 Oddziałów Terenowych: w Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Toruniu, Warszawie, Wrocławiu i Zielonej Górze oraz Pracownia Terenowa „Park Mużakowski” w Łęknicy.

Instytut poprzez swoje działania kontynuuje dorobek Ośrodka Dokumentacji Zabytków, powołanego w 1962 roku: stanowi zaplecze eksperckie dla Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz służb konserwatorskich, a także promuje ideę ochrony dziedzictwa kulturowego i upowszechnia wiedzę na jego temat w społeczeństwie.

Misją Narodowego Instytutu Dziedzictwa jest tworzenie podstaw dla zrównoważonej ochrony dziedzictwa poprzez gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o zabytkach, wyznaczanie standardów ich ochrony i konserwacji oraz kształtowanie świadomości społecznej celem zachowania dziedzictwa kulturowego Polski dla przyszłych pokoleń.

Zgodnie z § 3 statutu NID Instytut realizuje zadania w zakresie zrównoważonej ochrony dziedzictwa kulturowego Polski w celu jego zachowania dla przyszłych pokoleń poprzez:

- 1) gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie;
- 2) wyznaczanie i upowszechnianie standardów ochrony i konserwacji zabytków;
- 3) kształtowanie świadomości społecznej w zakresie wartości i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Strategia Narodowego Instytutu Dziedzictwa koncentruje się wokół następujących priorytetów:

- A. tworzenie systemu skutecznej ochrony i opieki nad zabytkami;
- B. tworzenie bazy wiedzy o dziedzictwie kulturowym oraz warunków dla jej udostępniania i efektywnego wykorzystania;
- C. upowszechnianie wiedzy/edukacja o dziedzictwie oraz działanie na rzecz efektywnego/kreatywnego wykorzystania społecznego i gospodarczego krajowego potencjału kulturowego.

Działalność Narodowego Instytutu Dziedzictwa wpisuje się też bądź wynika z zadań Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014–2017.

Do zadań Instytutu należy w szczególności:

1. GROMADZENIE I UPOWSZECHNIANIE WIEDZY O DZIEDZICTWIE

EWIDENCJA, REJESTR I MONITORING

Archiwizowanie zbiorów dokumentów związanych z ochroną zabytków oraz ich digitalizacja i upowszechnianie

Cel zadania: zachowanie informacji o zasobie zabytkowym dla przyszłych pokoleń.

Instytut na bieżąco zarządza zasobem archiwalnym centralnej bazy danych o zabytkach, na który składają się 5254 metry bieżące archiwaliów oraz stale przyjmuje nowe zbiory.

W 2016 roku w kategorii zabytków nieruchomych przyjęto i opracowano:

- 329 nowych decyzji o wpisie do rejestru zabytków dla zabytków nieruchomych,
- 71 decyzji o skreśleniu z rejestru zabytków,
- 113 decyzji odmawiających skreśleń,
- 354 postanowienia zmieniające lub wyjaśniające treść wcześniej wydanych decyzji oraz informacje urzędowe dotyczące przenoszenia wpisów do nowych ksiąg rejestru.

W kategorii zabytków archeologicznych w 2016 roku przyjęto i opracowano:

- 8 nowych decyzji o wpisie do rejestru zabytków,

- 1 decyzję odmawiającą skreślenia,
- 28 postanowień zmieniających lub wyjaśniających treść wcześniej wydanych decyzji oraz informacji urzędowych dotyczących przenoszenia wpisów do nowych ksiąg rejestru.

Od początku 2016 roku zarchiwizowano około 3,6 mb opracowań wyników badań archeologicznych realizowanych w związku z budową dróg krajowych i autostrad. Stan zbioru wynosi obecnie 86,3 mb.

Ponadto przyjęto 305 decyzji o wpisie do rejestru zabytków ruchomych, obejmujących 5175 obiektów sztuki i rzemiosła artystycznego, 101 postanowień zmieniających lub wyjaśniających treść wcześniej wydanych decyzji oraz informacji urzędowych dotyczących przenoszenia wpisów do nowych ksiąg rejestru. W przypadku ruchomych zabytków techniki przyjęto 12 nowych decyzji obejmujących 26 obiektów.

Gromadzenie dokumentacji Krajowej Ewidencji Zabytków

Cel zadania: realizacja w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego ustawowego obowiązku gromadzenia dokumentacji Krajowej Ewidencji Zabytków.

W 2016 roku przyjęto 784 nowe karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa. W obszarze zabytków ruchomych zbiór NID powiększył się o 3016 kart obiektów sztuki i rzemiosła artystycznego oraz 3136 kart zabytków techniki.

W zakresie ewidencji archeologicznej KEZA przyjęto 5382 karty z 247 obszarów. Od początku roku, w ramach wspierania WUOZ, pracownicy NID wykonali 123 karty ewidencyjne obiektów zabytkowych. Zasoby dokumentacji Krajowej Ewidencji Zabytków udostępniono w okresie sprawozdawczym 352 osobom, które w sumie skorzystały z 14 360 jednostek, tj. około 33 mb archiwalnych dokumentacji.

W 2. połowie 2016 roku trwały działania polegające na opracowaniu merytorycznych podstaw dla tworzenia systemu zapisu w Infrastrukturze Informacji Przestrzennej danych o zabytkach znajdujących się w ewidencji.

Prowadzenie ewidencji badań archeologicznych realizowanych na terenie kraju

Cel zadania: pozyskiwanie informacji na temat stanu dziedzictwa archeologicznego.

W ciągu 2016 roku zarejestrowano około 5600 decyzji wydanych przez wojewódzkich konserwatorów zabytków, zezwalających na prowadzenie prac archeologicznych.

Monitorowanie i analizowanie zagrożeń dla dziedzictwa i wypracowywanie metod przeciwdziałania tym zagrożeniom

Cel zadania: pozyskiwanie aktualnych i rzetelnych danych na temat stanu zasobu dziedzictwa.

Instytut, uczestnicząc w prowadzonych przez Generalnego Konserwatora Zabytków postępowaniach administracyjnych dotyczących skreśleń obiektów z rejestru zabytków, przeprowadził 137 lustracji tych obiektów w terenie, oceniając stan zachowania ich wartości zabytkowych.

Zakończono realizację rozpoczętego w 2008 roku projektu terenowej weryfikacji rejestru zabytków nieruchomości i kontynuowano weryfikację rejestru zabytków archeologicznych. Do końca grudnia 2015 roku przesłano do Działu Ewidencji i Rejestru Zabytków komplet materiałów dotyczących weryfikacji rejestru zabytków nieruchomości z terenu całej Polski. Dane te zostały w 1. półroczu 2016 roku opracowane i przeanalizowane pod względem merytorycznym. Na ich podstawie zaktualizowano i uzupełniono najistotniejsze informacje dotyczące obiektów zabytkowych w bazach danych oraz sporządzono zestawienia ilościowe, które zostaną wykorzystane w opracowaniu kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomości realizowanego w ramach Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami. Lustracji terenowej i ocenie poddano łącznie 63 919 zabytków nieruchomości, co stanowi 100% zasobu wpisanego do rejestru według stanu ustalonego do weryfikacji. W przypadku obiektów archeologicznych zweryfikowano od początku roku 2860 stanowisk. Weryfikacji łącznie poddano 6978 zabytków archeologicznych, co stanowi około 92% obiektów objętych weryfikacją.

Przeprowadzona weryfikacja rejestru zabytków potwierdziła pilną konieczność uporządkowania rejestru oraz ujednoczenia standardów i polityki konserwatorskiej w zakresie rejestru zabytków. W 2. półroczu 2016 roku wykorzystano zestawienia ilościowe uzyskane w wyniku opracowania materiałów weryfikacyjnych rejestru jako merytoryczną podstawą sporządzenia 16 raportów wojewódzkich, zawierających wnioski dla polityki konserwatorskiej w regionach.

Weryfikacja rejestru wpisów obszarowych

Cel zadania: rozpoznanie stanu zachowania zabytkowych obszarów oraz wyłonienie tych decyzji o wpisie do rejestru zabytków, które ze względu na uchybienia, np. brak określenia granic wpisu, powinny być uzupełnione poprzez doprecyzowanie granic w oparciu o istniejące dokumentacje historyczne i planistyczne bądź wskazanie części tych obszarów, które utraciły wartość zabytkową oraz dokonanie formalnego doprecyzowania granic wpisu poprzez częściowe ich skreślenie z rejestru zabytków.

W 2016 roku na podstawie przeprowadzonej weryfikacji i wypełnionych ankiet weryfikacyjnych dla 890 obszarów wpisanych do rejestru zabytków zostały opracowane przez Oddziały Terenowe raporty wojewódzkie, tj. opisy zabytków obszarowych na terenie województwa, które zostaną wykorzystane do sporządzenia *Raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków*, realizowanego w ramach zadań Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014–2017.

Program zwalczania zagrożeń i zapobiegania przestępczości przeciwko zabytkom archeologicznym

Cel zadania: opracowanie skutecznej profilaktyki i zwalczania przestępczości przeciw dziedzictwu archeologicznemu.

W 2016 roku kontynuowano monitoring rynku antykwarycznego – w sumie zarechizowano 265 podejrzanych aukcji. Policji i innym służbom mundurowym zgłoszono 23 przypadki podejrzenia złamania prawa ochrony zabytków na portalach Allegro i e-Bay.

W ramach zadania kontynuowano program przeciwdziałania i zwalczania przestępczości przeciw dziedzictwu archeologicznemu, we współpracy z Komendą Główną Policji, Służbą Celną, Strażą Graniczną, placówkami muzealnymi oraz służbami konserwatorskimi (WIĘCEJ INFORMACJI > s. 88–91).

W trybie roboczym wielokrotnie wspierano merytorycznie Policję i Izbę Celną, służby konserwatorskie oraz muzealników i środowisko naukowe. Zaprezentowano problematykę przestępczości przeciwko zabytkom archeologicznym na konferencjach: „Służby w ochronie dziedzictwa Europy Wschodniej”, „Legalne/nielegalne poszukiwania zabytków i obrót zabytkami”, „Ochrona dziedzictwa archeologicznego”, „Aspekty prawne poszukiwań zabytków. Archeologia pól bitewnych”. Zorganizowano szkolenie z zasad ochrony dziedzictwa archeologicznego dla wybranych funkcjonariuszy policji w woj. lubuskim (28 uczestników). W ramach Nocy Muzeów wygłoszono w Muzeum Okręgowym Ziemi Kaliskiej wykład na temat problemu grabieży zabytków. Przygotowano też jedną opinię na temat nielegalnego wydobycia wraku samolotu z Zatoki Puckiej. Złożono zeznania w jednej sprawie karnej.

DIGITALIZACJA/BAZY DANYCH

Budowa i rozwój ogólnopolskiej geoprzestrzennej bazy danych o zabytkach

Cel zadania: realizacja zapisów ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej dla obszarów chronionych ze względu na wartości kulturowe (zabytki), które organ wiodący – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego – powierzył do realizacji dyrektorowi Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

W okresie sprawozdawczym NID aktualizował dane przestrzenne na nowej platformie publikacyjnej dostępnej dla każdego – portalu mapowym www.mapy.zabytek.gov.pl. Od stycznia do końca 2016 roku trwały prace nad aktualizacją repozytorium skanowanej dokumentacji rejestrowej, a następnie na podstawie tych dokumentów aktualizowano bazę danych geoprzestrzennych o zabytkach. Dostęp do repozytorium cyfrowego dokumentacji rejestrowej jest możliwy dla zautoryzowanych użytkowników (pracowników NID, Departamentu Ochrony Zabytków MKiDN oraz Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków, które podpisały z NID umowę na korzystanie z cyfrowego repozytorium). W 2016 roku rozszerzono grupy użytkowników korzystających z narzędzia do zarządzania dokumentacją rejestru zabytków o pracowników Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków (6 spośród 16 urzędów podpisało stosowne umowy).

W ramach utrzymania i rozwoju bazy prowadzono digitalizację rejestru zabytków nieruchomości i archeologicznych, polegającą na skanowaniu analogowych kopii dokumentacji rejestru i ewidencji zabytków.

W 2016 roku pozyskano do repozytorium cyfrowego NID 17 098 kopii cyfrowych dokumentacji, w tym 1640 kopii dokumentacji rejestrowej zabytków nieruchomości, ruchomych i archeologicznych, a także 8457 dokumentów ewidencji zabytków archeologicznych (skanowanych egzemplarzy map przeglądowych AZP w skali 1 : 25 000). Obecnie repozytorium cyfrowe NID zawiera 139 796 dokumentów cyfrowych obejmujących rejestr zabytków nieruchomości, ruchomych i archeologicznych, jak również ewidencję zabytków nieruchomości i archeologicznych.

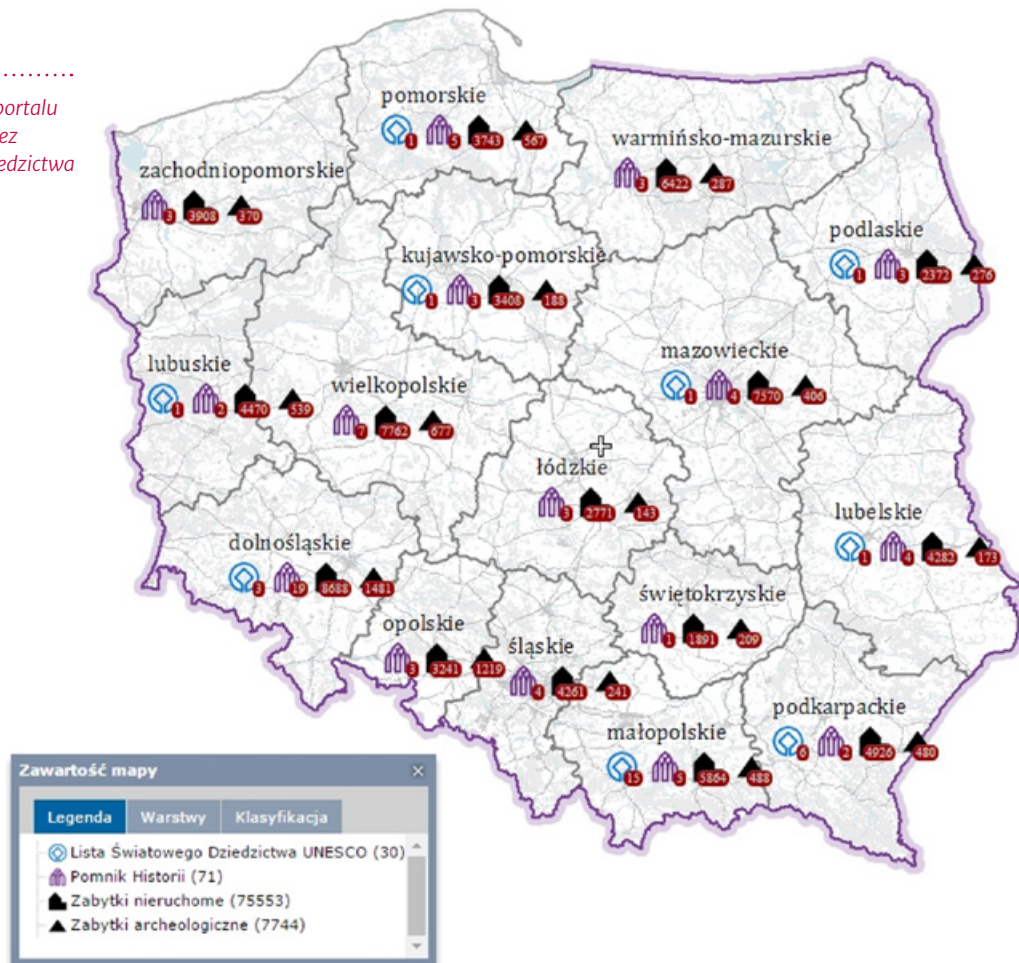
Na koniec 2016 roku repozytorium cyfrowe NID zawierało:

- 74 968 dokumentów obejmujących rejestr zabytków nieruchomości (co stanowi 100% zasobu analogowego przesłanego przez WUOZ do NID);
- 12 229 dokumentów obejmujących rejestr zabytków nieruchomości, archeologicznych (co stanowi 100% zasobu analogowego przesłanego przez WUOZ do NID);
- 21 198 dokumentów obejmujących rejestr zabytków ruchomych (co stanowi 100% zasobu analogowego przesłanego przez WUOZ do NID);
- 6736 dokumentów obejmujących ewidencję zabytków nieruchomości (pilotaż projektu);
- 24 665 dokumentów obejmujących ewidencję zabytków archeologicznych (pilotaż projektu).

Centralna Baza Danych o Zabytkach NID zawiera:

- 87 998 obiektów przestrzennych reprezentujących rejestr zabytków nieruchomości;
- 7770 obiektów przestrzennych reprezentujących rejestr zabytków archeologicznych;

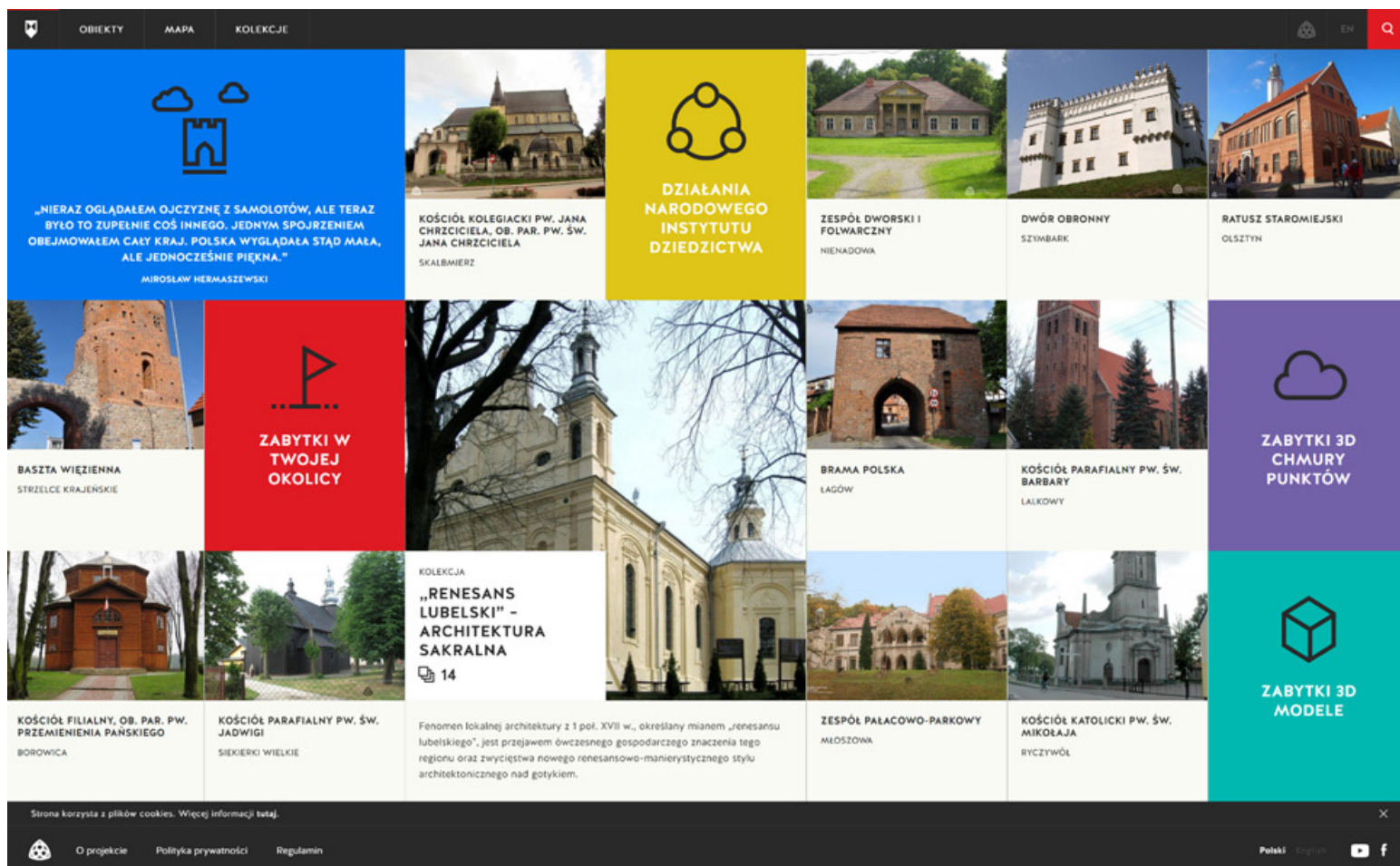
Widok okna mapy geoportalu
administrowanego przez
Narodowy Instytut Dziedzictwa

- 71 obiektów przestrzennych reprezentujących pomniki historii;
- 30 obiektów przestrzennych reprezentujących dobra z Listy światowego dziedzictwa UNESCO.

Tworzona w NID **centralna baza danych geoprzestrzennych o zabytkach rejestrowych Polski** zawiera obiekty wpisane do rejestru zabytków istniejące w terenie, obiekty wpisane do rejestru zabytków nieistniejące w terenie, obiekty, które skreślono z rejestru zabytków, a także obiekty, których dotyczą uchylene decyzji. W przeciwieństwie do centralnej bazy danych geoportal MKiDN publikuje informacje jedynie o obiektach wpisanych do rejestru zabytków, które istnieją w terenie. Do końca 2016 roku na geoportalu NID opublikowanych zostało 87% danych dostępnych w bazie danych geoprzestrzennych.

Dane o polskich zabytkach w postaci zestawień statystycznych oraz wykazów zabytków od grudnia 2016 roku dostępne są również na portalu www.danepubliczne.gov.pl (<https://danepubliczne.gov.pl/dataset?q=NID&organization=narodowy-instytut-dziedzictwa>).

Koncepcja, projekt, opracowanie i uruchomienie portalu o polskich zabytkach – zabytek.pl

Cel zadania: zaprojektowanie, budowa i wdrożenie portalu o polskich zabytkach – zabytek.pl, który jest miejscem integrującym zasoby cyfrowe powstałe w NID w postaci pomiarów, zdjęć (aktualnych i archiwalnych), opisów, geolokalizacji oraz wizualizacji trójwymiarowych zabytków.

W 2016 roku Dział Dokumentacji i Baz Danych o Zabytkach utrzymywał i rozwijał działanie uruchomionego 18 maja 2016 roku serwisu www.zabytek.pl. Portal został zaprojektowany po to, by w nowoczesny sposób udostępniać informacje o polskich zabytkach: ich opisy i zdjęcia wraz z atrakcyjnymi zasobami cyfrowymi (np. modelami 3D obiektów, chmurami punktów) oraz ich lokalizację.

Zasoby portalu obecnie liczą 21 892 obiekty opublikowane na stronie. Pełnych not (opracowanych przez Oddziały Terenowe NID) jest 3540, z czego przetłumaczono na język angielski 1334 noty. Kategoryzacja wszystkich obiektów publikowanych na stronie została wykonana w porozumieniu i współpracy z Działem Ewidencji i Rejestru Zabytków.

.....
Widok głównej strony portalu www.zabytek.pl

Portal zabytek.pl jest uzupełniany o kolekcje tematyczne. Aktualnie zawiera ich 29, prezentujących dziedzictwo kulturowe 15 województw Polski. Utworzono je w celu przedstawienia interesujących, często mało znanych pomimo że zabytkowych miejsc na mapie kraju. Niektóre kolekcje obejmują liczną grupę obiektów, np. „Kościoły drewniane na Górnym Śląsku” – woj. śląskie (58 obiektów), „Drewniane i ryglowe kościoły Wielkopolski” – woj. wielkopolskie (74 obiekty), „Wielkopolskie siedziby ziemiańskie” – woj. wielkopolskie (62 obiekty), „Drewniane kościoły i cerkwie Podkarpacia” – woj. podkarpackie (41 obiektów), „Kościoły drewniane Śląska Opolskiego” – woj. opolskie (57 obiektów). Każda z kolekcji została opatrzona ogólnym opisem oraz notami charakteryzującymi poszczególne obiekty zabytkowe.

W galerii portalu www.zabytek.pl oprócz zdjęć, map i opisów umieszczone są obiekty 3D w postaci siatkowych modeli MESH oraz zarejestrowane w wyniku skanowania laserowego chmury punktów. W okresie sprawozdawczym umieszczono w serwisie 27 chmur punktów oraz 25 modeli 3D obiektów. Modele pokazują uproszczoną bryłę budynku oraz fotorealistyczną teksturę powierzchni zewnętrznych. Przestrzeń rejestrowana jest z rozdzielczością do 5 mm, dając precyzyjny, złożony z miliardów punktów, wirtualny model obiektu.

Użytkownik serwisu www.zabytek.pl może korzystać z autorskiej aplikacji CUMULUS. To opracowane w NID pionierskie rozwiązanie umożliwia przeglądanie i pracę na chmurach punktów w zwykłej przeglądarce internetowej. Podstawowe funkcje aplikacji pozwalają na manewrowanie widokiem chmury – obroty, zbliżenia, ustalanie punktów obrotu widoku, definiowanie widoku prostopadłego lub perspektywicznego i zapisywanie efektów (WIĘCEJ INFORMACJI > s. 82–87).

Wraz ze startem nowej strony została przeprowadzona szeroko zakrojona kampania promocyjna serwisu. W efekcie podjętych działań przedstawiciele Narodowego Instytutu Dziedzictwa udzielili wywiadów w rozgłośniach radiowych Polskiego Radia, w TVP, a także w Internecie. Informacje o nowej stronie dotarły do przedstawicieli mediów w całej Polsce, którzy za pośrednictwem stron internetowych i własnych kanałów rekomendują korzystanie z niej.

Od początku 2016 roku do relacyjnej bazy danych Multiarch 9b dodano:

- ponad 1600 rekordów dokumentów zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków;
- około 1900 rekordów kart zabytków techniki;
- ponad 12 100 rekordów zabytków ruchomych sztuki i rzemiosła artystycznego.

Aktualny stan bazy danych zabytków w systemie Multiarch 9b dla poszczególnych zbiorów danych to:

- około 83 000 rekordów zabytków nieruchomości – wpisanych do rejestru zabytków ponad 63 000 (około 70 000 rekordów) kart ewidencyjnych architektury i budownictwa;

- około 15 000 rekordów kart cmentarzy;
- około 10 000 rekordów założeń zieleni;
- około 400 000 rekordów kart zabytków ruchomych – rejestru oraz ewidencji sztuki i rzemiosła artystycznego;
- około 3000 rekordów kart rejestru zabytków techniki;
- około 15 000 rekordów kart ewidencji zabytków techniki.

Aktualny stan bazy Access – rejestrowych zabytków archeologicznych to około 8000 rekordów i dla ewidencji zabytków 8500 rekordów obszarów.

ARCHIWUM

Cel zadania: archiwizowanie zbiorów dokumentów związanych z ochroną zabytków oraz ich digitalizacja i upowszechnianie.

Archiwum NID istnieje od 1962 roku. Wśród materiałów archiwalnych dotyczących dóbr kultury w Polsce zasób obejmuje spuścizny wielu wybitnych konserwatorów, m.in. Teki Euzebiusza Łopacińskiego, Gerarda Ciołka, Bohdana Marconiego.

W 2016 roku przejęto około 70 mb materiałów archiwalnych oraz przetransportowanych (po uprzednim odgrzybianiu) 188 mb dokumentacji z Ośrodka Terenowego w Kielcach. Ewidencjami objęto 157 j.a. Powstały opisy do 294 j.a. z przechowywanych zbiorów. Wykonano skonstrum dotyczące ponad 5620 j.a. ze zbiorów PP PKZ.

Materiały będące w gestii NID zostały udostępnione 608 osobom i pochodziły z 2950 j.a. Ponadto na potrzeby interesantów pracownicy NID wykonali 282 kwerendy archiwalne.

W zakresie profilaktyki i konserwacji w 2016 roku 250 j.a. przełożono do nowych teczek. Uporządkowano około 95 mb archiwaliów. Zarchiwizowano 18,5 mb. archiwaliów, digitalizacji poddano 2458 j.a. (w większości materiały fotograficzne), uporządkowano 5120 fotografii oraz wykonano 11 869 zdjęć. Zespół ds. archiwaliów zaangażowany był w 231 zadań fotograficznych.

BIBLIOTEKA

Cel zadania: gromadzenie i udostępnianie publikacji specjalistycznych dotyczących zabytków w Polsce oraz ochrony, konserwacji i zarządzania dziedzictwem kulturowym.

NID prowadzi istniejącą od 1962 roku bibliotekę specjalistyczną w Warszawie oraz biblioteki w Oddziałach Terenowych na terenie całej Polski.

Profil zbiorów, początkowo bliższy historii sztuki i muzealnictwu, z czasem został ukierunkowany na krajowe i zagraniczne publikacje dotyczące ochrony, konserwacji i zarządzania dziedzictwem kulturowym. Obecnie biblioteka NID jest jedyną w Polsce placówką mającą księgozbiór poświęcony zagadnieniom inwentaryzacji i dokumentacji zabytków, a także problematyce konserwatorskiej, zarówno w zakresie teoretycznym, jak i praktycznym. Cechą wyróżniającą ją spośród innych specjalistycznych bibliotek w Polsce jest tworzenie bazy artykułów z czasopism oraz – od 2009 roku – artykułów z materiałów konferencyjnych i książek pamiątkowych.

W 2016 roku biblioteka NID w Warszawie wpisała do inwentarzy łącznie 789 woluminów książek i czasopism, w tym 281 woluminów zostało zakupionych, 162 przyjęto w formie daru, a 34,6 przyjęto w ramach wymiany. Ze zbiorów bibliotecznych w Warszawie skorzystało 408 osób, wypożyczając w sumie 1605 publikacji i korzystając na miejscu z 1281 woluminów. Ponadto, w ramach wymiany międzybibliotecznej, biblioteka przekazała współpracującym z nią instytucjom 64 woluminy książek i czasopism.

Biblioteka NID w Warszawie opracowuje księgozbiór w komputerowym systemie bibliotecznym PROLIB i umożliwia korzystanie z katalogu on-line oraz z zeskanowanych katalogów kartkowych. W okresie sprawozdawczym stworzono w sumie 2149 opisów bibliograficznych (książek, czasopism, artykułów), 3100 rekordów w kartotece haseł wzorcowych oraz oklejono kodami kreskowymi 1051 woluminów. Z katalogów on-line biblioteki skorzystało łącznie 7451 osób. W ramach popularyzacji księgozbioru na stronie internetowej biblioteki NID zostały zamieszczone 10 wykazów nabytków. W zakresie ochrony księgozbioru wyselekcjonowano i przekazano firmie introligatorskiej do oprawy (naprawy, konserwacji) 218 egzemplarzy książek i czasopism.

Biblioteki Oddziałów Terenowych NID wpisały do inwentarzy łącznie 2082 woluminy książek i czasopism, w tym 569 woluminów zakupiono, 1300 przyjęto w formie daru, a 213 w ramach wymiany. W okresie sprawozdawczym stworzono łącznie 2120 opisów bibliograficznych. Ze zbiorów bibliotecznych Oddziałów Terenowych skorzystało 474 czytelników, wypożyczając w sumie 1638 publikacji. Ponadto, w ramach współpracy z innymi instytucjami, biblioteki przekazały łącznie 123 woluminy książek i czasopism.

W 2016 roku wszystkie biblioteki w NID przeprowadziły inwentaryzację zbiorów, porównując zapisy w księgach inwentarzowych i kartach akcesji ze stanem faktycznym zgromadzonych materiałów. Łącznie w bibliotece NID w Warszawie sprawdzono około 38 500 woluminów druków zwartych oraz około 2500 sygnatur druków ciągłych wraz z zasobem, zaś w bibliotekach oddziałowych kontroli poddano blisko 60 000 woluminów druków zwartych i ciągłych.

WYDAWNICTWA

Cel zadania: upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego ochrony.

Spośród stałych periodyków specjalistycznych w 2016 roku wydrukowano dwa przygotowane w 2015 roku numery czasopism naukowych: półrocznik „Ochrona Zabytków” nr 2/2015 oraz rocznik archeologiczny „Raport” nr 10, a także nr 13 biuletynu „Kurier Konserwatorski”. Przygotowany do druku nr 1/2016 „Ochrony Zabytków” poświęcony został w całości tematyce zabytkowych parków i ogrodów. Jest on pierwszym numerem, w którym wszystkie artykuły zostały opublikowane w dwóch wersjach językowych – polskiej oraz angielskiej lub niemieckiej. Ponadto w 2016 roku do Rady Naukowej czasopisma dołączyły trzy osoby afiliowane w jednostkach naukowych za granicą. Zakończono także prace redakcyjne nad „Ochroną Zabytków” nr 2/2016 oraz „Raportem” nr 11. Oba czasopisma figurują na liście czasopism punktowanych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

W ramach projektu „DoM – Dziedzictwo obok Mnie. Wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczności lokalnych” wydane zostały publikacje: *Dziedzictwo obok Mnie – inspiracje do działań lokalnych* (w trzech osobnych wersjach językowych: polskiej, angielskiej i norweskiej) oraz *Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach*. Obie książki, będące zwieńczeniem trzyletniej współpracy Narodowego Instytutu Dziedzictwa i norweskiej Dyrekcji ds. Dziedzictwa Kulturowego (Riksantikvaren) to prace zbiorowe, a w ich powstanie poza pracownikami NID zaangażowanych było wielu specjalistów z Polski i Norwegii.

Zespół ds. światowego dziedzictwa funkcjonujący w strukturach NID opracował polską wersję językową poradnika *Przygotowanie wniosków o wpisanie na Listę światowego dziedzictwa* przeznaczoną do publikacji internetowej oraz wydawnictwo *Historyczne kopalnie – dzieło przyrody, sztuka człowieka* (także w wersji angielskiej); Zespół ds. dziedzictwa niematerialnego – materiały po warsztatach w Zakopanem w 2015 roku dotyczące ochrony tegoż dziedzictwa. Oddział Terenowy w Opolu opracował dwie publikacje: *Sławne drzewa województwa opolskiego. Przewodnik oraz Szlakiem dzieł Josepha Farnotha*; Oddział Terenowy w Olsztynie – *Zabytek Zabany AD 2016*.

Spośród publikacji, których NID jest współwydawcą, wydano drukiem sześć numerów czasopisma popularnonaukowego „Spotkania z Zabytkami” (w ramach współpracy z Fundacją „Hereditas”); opracowano 3. tom serii „Niematerialne dziedzictwo kulturowe w Polsce i jego ochrona” pt. *Narracja, obyczaj, wiedza... O zachowaniu niematerialnego dziedzictwa kulturowego* (we współpracy z Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej); przygotowano do druku wydawnictwo *Bodzia. Elitarny cmentarz z początków państwa polskiego* (wspólnie z Instytutem Archeologii i Etnologii PAN), a także katalog wystawy zorganizowanej na Targi Denkmal w Lipsku *Zabytkowe rezydencje w krajobrazie przygranicznych regionów Polski i Niemiec / Schlösserlandschaften in der deutsch-polnischen Grenzregion*. Ponadto ukończono prace nad katalogiem *Zabytki sztuki w Polsce. Małopolska* z serii „Dehio Handbuch der Kunstdenkmäler” (we współpracy z Instytutem Herdera i Uniwersytetem Jagiellońskim).

SZKOLENIA SPECJALISTYCZNE

Cel zadania: realizacja programów szkoleniowych i informacyjnych na rzecz służb konserwatorskich i środowisk związanych z opieką nad zabytkami celem doskonalenia zawodowego w obszarze ochrony zabytków.

Aktywne działania NID w dziedzinie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego to m.in. organizowanie konferencji oraz szkoleń dla pracowników służb konserwatorskich i środowisk związanych z opieką nad zabytkami.

Szkolenia dla przedstawicieli służb konserwatorskich

- 8 czerwca w Warszawie odbyło się jednodniowe szkolenie dla inspektorów archeologicznych z Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków. Tematem szkolenia była „Archeologia czasów najnowszych – zagadnienia konserwatorskie”. Wygłoszono następujące wykłady: „Poszukiwanie i własność zabytków w świetle zmian przepisów w 2015 roku, nagrody za odkrycia”, „Ekshumacje a badania archeologiczne, problemy definicji”, „Metodyka poszukiwań zabytków ruchomych w świetle obowiązujących przepisów”, „Archeologia czasów najnowszych. Przybliżenie problematyki”, „Stanowiska archeologiczne z epok historycznych w kontekście ewidencji zabytków. Podstawowe problemy konserwatorskie”.
- W dniach 6–8 lipca w Gdyni w ramach Szkoły Letniej ICOMOS przedstawiciel NID wygłosił wykład pt. „Pozadoktrynalne czynniki wartościowania architektury modernistycznej i socmodernistycznej w praktyce ochrony zabytków”.
- 3 października w Poznaniu pracownik NID przeprowadził dla pracowników poznańskiego WUOZ szkolenie na temat zagadnień konserwacji elementów i konstrukcji drewnianych w obiektach zabytkowych.
- 17–18 listopada zorganizowano szkolenie przeznaczone dla inspektorów archeologicznych z WUOZ. Dotyczyło ono zasad prowadzenia ewidencji nieruchomości zabytków archeologicznych w związku z koniecznością weryfikacji dotychczasowych badań i potrzebą digitalizacji zasobów krajowej ewidencji, a także innych zagadnień związanych z ochroną dziedzictwa archeologicznego, tj. zasady ochrony krajobrazu kulturowego, procedury prawne wywłaszczenia nieruchomości zabytku archeologicznego, problematyka ekshumacji oraz przestępstw przeciwko zabytkom archeologicznym.
- 29–30 listopada poprowadzono szkolenia z zarządzania dziedzictwem lokalnym dla samorządów, pracowników WUOZ, lokalnych grup działania oraz muzeów z terenu woj. dolnośląskiego. Poruszono tematy zarządzania dziedzictwem kulturowym, identyfikacji lokalnego zasobu dziedzictwa kulturowego, zagrożeń dla elementów dziedzictwa i ich wartości.

Szkolenia dla przedstawicieli innych służb publicznych i samorządów

- W lutym przeprowadzono szkolenia na temat ochrony dziedzictwa archeologicznego i zwalczania przestępczości w tym zakresie dla policjantów z komend powiatowych i wojewódzkich woj. lubuskiego.

- W sierpniu, październiku i listopadzie podczas 4 spotkań w Poniecu, Bydgoszczy, Legnicy i Lublinie pracownicy NID przeprowadzili szkolenia na temat podstaw prawnych poszukiwań zabytków w Polsce. Projekt, który miał na celu m.in. „dopasowanie i przetestowanie lubuskiego modelu współpracy eksploratorów i poszukiwaczy ze służbami państwowymi w innych regionach kraju”, realizowany był w ramach Rządowego Programu – Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO) Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Spotkania zorganizowało Stowarzyszenie Lubuska Grupa Eksploracyjna Nadodrze.
- 8 listopada odbyło się w Krakowie szkolenie na temat ochrony dziedzictwa archeologicznego dla koordynatorów do spraw zabytków – przedstawicieli Izby Celnej.
- 14 grudnia w Żaganiu przeprowadzono szkolenie dotyczące Powiatowego Programu Ochrony Zabytków, skierowane do pracowników starostwa powiatowego, społecznych opiekunów zabytków, straży pożarnej i policji.

Szkolenia dla wybranych grup zawodowych

- Na początku marca pracownik OT NID w Krakowie wygłosił wykład dla przewodników w Kopalni Soli Bochnia na temat Listy światowego dziedzictwa UNESCO.
- W październiku, listopadzie i grudniu zorganizowano w Poznaniu, Katowicach, Szczecinie, Rzeszowie i Warszawie serię szkoleń dla architektów podejmujących projektowanie w obiektach zabytkowych. Omówiono tematy związane z udziałem architekta w rozpoznaniu wartości zabytkowych obiektów w badaniach poprzedzających prace projektowe; badaniami architektonicznymi, metodami i dokumentacją prac terenowych i wyników badań; rolą mykologii w rozpoznaniu stanu zachowania zabytku; propozycją standardu ekspertyzy mykologicznej; uwagami i zaleceniami do inwentaryzacji architektoniczno-budowlanej dla obiektu zabytkowego; formalnymi i prawnymi uwarunkowaniami podejmowania działań inwestycyjnych w obiektach zabytkowych oraz procedurami konserwatorskimi i kompetencjami organów ochrony zabytków.
- Na przełomie marca i kwietnia pracownicy NID przeprowadzili serię wykładów na temat roli archeologii w procesie inwestycji budowlanych dla studentów inżynierii lądowej Politechniki Warszawskiej.

Podsumowując, w 2016 roku przeprowadzono 25 szkoleń i warsztatów, podczas których wygłoszono 39 wykładów. W szkoleniach uczestniczyło ponad 1000 słuchaczy.

2. WYZNACZANIE I UPOWSZECHNIANIE STANDARDÓW OCHRONY I KONSERWACJI ZABYTEKÓW

EKSPERTYZY I ANALIZY KONSERWATORSKIE

Cel zadania: wspomaganie administracji państwowej w skutecznej ochronie zabytków poprzez opracowywanie specjalistycznych opinii i ekspertyz dotyczących działań przy zabytkach.

NID aktywnie wspomaga służby konserwatorskie w działaniach na rzecz ochrony zabytków.

W 2016 roku specjaliści NID z Warszawy i Oddziałów Terenowych opracowali łącznie 316 opinii, które posłużyły organom konserwatorskim za merytoryczną podstawę przy podejmowaniu decyzji w sprawach szczególnie trudnych i ważnych dla ochrony wartości zabytkowych obiektów, zespołów i ich otoczenia oraz 228 opinii oceniających badania archeologiczne prowadzone na terenach inwestycji drogowych.

Przygotowanie większości opinii wymagało przeprowadzenia szczegółowych badań historycznych, rozległych kwerend materiałów źródłowych, analiz porównawczych, wizji lokalnych, a często także poszerzonych studiów widokowych i krajobrazowych.

W okresie sprawozdawczym wykonano dla:

- Generalnego Konserwatora Zabytków 112 opinii dotyczących skreśleń obiektów i obszarów z rejestru zabytków oraz 18 opinii na temat wpływu realizacji nowej zabudowy na wartości zabytkowe obszaru objętego ochroną konserwatorską;
- wojewódzkich konserwatorów zabytków 14,9 opinii i ekspertyz dotyczących rozpoznania i określenia wartości zabytkowych obiektów oraz oceny prowadzonych prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytkach;
- konserwatorów samorządowych 38 opinii, wskazujących m.in. sposób postępowania z zabytkami ujętymi w gminnej ewidencji;
- Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad 228 opinii oceniających badania archeologiczne prowadzone na terenach przeznaczonych pod inwestycje drogowe;
- Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego 27 opinii w sprawie przyznania nagród za przypadkowe odkrycie zabytku archeologicznego.

Poza opiniami i ekspertyzami na zlecenie organów konserwatorskich w NID wykonane zostało opracowanie studialne *Studium konserwatorsko-krajobrazowe dla cerkwi pw. Zestania Ducha św. w Rohatyniu na Ukrainie*, w celu wyznaczenia zasad i sposobów kompleksowej ochrony, w tym przede wszystkim ochrony otocze-

nia cerkwi znajdującej się na Liście światowego dziedzictwa UNESCO. Wykonano także opracowanie dotyczące wartości kulturowych miasta Żarnów.

W ramach merytorycznego wsparcia działań samorządów terytorialnych w zakresie ochrony zabytków w 2016 roku wykonano 7 opracowań studialnych wartości kulturowych obszaru/miasta, wsi, gminy, których celem było wyznaczenie zasad i sposobów kompleksowej ochrony zabytkowych założeń przestrzennych oraz wskazanie kierunków i metod prowadzenia prac konserwatorskich i rewitalizacyjnych. Były to następujące opracowania: *Osada Wąwolnica*, *Miasto Szydłowiec*, *Miasto Jędrzejów*, *Miasto i Gmina Lewin Brzeski*, *Miasto Gostyń wraz z zespołem klasztornym księży Filipinów w Gostyniu-Głogówku*, *Gmina Gąsawa*, *Wieś Żuławki i Drewnica* (wykonawców wybrano w trybie przetargu nieograniczonego).

STANDARDY DZIAŁAŃ KONSERWATORSKICH

Tworzenie i upowszechnianie standardów dokumentacji, badania i konserwacji poszczególnych kategorii zabytków

Cel zadania: opracowanie i wdrażanie w porozumieniu ze służbami konserwatorskimi standardów umożliwiających skuteczne egzekwowanie najwyższego poziomu opracowań i działań konserwatorskich.

W okresie sprawozdawczym kontynuowano współpracę z Krajową Radą Izby Architektów Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie upowszechniania wśród członków Izby standardów badań niezbędnych do uzyskania pozwolenia konserwatorskiego na prace przy zabytku. W wyniku wspólnych ustaleń przygotowano **katalog terminów konserwatorskich** odnoszących się do badań przedprojektowych. Katalog ten zostanie wykorzystany w „Projekcie standardów pracy

Spotkanie ekspertów NID z członkami Krajowej Izby Architektów

i zakresu usług architekta” opracowywanym przez Krajową Izbę Architektów RP. Opracowano także teksty charakteryzujące standardy badań obiektów zabytkowych w zakresie:

- badań historycznych,
- badań architektonicznych,
- badań archeologicznych,
- badań mikologicznych i inwentaryzację obiektu zabytkowego,
- zieleni o charakterze zabytkowym.

Materiały te pozwolą na wprowadzenie w dokumentach Izby zapisów zbieżnych z oczekiwaniami/zaleceniami NID.

Ponadto zorganizowano cykl wykładów dla członków Krajowej Izby Architektów RP dotyczących standardów wykonywania i dokumentacji badań w obiektach zabytkowych oraz ich znaczenia dla podejmowanych decyzji projektowych. W styczniu w Łodzi pracownicy Oddziału Terenowego w Łodzi przeprowadzili dla przedstawicieli Izby Architektów RP i Łódzkiej Okręgowej Izby Architektów szkolenie dotyczące prac przedprojektowych w obiektach zabytkowych oraz badań architektonicznych, metody i zakresu prac terenowych i kameralnych.

W siedzibie Wielkopolskiej Okręgowej Izby Architektów w Poznaniu 8 czerwca 2016 roku odbyło się spotkanie z projektantami. Wykładowcami i autorami opracowań byli specjaliści NID. Prezentacje miały walor praktyczny i zostały wysoko ocenione przez słuchaczy i przedstawicieli Wielkopolskiej Izby Architektów. Wyrazem tego była rekomendacja Krajowej Izby Architektów do realizacji kolejnych wykładów na terenie całego kraju. W 2. półroczu 2016 roku wykłady odbyły się w Poznaniu, Katowicach, Warszawie, Szczecinie i Rzeszowie. Tematyka została poszerzona m.in. o naukowe podstawy ochrony zabytków, obowiązujące regulacje prawne i administracyjne, kompetencje organów ochrony zabytków, etapy procedury administracyjnej podczas uzyskiwania pozwolenia na prace przy zabytku itp.

W lutym 2016 roku przedstawiciele dyrekcji Narodowego Instytutu Dziedzictwa wzięli udział w spotkaniu, które odbyło się w siedzibie Sekretariatu Episkopatu Polski. Celem spotkania było podsumowanie Kongresu Muzealników i Konserwatorów Polskich w aspektach dotyczących architektury i sztuki sakralnej. Dyrektor NID prof. Małgorzata Rozbicka wygłosiła referat pt.: „Doświadczenia i perspektywy współpracy na polu ochrony zabytków sakralnych”. Spotkanie zostało zorganizowane przez Radę ds. Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego Konferencji Episkopatu Polski.

W 2016 roku Zespół ds. standardów badań i ochrony dziedzictwa zorganizował dwa ogólnopolskie spotkania dla inspektorów ds. archeologii z wojewódzkich urzędów ochrony zabytków. Na każdym obecnych było około 70 osób. Pierwsze odbyło się 8 czerwca w Warszawie, z udziałem specjalistów z Zespołu ds. analiz i ekspertyz archeologicznych NID. Tematyka spotkania poświęcona była w całości zagadnieniom ochrony dziedzictwa archeologicznego, a w szczególno-

ści podstawowym zagadnieniom konserwatorskim związanym z poszukiwaniem zabytków i archeologią czasów najnowszych. Program obejmował:

- kwestie poszukiwań i własności zabytków ruchomych, zasady wydawania pozwoleń na prowadzenie badań oraz standardy dokumentacji wyników przeprowadzonych badań;
- zagadnienia prawne dotyczące ekshumacji i badań archeologicznych oraz problematykę dotyczącą stosowania metody archeologicznej podczas badań o charakterze ekshumacyjnym;
- przybliżenie problematyki archeologii czasów najnowszych i omówienie metodyki badawczej.

Drugie spotkanie o charakterze szkoleniowym zorganizowano w dniach 17–18 listopada 2016 roku w ramach Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, cel szczegółowy: Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków; kierunek: Podniesienie jakości procesów decyzyjnych; zadanie: Organizacja warsztatów specjalistycznych (KPOZiOnZ 2.3.2./2.3.3). Szczegółowo omówiono zagadnienia związane z funkcjonowaniem ewidencji zabytków archeologicznych oraz zasadami funkcjonowania programu AZP. Znaczną część dyskusji pochłonęła kwestia zasad weryfikacji AZP, tzw. drugiego przejścia oraz digitalizacji zasobów Krajowej Ewidencji Zabytków Archeologicznych. Przedstawiono dotychczasowe działania NID przeprowadzone w ramach digitalizowania rejestru zabytków nieruchomości oraz działania i plany prac związanych z digitalizacją ewidencji. Efektem tej dyskusji jest propozycja utworzenia grupy roboczej składającej się z przedstawicieli NID oraz przedstawicieli WUOZ, której zadaniem będzie opracowywanie problematyki digitalizacji ewidencji nieruchomości zabytków archeologicznych.

POMNIKI HISTORII

Cel zadania: koordynacja realizacji procedury występowania z wnioskiem do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o uznanie przez Prezydenta RP zabytku nieruchomego za pomnik historii.

W 2016 roku przeprowadzono 17 lustracji terenowych zabytków kandydujących do tytułu pomnika historii (Archikatedra w Katowicach pw. Chrystusa Króla, kościół farny pw. św. Jakuba Apostoła w Piotrkowie Trybunalskim, katedra pw. św. Stanisława i św. Wacława w Świdnicy, żelazny łańcuchowy most wiszący w Ozimku, dawne sanatorium w Trzebiechowie – składające się z zespołu budynków sanatoryjnych wraz z wystrojem ich wnętrza projektu Henry'ego van de Velde oraz parkiem sanatoryjnym, obecnie Domem Pomocy Społecznej, kościół pw. Nawiedzenia NMP w Kłępsku, radiostacja w Gliwicach, Kościół Pokoju w Jaworze, Kościół Pokoju w Świdnicy, opactwo Benedyktynów w Tyńcu, opactwo Cystersów w Wąchocku, zespół dawnego pałacu biskupiego w Kielcach, pobenedyktynski zespół klasztorny na Świętym Krzyżu, zespół rezydencjonalno-urbanistyczny w Rydzynie, zespół pałacowo-parkowy w Dobrzycy, zespół pałacowo-parkowy w Radzynie Podlaskim, stadnina koni w Janowie Podlaskim).

.....

Świdnica – katedra pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Wacława Męczennika, należąca do najważniejszych świątyń Dolnego Śląska. Charakteryzuje się wybitnymi walorami architektonicznymi oraz ponadregionalną klasą artystyczną wystroju i wyposażenia wnętrza

Opracowano **17 opinii** na temat zabytków ubiegających się o tytuł pomnika historii (**Wąchock** – zespół opactwa cystersów, **Gliwice** – radiostacja, **Katowice** – zespół katedralny, **Świdnica** – katedra pw. św. Stanisława i św. Wacława, **Tyniec** – opactwo benedyktynów, **Święty Krzyż** – pobenedyktyński zespół klasztorny oraz przedchrześcijańskie obwałowania kamienne, **Klępsk** – kościół pw. Nawiedzenia NMP, **Jawor** – kościół ewangelicko-augsburski pw. Ducha Świętego zwany kościołem Pokoju, **Świdnica** – zespół kościoła ewangelicko-augsburskiego pw. Trójcy Świętej zwany Kościołem Pokoju, **Rydzyna** – zespół rezydencjonalno-urbanistyczny, **Kielce** – zespół dawnego pałacu biskupiego, **Goździkowo-Paradyż** – pocysterski zespół klasztorny, **Szalowa** – kościół św. Michała Archanioła, **Nieborów** – zespół pałacowo-ogrodowy i ogród sentymentalno-romantyczny w Arkadii, **Grudziądz** – zespół spichlerzy, **Ozimek** – żelazny łańcuchowy most wiszący nad rzeką Mała Panew, **Oliwa** – zespół katedralny).

.....

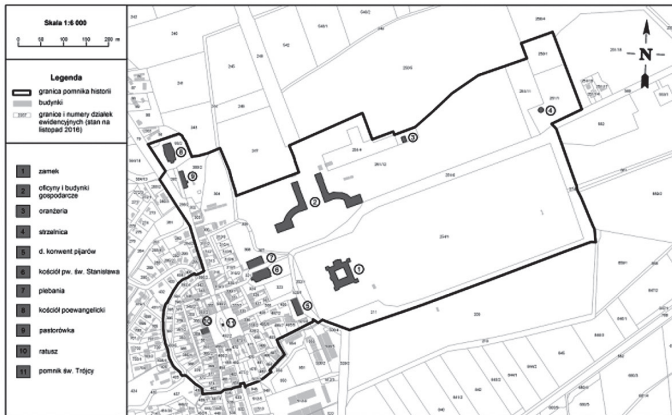
Gliwice – radiostacja. Prawie 111-metrowa gliwicka wieża uznawana jest za najwyższą na świecie istniejącą drewnianą wieżę radiową, a także najwyższą zachowaną konstrukcję sprzed 1939 r. wykonaną z tego materiału

Ponadto opracowano 10 projektów rozporządzeń Prezydenta RP o uznaniu zabytków za pomnik historii (Wąchock – zespół opactwa cystersów, Gliwice – radiostacja, Tyniec – opactwo benedyktynów, Świdnica – katedra pw. św. Stanisława i św. Wacława, Rydzyna – zespół rezydencjonalno-urbanistyczny, Ozimek – żelazny łańcuchowy most wiszący nad rzeką Mała Panew, Jawor – kościół ewangelicko-augsburski pw. Ducha Świętego zwany Kościołem Pokoju, Świdnica – zespół kościoła ewangelicko-augsburskiego pw. Trójcy Świętej zwany Kościołem Pokoju, Klępsk – kościół pw. Nawiedzenia NMP, Święty Krzyż – pobenedyktyński zespół klasztorny oraz przedchrześcijańskie obwałowania kamienne).

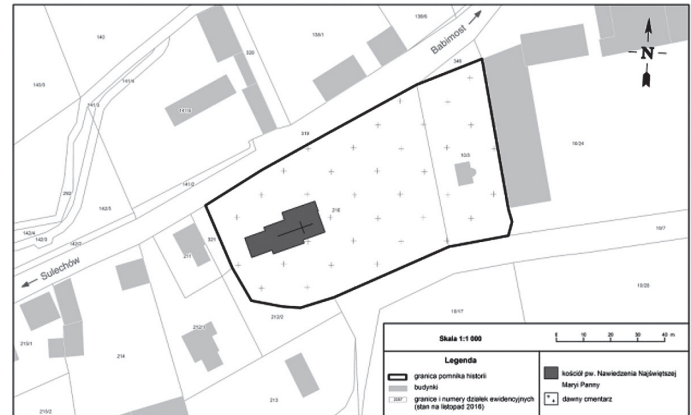
Dział Dokumentacji i Baz Danych o Zabytkach w porozumieniu z Działem Ewidencji i Analiz Konserwatorskich opracował zestaw dobrych praktyk w zakresie przygotowania załącznika mapowego do rozporządzeń Prezydenta RP w związku z powołaniem nowych pomników historii.

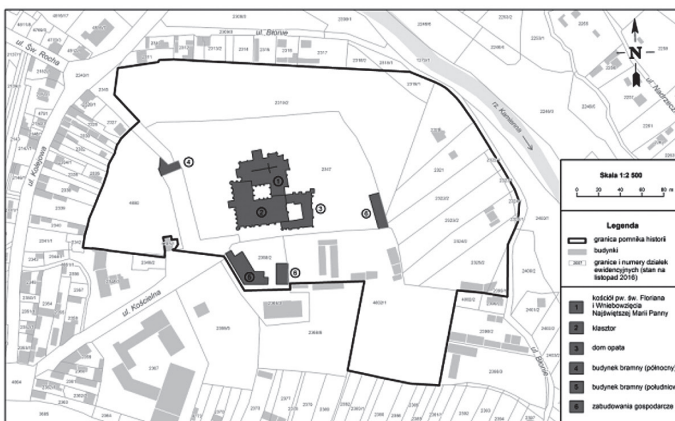
MAPA POMNIKA HISTORII „RYDZYNA - ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNO-URBANISTYCZNE”

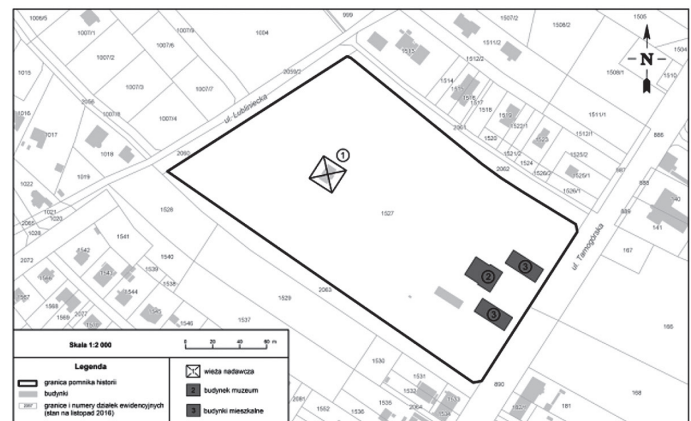
MAPA POMNIKA HISTORII „JĘKLEPSK - KOŚCIÓŁ PW. NAWIEDZENIA NAJSWIĘTSZEJ MARYI PANNY”

MAPA POMNIKA HISTORII „WĄCHOCK - ZESPÓŁ OPACTWA CYSTERSÓW”

MAPA POMNIKA HISTORII „GLIWICE - RADIOSTACJA”

W roku 2016 podpisano bezterminową umowę pomiędzy Kancelarią Prezydenta RP a NID w zakresie wykorzystania przez nią zasobów portalu <http://zabytek.pl> obejmującego wszystkie obiekty wpisane na listę pomników historii (<http://www.prezydent.pl/aktualnosci/pomniki-historii/obiekty-wpisane-na-liste-pomnikow-historii/>).

ŚWIATOWE DZIEDZICTWO KULTUROWE

Cele zadania:

1. Realizacja części zadań resortu kultury wynikających z przystąpienia Polski do Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i materialnego, przyjętej w Paryżu dnia 16 listopada z 1972 roku.
2. Koordynacja merytoryczna i organizacyjna członkostwa Polski w Komitecie Światowego Dziedzictwa UNESCO.

W 2016 roku:

- opracowano 2 raporty rządowe dotyczące stanu zachowania miejsc światowego dziedzictwa w Polsce dla Auschwitz-Birkenau – niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady (1940-1945) oraz Historycznego centrum Warszawy. Raporty te zostały sporządzone w oparciu o informacje uzyskane od zarządców miejsc, władz lokalnych oraz wojewódzkich konserwatorów zabytków;

- przygotowano i uzgodniono ostateczne wersje projektów Deklaracji wyjątkowej uniwersalnej wartości dla 8 polskich miejsc światowego dziedzictwa, które zostały oficjalnie przyjęte podczas kontynuacji (w październiku) tegorocznej sesji Komitetu Światowego Dziedzictwa w Paryżu;
- prowadzono bieżącą współpracę z zarządcami miejsc światowego dziedzictwa w Polsce i z Urzędami Ochrony Zabytków, w tym opracowano 27 opinii konserwatorskich dotyczących planowanych inwestycji oraz przeprowadzono szereg wizji terenowych i spotkań w ramach monitoringu dóbr światowego dziedzictwa i miejsc znajdujących się na Liście informacyjnej lub kandydujących do niej;
- zorganizowano 2 posiedzenia Komitetu do spraw Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce, organu pomocniczego Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. XX spotkanie odbyło się 2 lutego, natomiast XXI – 30 listopada, w siedzibie NID;
- w dniach 4-5 kwietnia przeprowadzono spotkanie warsztatowe dla wnioskodawców potencjalnych kandydatów do wpisu na Listę światowego dziedzictwa;
- przygotowano publikację w PDF polskiej wersji językowej poradnika *Przygotowanie wniosków o wpisanie na Listę światowego dziedzictwa*.

Narodowy Instytut Dziedzictwa we współpracy z Ministerstwem Środowiska w zakresie dziedzictwa przyrodniczego koordynował przygotowanie od strony merytorycznej udziału Polski w 40. Sesji Komitetu Światowego Dziedzictwa (Istanbul 10-17 lipca oraz Paryż 24-26 października).

W ramach przygotowań w Instytucie:

- opracowano wystawę i broszurę pt. „Historic mines – art of nature, work of people”, która została zaprezentowana podczas sesji Komitetu z okazji 40. rocznicy ratyfikowania przez Polskę Konwencji światowego dziedzictwa UNESCO;
- sporządzono analizę materiałów przygotowanych na sesję przez Sekretariat Komitetu oraz streszczenia spraw, w tym wniosków o wpis na Listę świato-

.....
*Kopalnia rud ołowiu, srebra
i cynku w Tarnowskich Górach*

*40. sesja Komitetu Światowego
Dziedzictwa w Stambule*

wego dziedzictwa i raportów dotyczących stanu zachowania miejsc światowego dziedzictwa;

- zorganizowano dwa spotkania merytoryczne z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Środowiska oraz Departamentu Współpracy z Zagranicą i Departamentu Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a także ekspertów zewnętrznych.

W 2016 roku kontynuowano współpracę ze Stowarzyszeniem Miłośników Ziemi Tarnogórskiej dotyczącą wniosku o wpis na Listę światowego dziedzictwa Kopalni rud ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach, który został formalnie złożony w Centrum Światowego Dziedzictwa. NID koordynował misję techniczną, która odbyła się w dniach 29 sierpnia – 4 września, w ramach oceny wniosku przez ICOMOS oraz przygotowanie odpowiedzi na pytania ICOMOS, powstałe w toku oceny. Ważnym wydarzeniem, które miało miejsce w listopadzie, było podpisanie przez 12 interesariuszy, w tym samorząd i urzędy państwowe, porozumienia o współpracy w celu realizacji Planu zarządzania miejscem kandydującym na Listę światowego dziedzictwa, dokumentu opracowanego na zlecenie Instytutu przez Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Tarnogórskiej we współpracy z Urzędem Miasta w Tarnowskich Górach. Jest to bardzo istotny dokument określający cele i zasady współpracy na rzecz ochrony potencjalnego miejsca światowego dziedzictwa. NID kontynuował również współpracę z Muzeum Historyczno-Archeologicznym w Ostrowcu Świętokrzyskim nad przygotowaniem wniosku o wpis na Listę światowego dziedzictwa Krzemionek – prądziejowych kopalni krzemienia.

W lipcu 2016 roku Komitet Światowego Dziedzictwa przyjął propozycję rządu RP organizacji 41. sesji Komitetu w Polsce, w Krakowie; przewodniczącym Komitetu został wybrany prof. Jacek Purchla. Trwająca ponad 10 dni sesja Komitetu Światowego Dziedzictwa, w której uczestniczą przedstawiciele rządów krajów będących członkami Konwencji światowego dziedzictwa oraz organizacji pozarządowych, a także środowiska naukowego zajmującego się ochroną dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego na świecie, to jedno z najważniejszych wydarzeń w tej dziedzinie. Sesji Komitetu w 2017 roku będą towarzyszyć Forum Młodych Profesjonalistów, Forum Społeczeństwa Obywatelskiego oraz, po raz pierwszy, Forum Zarządców Miejsc Światowego Dziedzictwa. Krakowska sesja zakończy czteroletnią kadencję Polski w Komitecie Światowego Dziedzictwa.

Za organizację 41. sesji Komitetu odpowiada Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Miastem Kraków. Pełnomocnikiem Ministra ds. organizacji wydarzenia została dr hab. Magdalena Gawin, Podsekretarz Stanu w MKiDN, Generalny Konserwator Zabytków, a Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa powierzono jego realizację. W tym celu powołane zostały w NID odpowiednie struktury: kolegium doradcze oraz zespół zadaniowy, w których skład wchodzi zarówno pracownicy NID, jak i specjaliści spoza Instytutu.

NIEMATERIALNE DZIEDZICTWO KULTUROWE

Cel zadania: koordynacja działań związanych z realizacją Konwencji UNESCO ds. ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 roku.

W maju 2016 roku zakończono pierwszy etap pracy związanej z procedurami zgłaszania krajowych wniosków o wpis na Listę reprezentatywną NDK. Procedury zostały zaakceptowane przez Radę ds. niematerialnego dziedzictwa kulturowego przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Odbyło się też pierwsze spotkanie Zespołu zadaniowego ds. niematerialnego dziedzictwa kulturowego, które zaowocowało powstaniem spisu zjawisk z zakresu NDK występujących w poszczególnych województwach. Ponadto pracownicy Zespołu ds. dziedzictwa niematerialnego brali udział w działaniach Grupy Roboczej ds. prawnych, w związku z pracami nad procedurami wpisów na Listę reprezentatywną UNESCO.

W 2016 roku na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego wpisano następujące zjawiska:

- Gwara warmińska jako nośnik tradycji ustnych;
- Przywołówki dyngusowe w Szymborzu;
- Perebory – nadbużańskie tradycje tkackie;
- Zabawkarstwo żywiecko-suskie;
- Bartnictwo;
- Krakowska koronka klockowa;
- Tradycje kulturowe Biskupizny;
- Kolędowanie dziadów noworocznych na Żywiecczyźnie.

Rozpoczęto także prace nad publikacją prezentującą wszystkie dotychczasowe wpisy NDK.

Przeprowadzono dwie wizje terenowe:

- pochód Lajkonika (wpis na Krajową listę NDK w 2014 roku),
- krakowska koronka klockowa.

Przykłady tradycyjnej rzeźby ludowej

.....
 Gala wręczenia decyzji
 Ministra Kultury i Dziedzictwa
 Narodowego o wpisie na
 Krajową listę niematerialnego
 dziedzictwa kulturowego
 Generalnego Konserwatora
 Zabytków prof. Magdaleny
 Gawin oraz Dyrektora NID
 prof. Małgorzaty Rozbickiej

W 2016 roku NID wspólnie z Departamentem Współpracy Zagranicznej przy MKiDN zorganizował Międzynarodowe Forum 16 + 1, poświęcone tematyce niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W dniach 12-14 października w siedzibie Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie odbyło się Pierwsze Forum Eksperckie Chiny – Europa Środkowa i Wschodnia na temat ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, którego NID był współorganizatorem. Było to pierwsze tego typu międzynarodowe spotkanie gromadzące specjalistów z 16 krajów, na którym pojawili się eksperci z Estonii, Łotwy, Litwy, Czech, Słowacji, Węgier, Rumunii, Bułgarii, Słowenii, Chorwacji, Serbii, Bośni i Hercegowiny, Albanii i Macedonii. Wszystkie te kraje są stronami Konwencji UNESCO z 2003 roku w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Zwieńczeniem Forum była uroczysta gala zorganizowana 14 października w krakowskich Sukiennicach, podczas której zostały wręczone przez Magdalenę Gawin – Podsekretarza Stanu w MKiDN, Generalnego Konserwatora Zabytków, decyzje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o wpisie 12 nowych elementów na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Podczas gali uhonorowane zostały następujące zjawiska: język esperanto jako nośnik kultury esperanckiej, umiejętność wytwarzania instrumentu i gry na kozie, hafciarstwo kaszubskie szkoły żukowskiej, sokolnictwo – żywa tradycja, polskie tańce narodowe, uroczystości ku czci św. Rocha z błogosławieństwem zwierząt, tradycyjna technika ludwisarska Felczyńskich w Taciszowie, przywołówki dyngusowe w Szymborzu, gwara warmińska jako nośnik tradycji ustnych, zabawkarstwo żywiecko-suskie, bartnictwo, perebory – nadbużańskie tradycje tkackie. W gali uczestniczyło około 150 gości.

W 2016 roku pracownicy Zespołu ds. dziedzictwa niematerialnego wzięli udział w licznych spotkaniach tematycznych, spośród których należy wyróżnić: European Expert Meeting of Intangible Cultural Heritage and Whitsun Heritage Festival – International Gathering of Intangible Cultural Heritage, które odbyło się w dniach 14-15 maja w Szentendre na Węgrzech; 6. Zgromadzenie Ogólne Państw-Stron zwołane w Paryżu od 29 maja do 2 czerwca, konferencja poświęcona realizacji Konwencji UNESCO ds. ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 roku, zorganizowana 20 kwietnia przez Małopolskie Centrum Kultury w Nowym Sączu.

3. KSZTAŁTOWANIE ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ W ZAKRESIE WARTOŚCI I ZACHOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

WYDARZENIA, KONKURSY, WYDAWNICTWA, WARSZTATY, KAMPANIE SPOŁECZNE, PATRONATY, WYSTAWY

Cel zadania: realizacja programów i kampanii społecznych w zakresie edukacji na rzecz dziedzictwa.

Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków 2016

W dniach 20-21 kwietnia 2016 roku w Zakopanem miały miejsce uroczyste obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków, których organizatorem był Narodowy Instytut Dziedzictwa wraz z Miastem Zakopane. Wydarzenie odbyło się pod honorowym patronatem prof. Magdaleny Gawin, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Generalnego Konserwatora Zabytków, Józefa Pilcha – Wojewody Małopolskiego oraz Jacka Krupy – Marszałka Województwa Małopolskiego.

*Międzynarodowy Dzień
Ochrony Zabytków
w Zakopanem –
powitanie gości przez
dyrektora NID prof.
Małgorzatę Rozbicką*

.....
 Gala MDOZ w Teatrze
 im. St. I. Witkiewicza
 w Zakopanem
 z udziałem Generalnego
 Konserwatora Zabytków
 prof. Magdaleny Gawin

Gałę Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków w Zakopanem zaszczylicili przedstawiciele Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego na czele z prof. Magdaleną Gawin, przedstawiciele Kancelarii Prezydenta RP, środowisk konserwatorskich i naukowych, uczestnicy konkursu „Zabytek Zadbany”, osoby zasłużone dla kultury i ochrony zabytków oraz przedstawiciele mediów. W sumie na galę przybyło 170 gości. Podczas gali wręczono dyplomy i odznaki „Za opiekę nad zabytkami” oraz medale „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” przyznane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Piotra Glińskiego na wniosek Narodowego Instytutu Dziedzictwa i Towarzystwa Opieki nad Zabytkami. Uehonorowane zostały osoby, które w szczególny sposób swoją postawą i wieloletnim zaangażowaniem przysłużyły się do ochrony i zachowania dla przyszłych pokoleń narodowego dziedzictwa kulturowego (WIĘCEJ INFORMACJI > s. 96–97).

W czasie uroczystości ogłoszono także wyniki konkursu Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbany” oraz wręczono nagrody laureatom i wyróżnionym. Celem konkursu jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. W 2016 roku do konkursu zakwalifikowało się 46 obiektów z 14 województw, jury wyłoniło 5 laureatów i wyróżniło 14 obiektów.

W kategorii *Utrwalenie wartości zabytkowej pojedynczego obiektu* laureatem został **kościół filialny Chrystusa Króla w Kwitajnach**, (woj. warmińsko-mazurskie). Jury konkursu przyznało nagrodę za kompleksowe prace konserwatorsko-budowlane przeprowadzone z maksymalnym poszanowaniem i wykorzystaniem wszystkich zachowanych elementów oryginalnej substancji zabytkowej.

Wśród wyróżnionych w tej kategorii znalazły się następujące obiekty: dawny Sąd Ziemi i Okręgowy, obecnie siedziba Sądu Rejonowego w Gnieźnie (woj. wielkopolskie); kościół Świętego Ducha w Toruniu (woj. kujawsko-pomorskie); siedziba Wojewódzkiej Komendy Policji w Szczecinie (woj. zachodniopomorskie).

W kategorii *Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu* laureatem został **zespół dworsko-parkowy w Kłóbce** (woj. kujawsko-pomorskie). Jury doceniło znakomicie zrealizowany kompleksowy projekt rewitalizacji założenia dawnej siedziby ziemiańskiej zagrożonej całkowitą degradacją.

W tej kategorii zostały wyróżnione następujące obiekty: mury obronne dawnego zamku biskupów chełmińskich w Lubawie (woj. warmińsko-mazurskie); zespół pałacowo-parkowy w Poddębicach (woj. łódzkie); dawny zbiornik Z1, obecne Centrum Edukacji Ekologicznej „Hydropolis” we Wrocławiu (woj. dolnośląskie).

W kategorii *Adaptacja obiektów zabytkowych* laureatem zostało **Muzeum Emigracji, dawny Dworzec Morski w Gdyni** (woj. pomorskie). Nagroda została przyznana za kompleksowe, pieczołowicie przeprowadzone prace konserwatorskie, które przyczyniły się do zachowania wartości zabytkowych modernistycznego Dworca Morskiego.

Wyróżnione w tej kategorii zostały następujące obiekty: dawna prepozytura cystersów krzeszowskich w Jeleniej Górze-Cieplicach Śląskich Zdroju, obecnie Muzeum Przyrodnicze i Wirtualne Muzeum Barokowych Fresków na Dolnym Śląsku (woj. dolnośląskie); kamienica, obecnie budynek naukowo-dydaktyczny Instytutu Chemii Bioorganicznej PAN – Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego (woj. wielkopolskie); Pałac pod Globusem, obecnie siedziba Akademii Sztuki w Szczecinie (woj. zachodniopomorskie).

W kategorii specjalnej *Architektura i konstrukcje drewniane* laureatem został **Dom Ludowy w Supraślu** (woj. podlaskie). Jury doceniło kompleksowe prace konserwatorskie służące przywróceniu pierwotnej funkcji zabytku i jego cech stylistycznych.

Wśród wyróżnionych w tej kategorii znalazły się następujące obiekty: Oleśnicki Dom Spotkań z Historią w Oleśnicy (woj. dolnośląskie); dawny ratusz w Rostarzewie (woj. wielkopolskie).

W kategorii specjalnej *Architektura przemysłowa i dziedzictwo techniki* laureatem zostały **Kanał Elbląski: pochylnie Buczyniec, Kąty, Oleśnica, Jelenie, Całuny; śluzy Miłomłyn, Zielona, Ostróda, Mała Ruś** (woj. warmińsko-mazurskie). Jury przyznało nagrodę za przeprowadzone prace remontowe i konserwatorskie, które przyczyniły się do rewitalizacji unikalnego w skali światowej zabytku hydrotechnicznego.

Jury wyróżniło w tej kategorii następujące obiekty: wodociągową wieżę ciśnieniową w Kożuchowie (woj. lubuskie); wieże wyciągowe Kopalni Węgla Kamiennego „Polska” w Świętochłowicach (woj. śląskie); Żrebięciarnię w zespole folwarcznym w Wąsowie (woj. wielkopolskie).

Zespół zamkowo-pałacowy w Łańcucie, jeden z pomników historii, w którym odbyło się 6. SOPH

6. Spotkanie Opiekunów Pomników Historii

W dniach 1-2 czerwca 2016 roku w Łańcucie i Leżajsku odbyło się 6. Spotkanie Opiekunów Pomników Historii. Organizatorem spotkania był Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz Muzeum-Zamek w Łańcucie, a jego temat brzmiał: „Zabytkowe zespoły rezydencjonalno-ogrodowe: Pomnik Historii czy produkt turystyczny?”

Celem organizowanych od sześciu lat dorocznych spotkań jest wzajemna wymiana doświadczeń i budowanie współpracy pomiędzy opiekunami obiektów, które mocą zarządzenia Prezydenta RP zostały uznane za pomnik historii, a także wypracowywanie dobrych wzorców w zarządzaniu tymi wyjątkowymi miejscami oraz upowszechnianie wiedzy o ich potencjale i roli w rozwoju lokalnym. Spotkanie adresowane jest przede wszystkim do opiekunów pomników historii, służb konserwatorskich, przedstawicieli władz samorządowych i centralnych, właścicieli i zarządców zabytków, przedstawicieli organizacji pozarządowych i naukowców.

Podczas dwóch sesji plenarnych prelegenci i jednocześnie opiekunowie obiektów w swoich wystąpieniach poruszyli zagadnienia związane z problematyką ochrony i opieki nad zabytkowymi zespołami rezydencjonalno-ogrodowymi wpisanymi na listę pomników historii (WIĘCEJ INFORMACJI > s. 98-101).

W Łańcucie odbyła się także premiera pierwszego odcinka nowej serii filmów o pomnikach historii pt.: „Szlakiem miejsc niezwykłych – Pomniki Historii” realizowanych przez TVP Kultura przy współpracy Narodowego Instytutu Dziedzictwa – pomysłodawcy serii.

*Spotkanie Opiekunów
Pomników Historii
w Łańcucie z udziałem
konserwatorów,
zarządców i właścicieli
obiektów zabytkowych
oraz środowisk
opiniotwórczych*

Drugiego dnia spotkania goście 6. SOPH zwiedzili otoczenie Muzeum-Zamku w Łańcucie, Sanktuarium i Klasztor Ojców Bernardynów, a także Muzeum Prowincji Ojców Bernardynów w Leżajsku.

W spotkaniu wzięło udział ponad 170 osób.

Europejskie Dni Dziedzictwa

Cel zadania: promocja lokalnego dziedzictwa kulturowego.

W 2016 roku NID – jako ogólnopolski koordynator EDD – realizował szereg działań związanych z organizacją 24. edycji tego wydarzenia. Odbyło się ono w dniach 10-11 i 17-18 września pod ogólnopolskim hasłem „Gdzie duch spotyka się z przestrzenią – świątynie, arcydzieła, pomniki”. Tak sformułowany temat miał na celu zwrócenie uwagi na fakt, że wiele zabytków jest nośnikami istotnych społecznie wartości duchowych związanych z wiarą, sztuką i historią. Powszechne poznanie tych wartości może być katalizatorem rozwoju społecznego. Zabytki – jako materialne źródła wartości artystycznej oraz świadectwa historii wspólnej dla narodu i społeczności lokalnej – mogą być przyczynkiem do budowania kapitału społecznego i ekonomicznego Polaków.

Uroczysta ogólnopolska inauguracja EDD miała miejsce 10 września w Skansenie Archeologicznym „Karpacka Troja” w Trzciny. Organizatorem głównym wydarzenia było Muzeum Podkarpackie w Krośnie. W uroczystości uczestniczyli przedstawiciele samorządów, instytucji państwowych, ministerialnych instytucji kultury, organizacji pozarządowych, mieszkańcy regionu, a także turyści z Polski i z zagranicy – łącznie ponad tysiąc osób.

21 listopada w Operze Wrocławskiej odbyła się II ogólnopolska gala podsumowująca tegoroczną edycję Europejskich Dni Dziedzictwa. Organizatorom, koordynatorom, dyrektorom instytucji koordynujących EDD wręczono wówczas wyróżnienia w uznaniu za zaangażowanie w realizację tej inicjatywy w swoich

Plakat promujący Europejskie
Dni Dziedzictwa 2016

regionach. Specjalne wyróżnienia otrzymali również prezydenci miast, marszałkowie województw oraz wojewodowie za aktywne włączanie się w promocję EDD oraz prowadzenie działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie swoich jednostek samorządowych.

W dniach 17–19 października w Madrycie odbyło się coroczne spotkanie koordynatorów narodowych państw uczestniczących w programie EDD, w którym wziął udział ogólnopolski koordynator EDD. Hasłem spotkania plenarnego było: „Celebrating Heritage and Communities”. Podczas spotkania zaprezentowano m.in. dobre praktyki z Hiszpanii związane z angażowaniem społeczności lokalnej w działania na rzecz dziedzictwa kulturowego, przykłady wykorzystania konwencji FARO w Czechach, Francji i we Włoszech. Drugiego dnia przedstawiciele wybranych państw, w tym koordynator z Polski, zaprezentowali realizację programu EDD w swoich krajach. Spotkanie w Madrycie było organizowane przez Instytut Dziedzictwa Kulturowego w Hiszpanii, Radę Europy oraz Komisję Europejską.

Uroczysta gala
w Operze Wrocławskiej
podsumowująca
24. edycję Europejskich
Dni Dziedzictwa.
Dyrektor NID prof.
Małgorzata Rozbicka
z nagrodzonymi

Konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków na projekt edukacyjny o dziedzictwie kulturowym

Cel konkursu: promocja działań związanych z upowszechnianiem wiedzy o dziedzictwie kulturowym i wzmocnienie świadomości społecznej dotyczącej wartości zabytków poprzez wybieranie, nagradzanie i promowanie najlepszych działań edukacyjnych.

Plakat promujący konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków na działania edukacyjne w zabytkach

W 2016 roku konkurs został ogłoszony 1 czerwca. Uczestnicy – właściciele lub zarządcy obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru – mogli zgłaszać swoje projekty w trzech kategoriach: I – prelekcje, wykłady, warsztaty; II – aktywności plenerowe; III – wystawy i projekty multimedialne. W ramach działań promocyjnych przygotowane zostały reklamy prasowe i inserty pocztówek promocyjnych w nakładzie 350 tys. egzemplarzy, kolportowane w gazetach regionalnych grupy medialnej Polska Press. Zgłoszenia do konkursu można było nadsyłać do 26 września. Wyniki zostały ogłoszone 21 listopada podczas uroczystej gali Europejskich Dni Dziedzictwa w Operze Wrocławskiej.

Ogólnopolski konkurs filmowy „Zabytkomania”

Cel konkursu: upowszechnianie wiedzy o zabytkach i nawiązanie więzi społecznej z lokalnym dziedzictwem kulturowym oraz rozwijanie pasji filmowej wśród młodych ludzi.

Drugą edycję konkursu organizowanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa we współpracy z Polskim Instytutem Sztuki Filmowej ogłoszono 4 kwietnia. Uczestnicy konkurowali w dwóch grupach wiekowych i nadsyłali prace w kategoriach: film dokumentalny lub reportaż nt. pomników historii oraz film animowany promujący lokalne tradycje, zwyczaje i obyczaje (w pierwszej grupie wiekowej), a w drugiej grupie wiekowej dodatkowo spot reklamowy promujący Europejskie Dni Dziedzictwa. W konkursie udział wzięło około 100 uczestników.

Plakat promujący konkurs filmowy „Zabytkomania”

8 grudnia w kinie „Kultura” w Warszawie odbyła się uroczysta gala, podczas której ogłoszono wyniki konkursu i wręczono nagrody laureatom plebiscytu na najciekawszy film zrealizowany w ramach warsztatów „Zabytkomanii”, zrealizowanych we współpracy z Filmoteką Szkolną.

9 grudnia laureaci konkursu w I grupie wiekowej udali się na warsztaty filmowe do Warszawskiej Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych, pozostali uczestnicy z grupy zwiedzali siedzibę TVP.

Warsztaty „Zabytkomania”

Pod koniec kwietnia 2016 roku uczniowie szkół gimnazjalnych i liceów biorących udział w FilMOTECE Szkolnej uczestniczyli w warsztatach towarzyszących konkursowi „Zabytkomania”. Odbyły się one w Przemyślu, Lublinie, Zamościu, Piasecznie i Warszawie. Podczas warsztatów uczestnicy poznali historię lokalnych zabytków, otrzymali ogólne informacje na temat pomników historii, miejsc wpisanych na Listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa ludzkości. Szkolenia prowadził rzecznik prasowy NID oraz zaproszeni eksperci z poszczególnych miast.

Warsztaty „Zabytkomania” dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych

Celem warsztatów było zachęcenie młodzieży do udziału w konkursie „Zabytkomania” oraz przybliżenie wiedzy o zabytkach, tradycjach i zwyczajach w ich regionie. Ogółem w warsztatach wzięło udział około 150 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Organizatorem był Narodowy Instytut Dziedzictwa i Polski Instytut Sztuki Filmowej.

Opracowanie materiałów edukacyjnych dla szkół w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

Cel zadania: zwiększenie efektywności systemu upowszechniania wiedzy o dziedzictwie i jego wartości, a także kształtowanie w młodym pokoleniu przekonania o konieczności zachowania zabytków i innych elementów dziedzictwa poprzez tworzenie użytecznych i zgodnych z dobrymi praktykami nowoczesnej edukacji materiałów dydaktycznych umożliwiających wprowadzenie właściwych i adekwatnych treści do systemu edukacji formalnej.

W ramach zadania zorganizowano spotkanie robocze przedstawicieli jury z autorami scenariuszy nagrodzonych w ubiegłorocznej edycji konkursu na przygotowanie materiałów edukacyjnych. Wybrano jeden scenariusz przeznaczony do produkcji i bezpłatnej dystrybucji wśród nauczycieli. Wyróżniony pakiet materiałów to *Przenośne centrum interpretacji*, autorstwa Katarzyny Zarzyckiej i Barbary Łepkowskiej.

Opracowanie podręcznika dobrych praktyk edukacyjnych organizowanych na rzecz dziedzictwa kulturowego

Przygotowano analizę działań edukacyjnych, mających na celu zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej zabytków oraz upowszechnianie dziedzictwa kulturowego – materialnego i niematerialnego. Analiza objęła działania podejmowane w Polsce i na świecie, a jej wyniki posłużą do opracowania podręcznika.

Wydarzenia współorganizowane przez NID w 2016 roku w zakresie kształtowania świadomości społecznej w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego

Narodowy Instytut Dziedzictwa patronuje wydarzeniom związanym z ochroną materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, upowszechniając i popularyzując informacje o nich. W 2016 roku NID **patronował 28 przedsięwzięciom, w tym konferencjom, wystawom, seminariom naukowym i projektom edukacyjnym**, między innymi:

- W dniach 26-27 kwietnia odbyła się **konferencja z okazji jubileuszu 25 lat działania Ogólnopolskiej Rady Konserwatorów Dzieł Sztuki przy Zarządzie Głównym Związku Polskich Artystów Plastyków** zorganizowana przez Ogólnopolską Radę Konserwatorów Dzieł Sztuki. Współorganizatorem konferencji, pod honorowym patronatem prof. Magdaleny Gawin, Podsekretarza Stanu w MKiDN, Generalnego Konserwatora Zabytków oraz biskupa Wiesława Meringa, Przewodniczącego Rady ds. Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego Episkopatu Polski, był Narodowy Instytut Dziedzictwa. Konferencji towarzyszyła wystawa konserwatorska.

- W dniach 19-21 września odbyła się **XVII polsko-niemiecka konferencja i podróż studyjna „Architektura ryglowa – wspólne dziedzictwo ANTI-KON 2016”**. Program spotkania przewidywał trasę podróży studyjnej śladami architektury ryglowej, przeprowadzenie sesji inauguracyjnej, sesji tematycznych, wystawy oraz wydarzeń towarzyszących. W konferencji, którą NID objął honorowym patronatem, uczestniczyli goście z Polski i Niemiec.
- W dniach 5-7 października odbyły się w Warszawie **4. Targi Konserwacji i Restauracji Zabytków oraz Ochrony, Wyposażenia Archiwów, Muzeów i Bibliotek DZIEDZICTWO**. Targi to miejsce spotkań specjalistów różnych dyscyplin związanych z ochroną i konserwacją zabytków. Poza możliwością wymiany myśli i integracji środowiska ułatwiają kontakt z ekspertami z czołowych instytucji i organizacji branżowych. Targi odbyły się pod merytorycznym patronatem NID.
- W dniach 20-21 października we Wrocławiu odbyła się konferencja **„Archeologia czasów najnowszych”**, której organizatorami byli Narodowy Instytut Dziedzictwa i Uniwersytet Wrocławski. Spotkanie było okazją do przeglądu stanu badań archeologicznych nad dziedzictwem okresu współczesnego (XIX-XX w.). Oprócz prezentacji wyników prac omówione zostały także kwestie metodologiczne, metodyczne i konserwatorskie.
- W dniach 17-18 listopada w Warszawie odbyła się **ogólnopolska konferencja „Ochrona dziedzictwa architektury i urbanistyki polskiej 2. połowy XX wieku”**, adresowana do środowisk naukowych, w szczególności do architektów i urbanistów. Uczestnicy mieli okazję do podsumowania dotychczasowych wielostronnych działań i koordynacji dalszych wspólnych przedsięwzięć oraz przyjęcia spójnej metodologii ochrony omawianej kategorii dziedzictwa. NID był współorganizatorem wydarzenia.

Wystawy

W 2016 roku NID koordynował merytorycznie, przygotował i przedstawił:

- Wystawy „Krajowa Lista dziedzictwa niematerialnego” i „Dziedzictwo niematerialne krajów uczestników forum” podczas polsko-chińskiego forum „International Exchange of Intangible Cultural Heritage and Protection of Human Cultural Diversity – 1st China-Central and Eastern European Countries Intangible Cultural Heritage Protection Expert Level Forum”, które odbyło się w dniach 11-14 października 2016 roku w Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie. W sumie przygotowano 60 plansz.
- Wystawę polsko-niemiecką prezentującą projekt ekspozycji „Zabytkowe rezydencje w krajobrazie przygranicznych regionów Polski i Niemiec” podczas Targów DEKMAL 2016. W sumie przygotowano 57 plansz 98 obiektów.

Ponadto NID zaprezentował następujące wystawy:

- „Fundator i jego fundacja – dziedzictwo udokumentowane” w Muzeum Miasta w Zduńskiej Woli (28 plansz);

- „Śladami wielokulturowości Rzeczypospolitej Obojga Narodów” w Grajewskim Centrum Kultury I w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Pedagogicznej (9 plansz);
- „Rola koloru w zabytkach architektury w Polsce” w Miejskim Ośrodku Kultury w Józefowie (20 plansz);
- „Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat” dla Zjednoczenia Łemków z siedzibą w Gorlicach, w Bibliotece Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie (18 plansz);
- „Lista światowego dziedzictwa w Polsce” na Stadionie Narodowym w Warszawie (15 plansz);
- „Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat” oraz „Drewniana architektura sakralna w Polsce” na Targach DZIEDZICTWO w Warszawie (44 plansze).

KOMUNIKACJA SPOŁECZNA

Cel zadania: prezentacja i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym Polski oraz dbanie o wizerunek Instytutu i dobre relacje z mediami.

Współpraca z mediami

Biuro ds. Komunikacji NID, którego zadaniem jest dbanie o wizerunek Instytutu oraz dobre relacje z mediami, na co dzień opracowuje teksty na potrzeby dziennikarzy oraz zachęca media do współpracy merytorycznej związanej z popularyzacją dziedzictwa kulturowego. W okresie sprawozdawczym media publikowały informacje o NID 1147 razy.

W 1. połowie 2016 roku Narodowy Instytut Dziedzictwa podpisał umowę z TVP Kultura na koprodukcję 20 odcinków 6-minutowych i 10 odcinków 15-minutowych filmów o pomnikach historii. Jest to kontynuacja współpracy rozpoczętej w sierpniu 2015 roku.

„Szlakiem miejsc niezwykłych – pomniki historii” w TVP Kultura to cykl emitowanych co tydzień filmów, w których specjaliści przedstawiają jeden lub dwa z 60 pomników historii. Przed emisją w TV każdy z odcinków został skrupulatnie przeanalizowany przez specjalistów z NID pod kątem zgodności merytorycznej. Filmy nadawane były w każdą sobotę lub niedzielę od połowy czerwca 2016 roku do stycznia 2017 roku. W ramach współpracy z TVP w latach 2015–2016 przygotowano i wyemitowano na antenie TVP Kultura 40 odcinków 6-minutowych i 17 odcinków 15-minutowych.

W okresie sprawozdawczym Narodowy Instytut Dziedzictwa rozpoczął współpracę z Programem Trzecim Polskiego Radia dotyczącą przygotowania 16 audycji poświęconych ochronie świeckiej architektury drewnianej i problematyce związanej z przestrzenią miejską i parkami kulturowymi. Do NID należało merytoryczne opracowanie tematów audycji oraz zapewnienie wykwalifikowanych

i ciekawych rozmówców. Audycje zostały wyemitowane na antenie Programu Trzeciego Polskiego Radia w lipcu i sierpniu 2016 roku.

W dniach 20–21 kwietnia odbyły się obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków. Organizacji MDOZ towarzyszyła szeroko zakrojona kampania promująca wydarzenie, przeprowadzona w mediach oraz Internecie, w ramach której:

- przygotowano komunikaty prasowe informujące o wydarzeniu oraz podsumowujące uroczystą galę, a następnie rozesłane do mediów ogólnopolskich oraz regionalnych;
- przeprowadzono kampanię na portalu społecznościowym NID promującą poszczególne obiekty nominowane w konkursie „Zabytek Zadbane”;
- na stronie internetowej NID zamieszczano sukcesywnie informacje dotyczące wydarzenia oraz nominowanych obiektów;
- zamieszczono relację z wydarzenia oraz galerię zdjęć na stronie internetowej i na portalu społecznościowym Instytutu.

Konferencja prasowa
poprzedzająca 24. edycję
Europejskich Dni Dziedzictwa

W wyniku przeprowadzonych działań promocyjnych na uroczystej gali MDOZ pojawili się dziennikarze mediów regionalnych, m.in. z PAP, TV Podhale, Podhale Region czy Podhale 24. Media ogólnopolskie i regionalne publikowały informacje o MDOZ i konkursie „Zabytek Zadbane” 274 razy.

8 września w siedzibie Stowarzyszenia Architektów Polskich w Warszawie odbyła się konferencja prasowa dla dziennikarzy promująca 24. edycję Europejskich Dni Dziedzictwa. W konferencji ze strony NID uczestniczyła prof. Małgorzata Rozbicka – dyrektor Instytutu i Ewelina Warnel – ogólnopolski koordynator EDD, a także Aleksander Konopek – dyrektor Departamentu Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego Podkarpackiego Urzędu Marszałkowskiego i Jan Gancarski – dyrektor Muzeum Podkarpackiego w Krośnie i Skansenu Archeologicznego „Karpacka Troja” w Trzcinicy. Na konferencji z udziałem ponad 20 dziennikarzy reprezentujących ogólnopolską prasę, radio i telewizję zaprezentowano spot telewizyjny EDD, który promował wydarzenia w całym kraju.

Ponadto w ramach promocji Europejskich Dni Dziedzictwa:

- stworzono wizualizację graficzną wydarzenia;
- opracowano i wydrukowano materiały promocyjne (31 000 ulotek, 10 000 plakatów, reklamy wieloformatowe, informatory z programem wydarzeń w 9 województwach, gadzety) oraz inne publikacje poświęcone regionalnemu dziedzictwu, które zostały przygotowane specjalnie na 24. edycję EDD, w tym foldery *Szlakiem prudnickich kościołów oraz Szlakiem prudnickich pomników*;
- zorganizowano spotkanie koordynatorów regionalnych w celu zaplanowania działań. Spotkanie było również okazją do zebrania pomysłów i oczekiwań związanych z promocją EDD w poszczególnych województwach;
- przygotowano i rozesłano informacje prasowe do mediów ogólnopolskich i regionalnych, a także przeprowadzono kampanię informacyjną na portalach społecznościowych, największych ogólnopolskich portalach internetowych i regionalnych stronach informacyjnych. W efekcie tych działań reklama graficzna oraz spot EDD miały 2 749 414 odsłon i 68 000 interakcji;
- przeprowadzono kampanię promocyjną w prasie. Reklama i zapowiedzi na temat wydarzeń EDD ukazały się w 16 największych tytułach prasowych o zasięgu regionalnym;
- przeprowadzono kampanię promocyjną za pośrednictwem nośników zewnętrznych: 250 billboardów w całej Polsce oraz 31 infoscreenów udostępnianych w metrze w Warszawie;
- podpisano umowy patronackie z Polska Press, TVP Kultura, Polską Agencją Prasową, z magazynem „Spotkania z Zabytkami”, spółką Burda Media Polska – wydającą miesięcznik „Focus Historia”, firmą Stroer i TVP Rzeszów. Dzięki tej współpracy w wymienionych mediach pojawiły się artykuły poświęcone EDD, przez dwa tygodnie trwała również ekspozycja banerowa reklamy EDD na stronach internetowych największych dzienników regionalnych;
- w koprodukcji z Radiem Wrocław, Pomorza i Kujaw, Lublin, Białystok, Łódź, Olsztyn, Merkur (Poznań), Zachód (Zielona Góra), Katowice, Kielce, Radio dla Ciebie (Mazowsze) przygotowano programy poświęcone EDD, w skład których weszło kilkadziesiąt audycji, wywiadów z dyrekcją NID oraz oprawa autopromocyjna (kilkadziesiąt zapowiedzi), a także promocja na stronie internetowej rozgłośni i na portalach społecznościowych. Każda audycja została skolaudowana z NID na podstawie wcześniej przygotowanych scenariuszy z każdą rozgłośnią. Audycje były emitowane w dniach 10 i 11 września 2016 roku;
- w koprodukcji z Radiem Rzeszów zrealizowano program, składający się z 4 wejść na żywo z inauguracji EDD, 4 materiałów reporterskich oraz wywiadu z dyrektorem NID;
- w koprodukcji z TVP Rzeszów zaproszono do studia gościa dnia, którym był przedstawiciel NID, oraz przygotowano aktualności poświęcone EDD (9 września); przygotowano studio plenerowe w miejscu inauguracji EDD, z którego nadano 6 wejść na żywo na antenę regionalną i pasmo ogólnopolskie, a także wywiady i relacje (10 września); przygotowano i wyemitowano felieton poświęcony EDD (16 września). Ponadto przeprowadzono szeroką autopromocję

moję wydarzenia w paśmie TVP Rzeszów oraz zakupiono czas antenowy do wyemitowania oficjalnego spotu EDD;

- w koprodukcji z Trójka Polskie Radio przygotowano relację na żywo z inauguracji EDD oraz kilka wejść pasmowych z zaproszonymi gośćmi oraz materiał reporterski poświęcony EDD (6-10 września);
- w koprodukcji z Jedynka Polskie Radio przygotowano audycje poświęcone EDD, które pojawiły się na antenie w dniach 5-9 września; ponadto gościem Sygnałów Dnia była dyrektor NID. Audycje poświęcone EDD poprzedziło kilkanaście zapowiedzi redakcyjnych;
- zakupiono czas antenowy w TVP S.A. w celu emisji spotu promującego 24. edycję EDD.

.....
*Inauguracja Europejskich
 Dni Dziedzictwa w Skansenie
 Archeologicznym „Karpacka
 Troja” w Trzcinicy z udziałem
 ekipy TVP transmitującej
 wydarzenie*

Dzięki tak szeroko zakrojonej kampanii informacyjnej w mediach ogólnopolskich i regionalnych pojawiło się ponad 1300 informacji poświęconych Europejskim Dniom Dziedzictwa.

W 2016 roku w Krakowie odbyły się dwa ważne wydarzenia współorganizowane przez NID:

- w dniach 12-14 października w siedzibie Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie odbyło się Pierwsze Forum Ekspertów Chiny – Europa Środkowa i Wschodnia na temat ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- 14 października odbyła się II Gala wręczenia decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o wpisie na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

W ramach promocji obu wydarzeń przeprowadzono kampanię informacyjną, w trakcie której przygotowano informacje prasowe dla mediów ogólnopolskich i regionalnych, rozesłano zaproszenia do dziennikarzy, otwarto również biuro prasowe wydarzenia, które odpowiadało m.in. za akredytację dziennikarzy i udzielanie bieżących informacji. Dzięki przeprowadzonym działaniom udało się zainteresować tematem dziennikarzy mediów ogólnopolskich (m.in. Dwójka Polskie Radio, Trójka Polskie Radio, Czwórka Polskie Radio, Polskie Radio 24,

Informacyjna Agencja Radiowa, Polskie Radio dla Zagranicy, TVP Polonia, TVP Kultura, Rzeczpospolita, Polska Agencja Prasowa, Kultura Ludowa) oraz regionalnych (m.in. Radio Kraków, TVP Kraków, Małopolska Online), co zaowocowało około 20 publikacjami i wywiadami w mediach.

21 listopada w Operze Wrocławskiej odbyła się uroczysta gala podsumowująca 24. edycję EDD. W ramach promocji wydarzenia przeprowadzono kampanię informacyjną w mediach ogólnopolskich i regionalnych, kampanię informacyjną na portalu społecznościowym NID oraz nawiązano poszerzoną współpracę z TVP Wrocław, która zaowocowała przygotowaniem 30-minutowego reportażu podsumowującego galę oraz wydarzenia w ramach EDD na Dolnym Śląsku. Dzięki przeprowadzonej kampanii informacyjnej w mediach ogólnopolskich i regionalnych pojawiło się około 50 publikacji dotyczących gali.

W grudniu 2016 roku Narodowy Instytut Dziedzictwa nawiązał współpracę z trzema programami Polskiego Radia:

- z **Polskim Radiem 24** dotyczącą przygotowania 5 audycji na temat konkursu Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbany” prezentujących obiekty wyróżnione i nagrodzone w konkursie oraz 5 audycji poświęconych administrowanemu przez NID portalowi zabytek.pl. Audycje zostały wyemitowane na antenie PR 24 w dniach 5-16 grudnia;
- z programem **Pierwszym Polskiego Radia** dotyczącą promocji konkursu Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbany”. Przez cały dzień 12 grudnia emitowane były materiały poświęcone laureatom konkursu. Gościem specjalnym na antenie Jedynki była prof. Magdalena Gawin, Generalny Konserwator Zabytków i Podsekretarz Stanu w MKiDN;
- z **Trójką Polskie Radio** na 5 audycji podsumowujących działania edukacyjne i popularyzatorskie realizowane przez NID w 2016 roku (EDD, konkurs GKZ, konkurs filmowy „Zabytkomania”, konkurs „Zabytek Zadbany”, portal zabytek.pl).

We wszystkich przypadkach do NID należało merytoryczne opracowanie tematów audycji oraz zapewnienie wykwalifikowanych i ciekawych rozmówców.

*Gala wręczenia decyzji
Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego o wpisie na
Krajową listę niematerialnego
dziedzictwa kulturowego
w Sukiennicach w Krakowie.
Jedną z wyróżnionych tradycji
jest koronka klockowa*

8 grudnia w warszawskim kinie „Kultura” odbyło się rozstrzygnięcie II edycji Ogólnopolskiego Konkursu Filmowego „Zabytkomania”, który NID organizował wspólnie z Polskim Instytutem Sztuki Filmowej. W ramach promocji wydarzenia wyprodukowane zostały spot radiowy i spot wideo. Spot wideo, który przygotowany został na potrzeby kampanii w Internecie (przede wszystkim w kanałach Facebook i YouTube), był też wykorzystany w materiałach Telewizji Polskiej. Kampania radiowa z wykorzystaniem spotu odbyła się w rozgłośniach regionalnych Polskiego Radia (Rzeszów, Lublin, Warszawa, Wrocław, Gdańsk, Poznań) oraz w Programie Trzecim Polskiego Radia. W ramach nagłośnienia konkursu przygotowano także komunikaty prasowe informujące o wydarzeniu oraz podsumowujące uroczystą galę i rozdanie nagród. Rozesłano je do mediów ogólnopolskich i regionalnych. Równoległe rozesłano zaproszenia do dziennikarzy na galę oraz prowadzono kampanię w Internecie za pośrednictwem strony www.nid.pl i portalu społecznościowego NID. W efekcie udało się zainteresować tematem media ogólnopolskie (Dwójka Polskie Radio, Trójka Polskie Radio, Polska Agencja Prasowa, Radio dla Ciebie, Polskie Radio 24 oraz TVP Kultura) oraz media regionalne. W sumie w mediach pojawiło się ponad 50 informacji dotyczących „Zabytkomanii”.

Gala w kinie „Kultura”
podsumowująca drugą
edycję konkursu filmowego
„Zabytkomania”

W grudniu nawiązano współpracę z TVP Rzeszów, w ramach której przygotowano serię programów poświęconych świeckiej architekturze drewnianej. W dwa weekendy grudnia (10-11 i 17-18) wyemitowano 4 odcinki ze studium eksperckim o podkarpackiej architekturze drewnianej przygotowane na podstawie filmu szkoleniowego *Piękne, polskie, drewniane*. Do NID należało merytoryczne opracowanie audycji oraz zapewnienie wykwalifikowanych gości do studia eksperckiego. Wyniki oglądalności wskazują, że wszystkie programy cieszyły się dużym zainteresowaniem widzów.

W okresie sprawozdawczym:

- przeprowadzono promocję wydarzenia odbywającego się w Parku Mużakowskim „Jabłoniowy zawrót głowy”, w ramach której przygotowano i rozesłano do mediów ogólnopolskich i regionalnych informację prasową oraz informowano o wydarzeniu za pośrednictwem strony internetowej i portalów społecznościowych;
- przygotowano i rozesłano do dziennikarzy mediów ogólnopolskich i regionalnych informację prasową o ogólnopolskim konkursie Generalnego Konserwatora Zabytków na projekt edukacyjny o dziedzictwie kulturowym.

Filmy szkoleniowe o ochronie zabytków dla gmin i powiatów

Na zlecenie Generalnego Konserwatora Zabytków Biuro ds. Komunikacji NID zrealizowało dwa 40-minutowe filmy edukacyjno-instruktażowe przeznaczone dla władz samorządowych: *Krajobraz mojego miasta* oraz *Piękne, polskie, drewniane*. Celem tego przedsięwzięcia jest zwiększenie świadomości i poczucia odpowiedzialności władz samorządowych za ochronę dziedzictwa lokalnego, co w przyszłości powinno się przełożyć na poprawę wizerunku i zachowanie tożsamości kulturowej miejscowości, którymi zarządzają.

Materiał filmowy przedstawia zagadnienia dotyczące zarządzania przestrzenią publiczną: miejscami pamięci, zieleni, reklamami zewnętrznymi, parkami kulturowymi oraz szeroko pojętą architekturą drewnianą w przestrzeni miasta, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów świeckich. Filmy zwracają uwagę przede wszystkim na te problemy z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, na które realny wpływ mają radni oraz urzędnicy zatrudnieni w instytucjach i urzędach samorządowych. *Krajobraz mojego miasta* zachęca do zmian w krajobrazie polskich miast, prezentuje przykłady godne naśladowania oraz te negatywne. W filmie *Piękne, polskie, drewniane* zespół ekspertów, właściciele drewnianych obiektów i pasjonaci tego typu architektury pokazują, jak pielęgnując obiekty drewniane można je ocalić dla przyszłych pokoleń.

Konferencja prasowa poprzedzająca premierę filmu „Krajobraz mojego miasta” z udziałem Generalnego Konserwatora Zabytków prof. Magdaleny Gawin, dyrektora NID prof. Małgorzaty Rozbickiej i Wojewody Mazowieckiego Zdzisława Sipiery w kinie „Wisła” w Warszawie

W okresie sprawozdawczym NID podpisał umowę ze studiem filmowym, przygotował scenariusze oraz zaakceptował dobór ekspertów wypowiadających się w filmie. Przeprowadzono zdjęcia w 49 miejscowościach oraz zakończono kolaudację materiału filmowego w MKiDN. Dodatkowo na podstawie pełnych, 40-minutowych odcinków, przygotowano 11 krótkich odcinków, które można emitować w TVP lub Internecie. Na potrzeby upowszechniania filmów przygotowano 5000 nośników elektronicznych zawierających nagrane filmy, które zostaną rozesłane do zainteresowanych grup odbiorców na podstawie bazy liczącej około 3500 rekordów (m.in. samorządy, służby konserwatorskie, NGO). Opracowano także wstępny projekt strategii promocyjnej filmów szkoleniowych na 2017 rok, obejmujący m.in. premiery filmów w 4 województwach, panele eksperckie, teksty do prasy, audycje radiowe i telewizyjne.

1 grudnia 2016 roku w kinie „Wisła” w Warszawie odbyła się oficjalna premiera filmu *Krajobraz mojego miasta* połączona z konferencją prasową z udziałem prof. Magdaleny Gawin, Podsekretarza Stanu w MKiDN, Generalnego Konserwatora Zabytków, prof. Małgorzaty Rozbickiej, Dyrektora NID oraz Wojewody Mazowieckiego Zdzisława Sipiery, który był partnerem przedsięwzięcia. Dzięki przeprowadzonej kampanii informacyjnej tematem udało się zainteresować ogólnopolskie media, w tym m.in. Polską Agencję Prasową, Jedynekę Polskie Radio, Dwójkę Polskie Radio, Informacyjną Agencję Radiową, Radio Zet, Radio Eska, TVP 3, TVP Kultura, tygodnik „Przegląd”.

Po premierze filmu odbył się panel ekspercki w składzie: Bogdan Brożyna (Dyrektor Wydziału Prawnego Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego), prof. Jakub Lewicki (Przewodniczący Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków), Bartosz Skaldawski (zastępca Dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa), Filip Spek (Stowarzyszenie Miasto jest Nasze), dr hab. Katarzyna Zalasńska (zastępca Dyrektora Departamentu Ochrony Zabytków MKiDN).

Na wydarzenie przybyło około 120 zaproszonych gości, w tym przedstawiciele samorządów terytorialnych, organizacji pozarządowych, aktywistów miejskich oraz mediów.

Działania w Internecie

Działania NID skierowane są w dużej mierze do użytkowników Internetu. Pierwszą platformą kontaktu pomiędzy osobami zainteresowanymi szeroko pojętą tematyką dziedzictwa kulturowego a Instytutem jest strona znajdująca się pod adresem www.nid.pl.

Narodowy Instytut Dziedzictwa zarządza również następującymi portalami tematycznymi:

<http://edd.nid.pl/> – portal poświęcony Europejskim Dniom Dziedzictwa;

<http://niematerialne.nid.pl> – portal poświęcony niematerialnemu dziedzictwu kulturowemu;

www.zabytek.pl – portal umożliwiający dostęp do opisów, cyfrowych wizerunków (zdjęć, filmów i modeli 3D) wybranych zabytków oraz informacji o ich lokalizacji;

www.mapy.zabytek.gov.pl – portal umożliwiający analizowanie danych przestrzennych zabytków nieruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru;

www.cumulus.zabytek.gov.pl – portal umożliwiający przeglądanie chmur punktów pochodzących ze skaningu laserowego;

<http://www.park-muzakowski.pl> – portal poświęcony Parkowi Mużakowskiemu – miejscu światowego dziedzictwa UNESCO;

<http://dom.nid.pl/> – portal poświęcony projektowi „DoM – Dziedzictwo obok Mnie”.

W 2016 roku:

- strona internetowa NID była odwiedzana ponad 262 349 razy,
- geoportal był odwiedzany 71 045 razy,
- strona [zabytek.pl](http://www.zabytek.pl) była odwiedzana 57 843 razy,
- kanał YouTube NID był odwiedzany ponad 140 075 razy,
- na fanpage NID na Facebooku przybyło 761 fanów, co daje ogółem 10 138 fanów.

4. INNE ZADANIA ZLECONE PRZEZ MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

PRIORYTETY, PROGRAMY, CENTRA KOMPETENCJI, ZESPOŁY ZADANIOWE

PRIORYTET „OCHRONA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH”

Cel zadania: wspieranie działań polegających na ewidencji i inwentaryzacji zabytków archeologicznych, badaniu metodami niedestrukcyjnymi oraz opracowaniu i publikacji wyników badań archeologicznych.

Narodowy Instytut Dziedzictwa jest instytucją zarządzającą priorytetem „Ochrona zabytków archeologicznych”, działającym w ramach programu MKiDN „Dziedzictwo kulturowe”. W ciągu pierwszych trzech kwartałów 2016 roku zadania NID polegały na prowadzeniu rozstrzygnięcia naboru wniosków do edycji programu na 2016 rok, zawieraniu umów dotyczących dofinansowania oraz na rozliczaniu zadań wykonanych w poprzednich edycjach. W czwartym kwartale została ogłoszona kolejna edycja programów MKiDN na 2017 rok, w której uległa zmianie formuła i „Ochrona zabytków archeologicznych” stała się wydzielonym programem.

Priorytet „Ochrona zabytków archeologicznych” edycja 2016

W ramach naboru prowadzonego do 30 listopada 2015 roku złożono łącznie 84 wnioski o dofinansowanie, z czego 3 zostały odrzucone z powodu błędów formalnych. Pozostałe 81 wniosków przeszło pełną procedurę oceny, zgodnie z zasadami określonymi w dokumentach dotyczących funkcjonowania Programów Ministra.

Budżet na realizację priorytetu w 2016 roku został przyznany w wysokości 2 000 000 zł plus pula przyznana dodatkowo:

Budżet priorytetu w 2016 roku (na dzień 30.12.2015)	do wydatkowania w 2016 roku	do wydatkowania w 2017 roku
środki na realizację w 2016 roku zadań dwuletnich (ich drugich etapów) , dofinansowanych w edycji 2015 roku	570 000 zł	
środki na realizację zadań pozytywnie rozpatrzonych w 1. naborze wniosków na 2016 rok	1 430 000 zł	540 000 zł
środki przyznane z puli dodatkowej, w ramach trybu odwoławczego	209 000 zł	91 000 zł
razem	2 209 000 zł	631 000 zł

Po przeprowadzeniu procedury oceny powstała lista rankingowa wniosków (tzw. Lista preferencji), która została przedstawiona do decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zgodnie z regulaminem dofinansowane mogły być zadania, które uzyskały co najmniej 70 pkt (na 100 możliwych). Spośród rozpatrywanych 81 wniosków, limit 70 pkt uzyskały 32 wnioski i wszystkie zostały rekomendowane ministrowi do przyznania dofinansowania.

Po rozpatrzeniu rekomendacji NID i Zespołu sterującego, 29 lutego 2016 roku Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego podjął decyzję o dofinansowaniu 32 zadań na łączną kwotę 1 970 000 zł, z czego 1 430 000 zł zostało przeznaczonych na wydatki do poniesienia w 2016 roku. Następnie została przeprowadzona procedura odwoławcza, wynikająca z regulaminu priorytetu, gdzie wnioski, które uzyskały co najmniej 50 pkt mogły ubiegać się o przyznanie dofinansowania z dodatkowej puli przewidzianej na ten cel. W efekcie dofinansowanie uzyskało jeszcze 5 zadań.

W okresie sprawozdawczym zostało zawartych 36 umów dotyczących realizacji dofinansowanych zadań.

Program „Ochrona zabytków archeologicznych” edycja 2017

Program został opublikowany 20 października 2016 roku i zgodnie z jego warunkami pierwszy nabór wniosków prowadzony był do 30 listopada. W terminie zostało złożonych 80 wniosków o dofinansowanie; przeprowadzono proces ich

oceny formalnej, rozpoczęto ocenę merytoryczną oraz ocenę pod kątem zgodności z celami strategicznymi programu.

Zatwierdzony przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego budżet programu na 2017 rok wynosi łącznie 2 300 000 zł.

PROGRAM WŁASNY NID „WOLONTARIAT DLA DZIEDZICTWA”

Program „Wolontariat dla dziedzictwa” angażuje społeczności lokalne w proces właściwego zachowania zabytków.

W ramach programu w 2016 roku zostały zrealizowane następujące zadania:

- oceniono pod względem formalnym, organizacyjnym i merytorycznym wnioski z 1. naboru programu. Wpłynęły 73 wnioski, z czego 46 oceniono jako poprawne formalnie;
- zorganizowano spotkanie Zespołu oceniającego wnioski pod względem merytorycznym – dofinansowanie uzyskało 30 spośród 43 ocenianych wniosków;
- ogłoszono 2. nabór wniosków w programie – nabór trwał do 31 marca 2016 roku;
- oceniono formalną, organizacyjną i merytoryczną stronę wniosków z 2. naboru programu, wpłynęło 25 wniosków, spośród których 15 oceniono jako poprawne formalnie;
- zorganizowano spotkanie Zespołu oceniającego wnioski pod względem merytorycznym – dofinansowanie uzyskało 10 spośród 15 ocenianych wniosków;
- podpisano umowy z beneficjentami programu; projekty, które uzyskały dofinansowanie, mogły być realizowane do 30 listopada 2016 roku, łącznie było to 39 projektów;
- rozliczono pod względem merytorycznym i finansowym zadania, które zostały zrealizowane w roku 2016;
- przygotowano regulamin programu na rok 2017, regulamin został zaakceptowany przez ministra;
- złożono pismo do ministra z prośbą o akceptację składu Zespołu oceniającego wnioski pod względem merytorycznym dla wniosków na 2017 rok;
- ogłoszono nabór wniosków w programie „Wolontariat dla dziedzictwa” na 2017 rok, nabór trwał do 30 listopada, wpłynęło 70 wniosków, spośród których 58 spełniało wymogi formalne.

REWALORYZACJA PARKU MUŻAKOWSKIEGO

W 2016 roku NID kontynuował realizację projektu rewaloryzacji Parku Mużakowskiego, zabytkowego parku w stylu krajobrazowym, położonego na granicy Polski i Niemiec, którego polską częścią zarządza w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Projekt ten realizowany jest we współpracy z zarządcą niemieckiej części parku oraz Samorządem Miasta Łęknica.

Park Mużakowski - ochrona, rozwój i promocja europejskiego dziedzictwa kultury

.....
 Park Mużakowski w Łęknicy – jedyny w Europie przykład ścisłej współpracy dwóch państw na rzecz ochrony i konserwacji krajobrazu kulturowego. W 2004 r. Park Mużakowski został uznany za pomnik historii i wpisany na Listę światowego dziedzictwa UNESCO

Merytorycznie projekt wspiera Międzynarodowa Rada Konserwatorska. Doroczne spotkanie Rady, którego gospodarzem był NID, odbyło się we wrześniu w Parku Mużakowskim w Bad Muskau i Łęknicy. Na spotkaniu przedstawiono sprawozdanie z prac konserwatorskich zrealizowanych w obu częściach parku w ciągu ostatniego roku oraz wydarzeń o charakterze promocyjnym i edukacyjnym. Omówiono zadania przygotowane przez obu zarządców do realizacji w ciągu najbliższych dwóch lat, objęte dofinansowaniem w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020. NID był również organizatorem dorocznego spotkania tzw. Konwentu Pücklera. Zarówno członkom Międzynarodowej Rady, jak i członkom Konwentu zaprezentowano aktualne i planowane w obu częściach parku projekty.

Kontynuując proces rewaloryzacji parku, w okresie sprawozdawczym zrealizowano:

- bieżące prace związane z rewaloryzacją i pielęgnacją parku, w tym: koszenie, utrzymanie porządku, utrzymanie dróg i ścieżek, pielęgnację koron drzew i nasadzeń, usuwanie wiatrołomów i wywrotów, wycinkę odrośli i gatunków synantropijnych;
- kontynuowano prace konserwatorskie dotyczące odtwarzania historycznej struktury przestrzennej;
- dokonano korekt drzewostanu w obrębie otwarć widokowych i wewnątrz parkowych, nad którymi prace toczyły się od kilku lat, np. w obrębie Wnętrza Centralnego, Złotego Wzgórza i przy Moście Arkadowym;
- na początku roku rozpoczęto prace nad odtwarzaniem dotychczas zarośniętych gęstym samosiewem powiązań widokowych sięgających z biegnącej skrajem górnego tarasu nadzalewowego tzw. Drogi Panoramicznej w kierunku wschodnim. Odtworzenie widoków w tym kierunku ma duże znaczenie dla ukazania rozmachu historycznej kompozycji. Zakres prac będzie rozszerzany sukcesywnie w kolejnych sezonach;
- kontynuowano kształtowanie fragmentów terenu na liniach otwarć widokowych z Grobu Nieznajomego i spod Dębów Sióstr, wykonano cięcia kompozycyjne w koronach drzew zwiększające czytelność zamysłu kompozycyjnego;

- na tarasie Domu Angielskiego wykonano kolejny etap rozpoznania archeologicznego niezachowanych obiektów i struktur, ustalając dotychczas niedookreślone lokalizacje dróg i placów oraz powtórnie Bramy Kobleńskiej i jednej z altan;
- w ramach prac konserwatorskich zrealizowano również kolejny etap tworzenia kolekcji dawnych odmian drzew owocowych w historycznej szkółce, a cały teren poddano kompleksowym pracom pielęgnacyjnym. Zamówiono i wykonano dokumentację dotyczącą Jeziora Skowronków znajdującego się na terenie szkółki. Będzie ona stanowiła merytoryczną podstawę przyszłych prac konserwatorskich.

Pod koniec 2016 roku NID podpisał umowę o dofinansowanie prac konserwatorskich w parku z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Polska-Saksonia 2014-2020. Wniosek o dofinansowanie projektu „Park Mużakowski – ochrona, rozwój i promocja europejskiego dziedzictwa kulturowego” przewiduje realizację w polskiej części parku remontu konserwatorskiego Wiaduktu oraz prace badawcze i pielęgnacyjne odnoszące się do niezachowanej zabudowy i infrastruktury historycznej szkółki, kontynuujące realizację ustalonego wcześniej programu konserwatorskiego. Partnerem projektu, który uzyskał wysoką ocenę i zajął pierwsze miejsce na liście rankingowej, jest zarządca niemieckiej części parku.

W 2016 roku miały miejsce wydarzenia o dużym znaczeniu dla promocji Parku Mużakowskiego:

- w Bundeskunsthalle w Bonn, największej państwowej placówce wystawniczej Niemiec, otwarto **wystawę „Parkomania. Ogrodowe krajobrazy Księcia Pücklera”** („Parkomanie. Die gartenlandschaften des Fürsten Pückler”). Wystawa poświęcona jest twórczości planistycznej założyciela Parku Mużakowskiego w Łęknicy i Bad Muskau, księcia Hermanna von Pückler-Muskau (1785-1871). Powstała w kooperacji Bundeskunsthalle z zarządcami stworzonych przez Pücklera parków – Narodowym Instytutem Dziedzictwa, Fundacją Parku Księcia Pücklera w Bad Muskau, Fundacją Pruskie Zamki i Ogrody oraz Muzeum Park i Pałac Branitz. Prezentacji we wnętrzach, zajmującej powierzchnię 1200 m2 towarzyszył ogród, zaprojektowany i urządzony na dachu budynku, stanowiący wizualizację warsztatu projektowego Pücklera. Wydano również katalog;
- w końcu czerwca w Parku Mużakowskim odbyło się **Święto Województwa Lubuskiego** przebiegające pod hasłem „Natura, nauka, kosmos”, którego organizatorami byli Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, Regionalne Centrum Animacji Kultury i Miasto Łęknica;
- NID zrealizował we współpracy ze Stiftung „Fürst-Pückler-Park Bad Muskau” oraz miastem Łęknica kolejną edycję **Święta Parku**. Po stronie polskiej odbył się „Piknik pod jabłoniemi”, regionalni wystawcy prezentowali swoje produkty, na tarasie Domu Angielskiego można było obejrzeć inscenizację teatralną;
- w ramach programu edukacyjnego, realizowanego przez Pracownię Terenową w Łęknicy, przeprowadzono **pikniki dla dzieci z przedszkoli i pierwszych klas**

.....
 Coroczne Święto Parku, którego organizatorami są zarządcy obiektu: Narodowy Instytut Dziedzictwa i Stiftung „Fürst-Pückler-Park Bad Muskau”, we współpracy z miastem Łęknica. Impreza odbywa się po obu stronach Nysy

szkół podstawowych z okolicznych gmin oraz spaceru dla dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i gimnazjum. Zorganizowano gry i zabawy w plenerze, a także spaceru z przewodnikiem. Młodzieży przekazano zeszyty edukacyjne. W programie wzięło udział łącznie około 380 uczestników;

- 1 października w historycznej szkółce w polskiej części Parku Mużakowskiego odbył się kiermasz roślin i owoców pn. „Jabłoniowy zawrót głowy”, podczas którego swoją ofertę zaprezentowali szkółkarze, sadownicy i firmy ogrodnicze z regionu; uczestnicy mogli skorzystać z porad ogrodniczych oraz wziąć udział w spacerach edukacyjnych i warsztatach.

W okresie sprawozdawczym NID kontynuował współpracę regionalną i lokalną. Uczestniczył w realizacji programu aktywizacji bezrobotnych, którzy znaleźli zatrudnienie na terenie parku przy jego bieżącej konserwacji.

PROJEKT „DOM – DZIEDZICTWO OBOK MNIE”

Projekt realizowany był przez NID i Riksantikvaren (Norwegia), przy wsparciu udzielonym z funduszy norweskich i funduszy EOG, pochodzących z Islandii, Liechtensteinu i Norwegii oraz środków krajowych.

W 2016 roku zakończono wszystkie działania w projekcie, realizując:

- wydanie czterech publikacji:
 - *Dziedzictwo obok Mnie – inspiracje do działań lokalnych* (4000 egz.);
 - *Kulturarv der du bor – en inspirasjonsbok* (1000 egz.);
 - *Heritage of My Environment – book of inspiration* (400 egz.);
 - *Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach* (4000 egz.).

Publikacje w wersji polskiej zostały rozdyskrebowane bezpłatnie do wszystkich gmin w Polsce, starostw powiatowych, urzędów marszałkowskich, WKZ, autorów polskich i norweskich, a także do uczestniczących gmin norweskich i partnera projektu. Na bieżąco prowadzono dystrybucję wśród polskich i norweskich konserwatorów samorządowych, diecezjalnych, w organizacjach pozarządowych

.....
Publikacje „Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach” oraz „Dziedzictwo obok Mnie – inspiracje do działań lokalnych”

i wśród innych zainteresowanych organizacji i osób. Duże zainteresowanie odbiorców wpłynęło na decyzję o dodruku poradnika i książki promocyjnej w wersji polskiej.

Działania promujące norweską wersję publikacji promocyjnej wśród gmin norweskich przeprowadzono w ramach corocznej konferencji organizowanej przez Riksantikvaren dla przedstawicieli gmin (w 2016 roku z tematem przewodnim: „Gminy norweskie we współpracy międzynarodowej na rzecz dziedzictwa”). Zorganizowano panel poświęcony результатам projektu DoM i promocji norweskiej wersji publikacji: *Dziedzictwo obok Mnie – inspiracje do działań lokalnych*. Konferencja odbyła się w Bergen 13 kwietnia 2016 roku. Publikacja w wersji norweskiej została rozdyskrebowana w Norwegii zgodnie ze wskazaniem partnera projektu DoM podczas Spotkania Grupy Monitorującej Dziedzictwo Kulturowe Państw Morza Bałtyckiego (w Zakopanem, 19 kwietnia 2016 roku); koordynator projektu przedstawił wówczas referat *Project HoME – Heritage of My Environment. Cultural heritage values in local communities*. Koordynator projektu przedstawił również prezentację podczas Spotkania Opiekunów Pomników Historii (w Łańcucie, 1 czerwca 2016 roku) *Zarządzanie dziedzictwem w gminach a turystyka kulturowa. Ujęcie zagadnienia w projekcie DoM – Dziedzictwo obok Mnie i w poradniku dla gmin*.

Ponadto NID zorganizował:

- konferencję podsumowującą projekt, połączoną z promocją publikacji wydanych w ramach projektu (Narol, 7 czerwca 2016 roku). W konferencji udział wzięli uczestnicy projektu (polscy i norwescy), eksperci, NGO, zaproszeni goście oraz media regionalne. W ramach konferencji zorganizowano panel ekspercki o zarządzaniu dziedzictwem.
- Konferencja podsumowująca projekt DoM miała kompleksową obsługę medialną. Podjęto działania w celu poinformowania mediów regionalnych o wydarzeniu i pozyskania ich uczestnictwa. Przybyli przedstawiciele Polskiego Radia, Telewizji Polskiej oraz lokalnych mediów, którzy wykonali rejestrację foto

i wideo konferencji oraz przeprowadzili wywiady do upublicznienia w wybranych kanałach informacyjnych. Po konferencji została przygotowana i rozdana relacja z wydarzenia. Ponadto we współpracy z Polską Agencją Prasową zrealizowano kampanię promocyjną publikacji, będących efektem projektu;

- kampanię promocyjną wyników projektu promującą poradnik i informującą o szkoleniach przewidzianych w ramach KPOZiOnZ, skierowaną do dziennikarzy zajmujących się tematyką samorządową i lokalną. Realizację kampanii zlecono Polskiej Agencji Prasowej.

W ramach porozumienia zawartego przez NID z Instytutem Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego pogłębione analizy wyników badań społecznych przeprowadzonych w trakcie trwania projektu będą publikowane w serii wydawniczej przygotowanej we współpracy z Uniwersytetem Jagiellońskim.

AKADEMIA NIEŚWIESKA – MIĘDZYNARODOWA PODYPLOMOWA SZKOŁA LETNIA

Cel programu: szkolenie kadr konserwatorskich Europy Środkowo-Wschodniej.

Kursy szkoleniowe odbywają się w cyklach dwuletnich. Każdy poświęcony jest innej tematyce powiązanej z ochroną, konserwacją i zagospodarowaniem zabytków. Słuchaczami „Akademii Nieświeskiej” są specjaliści pracujący w instytucjach związanych z ochroną zabytków z Białorusi, Ukrainy i Litwy. Zajęcia rozpoczynają się na Białorusi wykładami teoretycznymi, a kończą w Polsce objazdem naukowym.

W 2016 roku, w ramach Międzynarodowej Podyplomowej Letniej Szkoły „Akademia Nieświeska”, zorganizowano:

- drugą część XXI kursu pt. „Ochrona krajobrazu kulturowego”, która odbyła się w Warszawie, Przemysłu i Krakowie;

.....
*Uczestnicy Międzynarodowej
Podyplomowej Letniej Szkoły
„Akademia Nieświeska”*

- pierwszą część XXII kursu pt. „Kształtowanie krajobrazu kulturowego”, która odbyła się w Mińsku na Białorusi.

Pierwsza część XXII kursu pt. „Kształtowanie krajobrazu kulturowego” odbyła się w Mińsku na Białorusi od 6 do 19 czerwca 2016 roku. Współorganizatorem programu ze strony białoruskiej był Instytut Kultury Białorusi, słuchaczami – profesjonalistami zajmujący się ochroną zabytków z Białorusi, Ukrainy i Litwy. Zajęcia obejmowały wykłady specjalistów polskich i białoruskich oraz wizyty studyjne prezentujące kształtowanie krajobrazu kulturowego w praktyce.

Tematyka wykładów dotyczyła ram prawnych ochrony dziedzictwa kulturowego, definicji, zasobu i waloryzacji krajobrazu kulturowego, formułowania wytycznych konserwatorskich oraz programu ochrony krajobrazu kulturowego, doktryny konserwatorskiej w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego, problemów związanych z kształtowaniem krajobrazów kulturowych wpisanych do rejestru zabytków, prawa międzynarodowego dotyczącego ochrony krajobrazu kulturowego na wypadek konfliktu zbrojnego.

Druga część XXI kursu, pt. „Ochrona krajobrazu kulturowego”, została zorganizowana w Polsce od 22 sierpnia do 4 września 2016 roku, w formie objazdu studialnego obejmującego Warszawę, Przemysł i Kraków.

Wizyty studialne dotyczyły problematyki kształtowania krajobrazu kulturowego i objęły: zespół pałacowy Sapiechów w Różanie, zespół pałacowo-parkowy Pusłowskich w Kosowie, muzeum domu urodzenia Tadeusza Kościuszki w Merczowszczyźnie, zespół zamkowo-parkowy w Miże oraz zespół zamkowo-parkowy w Nieświeżu, a także zespół willowo-parkowy w Łoszycy, Centralny Ogród Botaniczny w Mińsku, skansen Białoruskiego Państwowego Muzeum Architektury Ludowej i Obyczajowości Wsi oraz grodzisko nad rzeką Mienka.

Na zakończenie słuchacze otrzymali dyplomy ukończenia XXI Kursu Międzynarodowej Podyplomowej Letniej Szkoły „Akademia Nieświejska” wręczone przez prof. Małgorzatę Rozbicką, dyrektorkę Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz dr Irynę Laptionak, prorektora ds. naukowych Instytutu Kultury Białorusi w Mińsku. Uroczystość odbyła się w Pałacu Myślewickim w Łazienkach Królewskich w Warszawie.

.....
Słuchacze „Akademii Nieświejskiej” w Łazienkach Królewskich w Warszawie podczas wręczania dyplomów ukończenia kursu

KRAJOWY PROGRAM OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Cel programu: wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

W ramach uchwalonego w 2014 roku przez Radę Ministrów Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa zostały powierzone 33 zadania.

W KPOZiOnZ wyróżniono 3 cele szczegółowe:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

W 1. półroczu 2016 roku wykonano wszystkie działania organizacyjne konieczne do wdrażania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami w danym roku, m.in. przyjęto harmonogramy realizacji i plany budżetowe wszystkich zadań KPOZiOnZ zaplanowanych do realizacji przez NID w 2016 roku (szczegółowy spis działań – Aneks nr 1).

WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA

Cel zadania: aktywne uczestnictwo w międzynarodowych forach i organizacjach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego oraz realizacja współpracy bilateralnej w zakresie powierzonym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Na polecenie MKiDN Instytut reprezentuje Polskę w następujących organizacjach:

- **European Heritage Heads Forum,**
- **The Reflection Group „UE and culture heritage”** (do lipca 2016 roku),
- **Monitoring Group on Cultural Heritage in the Baltic Sea States.**

W ramach współpracy z niniejszymi organizacjami dyrektor NID oraz specjaliści Instytutu wzięli udział:

- W spotkaniu Grupy Monitorującej Dziedzictwo Kulturowe Państw Morza Bałtyckiego gromadzącej przedstawicieli instytucji kultury z państw regionu Morza Bałtyckiego, które NID zorganizował w dniach 18-20 kwietnia 2016 roku w Zakopanem. Priorytetowym celem Grupy jest opracowywanie spójnej strategii zarządzania nadbałtyckim dziedzictwem kulturowym na drodze realizacji wspólnych projektów oraz wzajemnej wymiany doświadczeń. Spotkanie odbyło się w związku z polskim przewodnictwem w Grupie, sprawowanym od 1 lipca 2015 roku do 30 czerwca 2016 roku. Gości przybyłych z sześciu nadbałtyckich państw (Finlandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Norwegii i Szwecji) jako

gospodarz spotkania przywitała prof. Małgorzata Rozbicka – dyrektor NID. W trakcie spotkania zostały omówione aktualne działania Grupy Monitorującej obejmujące m.in. organizację 6. Forum Dziedzictwa Kulturowego Państw Morza Bałtyckiego w Kilonii (28–30 września 2016 roku) oraz realizację projektu „Baltic Sea Region Integrated Maritime Heritage Management”.

- W spotkaniu Grupy Refleksyjnej „UE i dziedzictwo kulturowe”, które odbyło się w dniach 9–10 maja 2016 roku w Hadze. W czasie spotkania dyskutowano na temat programu i organizacji Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018 oraz omówiono stan bieżących prac nad regulacjami prawnymi z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonych w instytucjach Unii Europejskiej. Szczegółowej analizie poddano wpływ Ramowej dyrektywy wodnej z 2000 roku na stan zachowania zabytków w krajach UE oraz założenia Wspólnej Polityki Rolnej UE w kontekście dziedzictwa kulturowego. Działalność grupy skupia się na badaniu wpływu, jaki na dziedzictwo kulturowe wywiera tworzone w Unii Europejskiej prawodawstwo i funkcjonujące w jej ramach strategie i programy. Dotyczy to szeroko pojętego dziedzictwa narodowego.
- W 11. dorocznym spotkaniu European Heritage Heads Forum, które odbyło się w dniach 18–20 maja 2016 roku w Bernie. Uczestnicy spotkania debatowali podczas sesji plenarnej oraz spotkań w grupach roboczych na temat:
 - organizacji wdrażania przez Radę Europy Strategii dla dziedzictwa kulturowego,
 - Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018,
 - konfliktów zbrojnych, aktów terroryzmu w kontekście ochrony dziedzictwa kulturowego.

The European Heritage Heads Forum jest nieformalną siecią, skupiającą przedstawicieli dyrekcji instytucji centralnych zajmujących się ochroną i zarządzaniem zasobami dziedzictwa kulturowego (dziedzictwa architektonicznego i archeologicznego oraz krajobrazu kulturowego) w krajach Europy. Sieć służy jako platforma do wymiany poglądów na temat sposobów ochrony zabytków i metod zarządzania obiektami zabytkowego otoczenia w XXI wieku.

.....
*Uczestnicy spotkania
 Monitoring Group on Cultural
 Heritage in the Baltic Sea States
 w Zakopanem*

*Spotkanie Grupy Refleksyjnej
 „UE i dziedzictwo kulturowe”
 w Hadze*

- W 6. Forum Dziedzictwa Kulturowego Państw Morza Bałtyckiego zorganizowanym przez Grupę Monitorującą Dziedzictwo Kulturowe Państw Morza Bałtyckiego, które odbyło się w dniach 28-30 września 2016 roku w Kilonii. Kluczowym wydarzeniem Forum była konferencja „From Postwar to Postmodern – 20th Century Built Cultural Heritage”, podczas której referaty przedstawili prof. Małgorzata Rozbicka – dyrektor NID i przedstawiciel OT NID w Krakowie. Obydwa wystąpienia dotyczyły zagadnień związanych z polską powojenną architekturą modernistyczną, ze szczególnym naciskiem na problemy jej ochrony konserwatorskiej. Głównym założeniem konferencji było podjęcie debaty na temat powojennego dziedzictwa architektonicznego w państwach nadbałtyckich.
- W dniach 10-11 listopada 2016 roku spotkanie Grupy Monitorującej Dziedzictwo Kulturowe Państw Morza Bałtyckiego odbyło się także w Sztokholmie. Wzięła w nim udział dyrektor NID. Obrady miały miejsce w siedzibie Riksantikvarieämbetet – szwedzkiej instytucji publicznej zajmującej się ochroną narodowego dziedzictwa kulturowego. W ich trakcie podsumowano organizację i przebieg

6. Forum Dziedzictwa Kulturowego Państw Morza Bałtyckiego w Kilonii

6. Forum Dziedzictwa Kulturowego Państw Morza Bałtyckiego w Kilonii. Pod dyskusję zostały również poddane bieżące problemy oraz planowane inicjatywy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego w poszczególnych krajach nadbałtyckich.

Ponadto przedstawiciele NID z dyrektorem Instytutu, prof. Małgorzatą Rozbicką, wzięli udział w spotkaniu Baltic Heritage Committee, skupiającym reprezentantów instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego z Litwy, Łotwy i Estonii, które w 2016 roku zostało zorganizowane przez Departament Dziedzictwa Kulturowego w Ministerstwie Kultury Republiki Litewskiej (Kultūros Paveldo Departamentas Prie Kultūros Ministerijos), w dniach 14-15 września w Kownie. Spotkanie było okazją do wymiany doświadczeń i dyskusji na temat różnych aspektów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na poziomie regionalnym, takich jak organizacja służb konserwatorskich i podział zadań w zakresie ochrony dziedzictwa, współpraca z instytucjami na poziomie centralnym, funkcjonujące mechanizmy finansowe i kontrolne wspomagające ochronę dziedzictwa.

W ramach współpracy NID z krajami sąsiadującymi:

- W dniach 20–23 stycznia 2016 roku we Lwowie odbyło się spotkanie ze środowiskiem konserwatorskim Lwowa, w siedzibie lwowskiego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami. Przedstawiciele NID wystąpili z referatami nt. ochrony zabytków obszarowych i problematyki ochrony i konserwacji zabytkowych założeń zieleni, zastępca dyrektora wygłosił wprowadzenie w temat ochrony krajobrazu kulturowego i zieleni. Spotkanie odbyło się w ramach współpracy NID z Ukrainą.
- W dniach 23–25 maja 2016 roku we Lwowie i Rohatynie zorganizowano spotkanie reprezentantów Międzynarodowej Rady Konserwatorskiej Miejsca Światowego Dziedzictwa UNESCO – „Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat”. Delegacji polskiej, składającej się z pracowników NID z Warszawy, Krakowa i Rzeszowa, przewodniczył zastępca dyrektora Instytutu. Stronie ukraińskiej przewodniczyli dyrektor Rezerwatu Architektoniczno-Historycznego w Żółkwi oraz przewodniczący ukraińskiego Komitetu Narodowego ICOMOS. Głównym celem spotkania było zaprezentowanie Studium konserwatorsko-krajobrazowego cerkwi pw. Zesłania Świętego Ducha w Rohatynie, dobra światowego dziedzictwa UNESCO, które z inicjatywy NID zostało opracowane wspólnie przez specjalistów z Polski i Ukrainy, w celu optymalizacji ochrony i zarządzania zabytkową cerkwią. Opracowanie ma charakter pilotażowy i ma stanowić wzór dla kolejnych opracowań realizowanych pod kierunkiem ekspertów z NID dla wszystkich 16 drewnianych cerkwi współtworzących wpis na Listę światowego dziedzictwa. W Studium odniesiono się zarówno do stanu zachowania konstrukcji drewnianej cerkwi, jej wyposażenia oraz roli w krajobrazie i zagospodarowania otoczenia, jak i do uwarunkowań prawnych, własnościowych i kompetencyjnych w kontekście zarządzania dobrem Karpat.

.....
Delegacja Międzynarodowej Rady Konserwatorskiej Miejsca Światowego Dziedzictwa UNESCO – „Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat”

Polsko-litewskie seminarium dotyczące planu zarządzania cmentarzem na Rosie w Wilnie z udziałem dyrektora NID prof. Małgorzaty Rozbickiej

Spotkanie delegacji z Litwy z ekspertami NID dotyczące programu i metod konserwacji cmentarza na Rossie w Wilnie

- 26 maja 2016 roku w Wilnie odbyło się polsko-litewskie Seminarium dotyczące Planu zarządzania cmentarzem na Rossie w Wilnie. Uczestników przywitał Remigijus Šimašius – mer Wilna oraz Romas Jarockis, wiceminister kultury.

- Ze strony litewskiej wystąpiła dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego, omawiając stan historycznych cmentarzy na Litwie. Ponadto mówiono o zasadach uszanowania kultury pamięci w Wilnie, przedstawiono dokumentację inwentaryzacyjną i projektową opracowaną w ciągu ostatnich lat dla cmentarza na Rossie przez samorządową spółkę Vilniaus planas.

Ze strony polskiej wystąpiła dyrektor NID, omawiając stan dokumentacji i ochrony prawnej cmentarzy historycznych w Polsce oraz pracownicy Instytutu, którzy poruszyli aspekty konserwatorskie dotyczące zieleni na cmentarzach zabytkowych. Prezentację przedstawiła również kierowniczka projektu „Wileński Cmentarz na Rossie. Inwentaryzacja, badania historyczne i lingwistyczne” z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

W seminarium poza polskimi i litewskimi ekspertami uczestniczyli także mieszkańcy Wilna, wśród których problematyka cmentarza na Rossie budzi duże emocje i zainteresowanie.

27 maja 2016 roku delegacja polska gościła w biurze Departamentu Dziedzictwa Kulturowego, gdzie omówiono wyniki seminarium i nakreślono ogólne ramy zapoczątkowanej podpisaniem w grudniu 2015 roku bilateralnej umowy o współpracy NID i litewskiego Departamentu Dziedzictwa Kulturowego w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego.

- 16 czerwca 2016 roku w siedzibie Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Warszawie odbyły się konsultacje dotyczące programu i metod konserwacji cmentarza na Rossie w Wilnie. Konsultacje prowadzone były na wniosek Departamentu Ochrony Dziedzictwa przy Ministerstwie Kultury Republiki Litewskiej i władz miasta Wilna.

W konsultacjach uczestniczyli: prof. Małgorzata Rozbicka, dyrektor NID, specjaliści z Zespołu ds. ekspertyz i analiz krajobrazu i zieleni zabytkowej oraz Działu Ewidencji i Rejestru Zabytków NID oraz eksperci – przewodniczącą Zarządu Społecznego Komitetu Opieki nad Starymi Powązkami im. Jerzego

Waldorffa; kierownik Katedry Konserwacji i Restauracji Rzeźby i Elementów Architektury Akademii Sztuk Pięknych, członek Zarządu Społecznego Komitetu Opieki nad Starymi Powązkami im. Jerzego Waldorffa; ekspert ds. konstrukcji Politechniki Krakowskiej.

- W dniach 29–30 czerwca 2016 roku w Gdańsku odbyło się 9. posiedzenie Polsko-Litewskiej Grupy Ekspertów do spraw Zachowania Dziedzictwa Kulturowego. Podczas spotkania strony m.in.:
 - uzgodniły powołanie grupy roboczej, która opracuje kierunki dalszej współpracy przy realizacji projektów restauratorskich, konserwatorskich i badawczych w szczególnie ważnych obiektach zabytkowych w Wilnie;
 - wyraziły zadowolenie z faktu podpisania Porozumienia o współpracy w dziedzinie dziedzictwa kulturowego pomiędzy Narodowym Instytutem Dziedzictwa a Departamentem Dziedzictwa Kulturowego przy Ministerstwie Kultury RL oraz zadeklarowały chęć i gotowość realizacji wspólnych projektów w oparciu o Porozumienie, w pierwszej kolejności na cmentarzu na Rossie w Wilnie (przedsięwzięcia badawcze i konserwatorskie) oraz przy założeniach parkowych i ogrodowych na terenie Republiki Litewskiej. Narodowy Instytut Dziedzictwa reprezentowała kierownik Działu Ekspertyz i Analiz Konserwatorskich.

.....
Zespół gotyckiego zamku krzyżackiego w Malborku uznany w 1994 r. za pomnik historii

- W dniach 6–10 września 2016 roku NID gościł ukraińską delegację specjalistów w zakresie ochrony i konserwacji zabytków, w tym przedstawicieli zarządców zespołów zamkowych oraz rezerwatów historyczno-architektonicznych. Pobyt strony ukraińskiej miał charakter seminarium połączonego z objazdem szkoleniowym po wybranych zamkach i zabytkach militarnych Pomorza. Organizatorem objazdu był NID; współorganizatorami – właściciele i zarządzający zabytkami architektury militarnej na terenie województw kujawsko-pomorskiego i pomorskiego: Oddział PTTK im. Zygmunta Kwiatkowskiego (zamek w Golubiu-Dobrzyniu), Urząd Miasta i Gminy w Radzynie Chełmińskim (ruiny zamku w Radzynie Chełmińskim), Urząd Miejski w Grudziądzu (ruiny zamku

Lwów z lotu ptaka

w Grudziądzu), Muzeum w Kwidzynie, Oddział Muzeum Zamkowego w Malborku (zamek kapituły pomezkańskiej w Kwidzynie), Muzeum Zamkowe w Malborku (zamek w Malborku), Muzeum Historyczne Miasta Gdańska (twierdza Wisłoujście), Centrum Hewelianum w Gdańsku (zespół poforteczny).

Celem wizyty była prezentacja sposobów zarządzania zabytkami militarnymi o zróżnicowanym charakterze i stanie zachowania oraz omówienie problematyki konserwatorskiej z tym powiązanej. Ukraińscy goście mieli możliwość zapoznania się z dawnymi strukturami militarnymi przystosowanymi do pełnienia współczesnych funkcji, zarządzanymi przez organizację pozarządową – Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajobrazowe prowadzące szeroko zakrojoną działalność muzealno-turystyczną i gastronomiczno-hotelową na zamku golubskim; jak również zarządzanymi przez samorządy Radzyna Chełmińskiego i Grudziądza ruinami zamków, które są udostępniane publicznie. Spotkanie na Pomorzu przyczyniło się do rozwijania polsko-ukraińskiego dialogu wokół działań mających na celu konserwację i rewitalizację wspólnego dziedzictwa kulturowego Polski i Ukrainy.

- 21 października 2016 roku z inicjatywy władz samorządowych Lwowa oraz ukraińskiego Komitetu Narodowego ICOMOS we lwowskim ratuszu odbyła się międzynarodowa konferencja poświęcona ochronie i zarządzaniu obiektami i miejscami wpisanymi na Listę światowego dziedzictwa UNESCO. W spotkaniu mającym charakter panelu dyskusyjnego (tzw. okrągłego stołu) udział wzięli przedstawiciele ukraińskich miejsc objętych ochroną UNESCO, członkowie ukraińskiego Komitetu Narodowego ICOMOS, lwowskich uczelni i instytucji zajmujących się problematyką ochrony zabytków oraz goście z zagranicy. Ze strony polskiej w spotkaniu uczestniczył zastępca dyrektora NID, który w swym wystąpieniu przedstawił problematykę ochrony i zarządzania polskich miejsc wpisanych na Listę światowego dziedzictwa UNESCO, szczególnie w odniesieniu do obiektów transgranicznych. Lwowska konferencja stanowiła ważny element trwającej na Ukrainie środowiskowej dyskusji na temat potrzeby reformy systemu ochrony zabytków na Ukrainie i budowy ogólnopolskiego

aparatu administracji konserwatorskiej. Narodowy Instytut Dziedzictwa od lat aktywnie współpracuje z partnerami ukraińskimi, m.in. w zakresie organizacji szkoleń dla pracowników instytucji zarządzających zabytkami, doradztwa w zakresie problematyki konserwatorskiej oraz ochrony wspólnego dziedzictwa kulturowego.

Ponadto eksperci NID wzięli udział w:

- Dorocznym spotkaniu Europae Archaeologiae Consilium, które odbyło się w marcu 2016 roku w Brighton. Nowym przewodniczącym Rady został Leonard de Wit z Holandii. Spotkanie połączone było z 17. Heritage Symposium, poświęconym tym razem cyfrowemu dziedzictwu archeologicznemu. W trakcie spotkania omawiano m.in. zastosowanie w archeologii różnych metod teledetekcji.
- Konferencji podsumowującej trzyletni projekt „DoM – Dziedzictwo obok Mnie. Wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczności lokalnych”, która odbyła się 7 czerwca 2016 roku. Projekt realizowany był przez Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz Dyрекcję ds. Dziedzictwa Kulturowego (Riksantikvaren). Uczestnikami projektu byli przedstawiciele samorządów gminnych z Polski: Narola, Horyńca-Zdroju i Węgorzewa oraz z Norwegii: Vågsøy, Eid, Fjell, Sund i Øygarden.
- Organizowanym przez NID spotkaniu z delegacją z Chińskiej Republiki Ludowej, której przewodniczył zastępca gubernatora Urzędu Ludowego Prowincji Yunnan Pan Ding Shaoxiang. Towarzyszyli mu współpracownicy, m.in. Dyrektor Generalny Departamentu Mieszkalnictwa oraz Rozwoju Miast i Wsi i Dyrektor Biura Protokołu Spraw Zagranicznych. Spotkanie odbyło się 15 września w siedzibie NID w Warszawie. Celem wizyty było nawiązanie kontaktu oraz wymiana informacji w kwestiach związanych z ochroną zabytkowych przestrzeni miejskich i wiejskich w dobie intensywnych zmian i rozwoju inwestycyjnego. Goście delegacji zapoznali się z obowiązującym w Polsce prawnym systemem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, funkcjonującymi formami ochrony zabytków oraz strukturą organizacyjną organów konserwatorskich. Spotkanie było także okazją do zaprezentowania stronie chińskiej szerokiej działalności NID.
- Spotkaniu z delegacją z Królestwa Tajlandii, które odbyło się 26 września 2016 roku w siedzibie Narodowego Instytutu Dziedzictwa. W skład tajskiej delegacji weszło 28 sędziów i przedstawiciele Naczelnego Sądu Administracyjnego Tajlandii pod przewodnictwem wiceprezesa tego sądu. Członkowie delegacji zainteresowani byli strukturą i działalnością Narodowego Instytutu Dziedzictwa.
- Spotkaniu Grupy Roboczej EAC (Europejskiej Rady Archeologicznej) Archaeological Archives, które odbyło się 28–29 września w siedzibie NID. W trakcie dwudniowych obrad zajęto się strategiami selekcji stosowanymi przez archeologów w trakcie badań terenowych, sposobem opracowywania ich wyników oraz przekazywania dokumentacji i znalezisk do docelowego repozytorium.

- Dwóch spotkaniach (w lutym i czerwcu) polskich służb konserwatorskich z województw zachodniopomorskiego, dolnośląskiego i lubuskiego z przedstawicielami środowiska konserwatorskiego wschodnich landów niemieckich pod hasłem „Zabytkowe rezydencje w krajobrazie przygranicznych regionów Polski i Niemiec”.
- Europejskich Targach Denkmal, które miały miejsce w dniach 10-12 listopada w Lipsku.
W targach uczestniczyli specjaliści z branży ochrony i zachowania zabytków z całego świata. Swoją ofertę zaprezentowali liczni przedstawiciele światowych marek, zakłady rzemieślnicze oraz restauratorzy, a także renomowane instytucje – w tym stali wystawcy oraz nowi przedsiębiorcy i organizacje. Narodowy Instytut Dziedzictwa otrzymał Złoty Medal Targów Lipskich za zaprezentowaną na targach wystawę „Zabytkowe rezydencje w krajobrazie przygranicznych regionów Polski i Niemiec” / „Schlösserlandschaften in der deutsch-polnischen Grenzregion”. Instytut przygotował ją we współpracy

Złoty Medal dla Narodowego Instytutu Dziedzictwa na Targach Denkmal w Lipsku, który odebrał zastępca dyrektora NID Mariusz Czuba

z konserwatorami krajów związkowych z Meklemburgii-Pomorza Przedniego, Brandenburgii, Saksonii oraz konserwatorami wojewódzkimi ze Szczecina, Zielonej Góry i Wrocławia. Wystawa stanowi prezentację problemów konserwatorskich dotyczących historycznych zespołów rezydencjonalnych po obu stronach polsko-niemieckiej granicy. Ukazuje na przykładzie 96 obiektów z każdego z trzech województw i trzech krajów związkowych zarys ich powojennych losów, główne wartości oraz działania na rzecz ich zachowania i konserwacji.

- Spotkaniu Międzynarodowej Rady Konserwatorskiej Miejsca Światowego Dziedzictwa UNESCO – „Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat”, które odbyło się w dniach 21-23 listopada 2016 roku w Żółkwi i Drohobyczu. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Narodowego Instytutu Dziedzictwa, reprezentanci służb konserwatorskich, administracji samorządowej, Muzeum Kresów w Lubaczowie, duchowieństwa parafialnego oraz diecezjalni konserwatorzy zabytków z Przemyśla i Tarnowa.

Aneks 1

WYKAZ DZIAŁAŃ ZREALIZOWANYCH PRZEZ NID W 2016 R. W RAMACH ŚRODKÓW FINANSOWYCH KPOZioNZ

- W ramach kierunku działania *Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce* przygotowano i przekazano do DOZ MKiDN listy obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru A, z obszaru całego kraju, które nie istnieją, zostały przeniesione do muzeów lub utraciły wartości uzasadniające wpis do rejestru zabytków. Przekazano również listy obiektów dla stanowisk archeologicznych objętych wpisem do rejestru zabytków (księga C), które prawdopodobnie utraciły wartości zabytkowe bądź zasadność ich wpisu do rejestru jest wątpliwa (dla województw łódzkiego, warmińsko-mazurskiego i wielkopolskiego).
- W ramach kierunku działania *Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych*:
 - Dokonano losowego wyboru 1303 zabytków nieruchomych do reprezentatywnej próby wyznaczonej do przeprowadzenia terenowej oceny stanu zachowania.
 - Opracowano ankiety służące rejestracji wyników badań terenowych (w trzech wersjach: dla zabytku architektury, ogrodów, cmentarzy) oraz instrukcje ich wypełniania.
 - Uruchomiono system informatyczny służący do gromadzenia informacji o stanie zachowania wyznaczonych do oceny zabytków, analizowania danych i generowania raportów dotyczących stanu zachowania zabytków.
 - Dokonano terenowej oceny stanu zachowania wszystkich zabytków wybranych do reprezentatywnej próby, a dane wprowadzono do systemu informatycznego umożliwiającego analizę danych i opracowanie raportów. Ponadto eksperci NID zweryfikowali terenowo 144 obszary wpisane do rejestru zabytków (łącznie zweryfikowanych terenowo jest 307 obszarów). Zweryfikowano także 4645 nieruchomości zabytków archeologicznych.
 - Podjęto działania zmierzające do wybrania wykonawców zewnętrznych usługi weryfikacji terenowej stanowisk archeologicznych wpisanych do księgi C rejestru zabytków. W wyniku przeprowadzonej procedury przetargu nieograniczonego udało się wybrać wykonawców weryfikacji zabytków archeologicznych na 22 obszarach.
 - Opracowano szczegółowy konspekt raportu wojewódzkiego stanowiącego podsumowanie projektu weryfikacji terenowej rejestru zabytków wraz z wytycznymi dla autorów raportów wojewódzkich oraz z wzorami tabel statystycznych. Raporty wojewódzkie mają stanowić istotny wkład w treść i wnioski kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych. W okresie sprawozdawczym opracowano 16 raportów wojewódzkich.
 - Zaktualizowano dane w bazie rejestru w oparciu o ustalenia weryfikacji terenowej w szczególności w zakresie datowania zabytków, materiału/konstruk-

cji, rodzaju własności. Dane te posłużą do przygotowania zestawień statystycznych i raportów potrzebnych do opracowania kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków.

- W ramach kierunku działania *Kontynuacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego* zostały wykonane badania na 28 obszarach AZP przez wykonawców wybranych w wyniku przeprowadzenia procedury przetargu nieograniczonego. Ponadto opracowano standardy badań polegających na analizie wyników LiDAR w celu rozpoznania zasobów dziedzictwa archeologicznego w ramach programu AZP, wraz z analizą danych dla przykładowego obszaru AZP i przeprowadzeniem szkoleń dla pracowników NID.
- W ramach kierunku działania *Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków* wybrano w trybie przetargu nieograniczonego wykonawcę usługi szkoleniowej dla przedstawicieli organów ochrony zabytków. Niestety, z winy wykonawcy umowa została rozwiązana i zaplanowane w 2016 roku szkolenia nie doszły do skutku.
- W ramach kierunku działania *Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków*:
 - Opracowano, opublikowano i przekazano do wszystkich urzędów gminy, powiatów oraz urzędów marszałkowskich poradnik z zarządzania dziedzictwem dla gmin, który powstał w ramach projektu „DoM – Dziedzictwo obok Mnie”. Poradnik ten jest wykorzystywany jako podręcznik w zrealizowanym cyklu szkoleń dotyczących zarządzania dziedzictwem w samorządzie.
 - Przygotowano internetową ankietę przeznaczoną do wypełnienia przez przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego. Celem ankiety jest zebranie informacji o preferencjach i realnych potrzebach samorządów co do zakresu tematycznego i formy szkoleń z zarządzania dziedzictwem lokalnym. Ankieta służy także zebraniu informacji, które pomogą podjąć kluczowe decyzje dotyczące zawartości merytorycznej i funkcjonalności portalu internetowego adresowanego do samorządów terytorialnych.
 - Wykonano 7 opracowań studialnych – *Studium ochrony wartości kulturowych*: Osady Wąwolnica, Miasta Szydłowiec, Miasta Jędrzejów, Miasta Lewin Brzeski, Gminy Gostyń wraz z zespołem klasztornym oo. Filipinów w Gostyniu-Głogówku, Gminy Gąsawa, Wsi Żuławki i Drewnica. Opracowania zostały wykonane przez wykonawców wybranych w trybie przetargu nieograniczonego.
 - Przygotowano i zrealizowano cztery szkolenia „Zarządzanie dziedzictwem lokalnym”. Szkolenie oparte jest o ideę zarządzania dziedzictwem przedstawioną w poradniku *Dziedzictwo obok Mnie* i wypracowaną w projekcie *DoM* – jako temat interdyscyplinarny, wymagający zintegrowanego podejścia urzędników (i innych interesariuszy lokalnych) o różnych kompetencjach, takich jak planowanie przestrzenne, ochrona zabytków, rozwój gospodarczy, partycypacja społeczna, edukacja, turystyka. Te zagadnienia w kontekście racjonalnego wykorzystania dziedzictwa do rozwoju, zgodnie z zasadą zachowania jego wartości, są przedstawiane na szkoleniach w formie wykładów i ćwiczeń warsztatowych w grupach. Warsztaty organizowane są wokół problemów i zagadnień lokalnych zgłoszonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Pozwala to na praktyczne

ćwiczenie nabytej na szkoleniu wiedzy w rozwiązywaniu konkretnych spraw gmin uczestniczących. Każdy uczestnik szkolenia otrzymał komplet książek: poradnik zarządzania dziedzictwem i publikację promocyjną z przedstawieniem dobrych praktyk. W 2016 roku szkolenia realizowano od września – w powiecie ostrowskim, nowosądeckim oraz dla uczestników z Jeleniej Góry, Wałbrzycha, Karpacza, Szklarskiej Poręby, Legnicy i Janowic Wielkich. Przeszkolono około 120 osób z 27 jednostek samorządu terytorialnego, w tym urzędników gminnych, miejskich i powiatowych, przedstawicieli OPZ, LGD, muzeów, WUOZ, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego. Udział w szkoleniach wzięli też przedsiębiorcy, nauczyciele, duchowieństwo, właściciele zabytków, pracownicy gminnych i miejskich ośrodków kultury oraz lokalni liderzy. Szkolenia były prowadzone przez pracowników NID, a także ekspertów zewnętrznych; będą kontynuowane w 2017 roku.

- Rozpoczęto prace nad przygotowaniem i prowadzeniem portalu informacyjnego dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków finansowanego w ramach KPOZiOnZ na lata 2014-2017. Głównym celem serwisu internetowego jest dostarczenie samorządom gminnym informacji na temat dziedzictwa, jego ochrony oraz możliwości jego wykorzystania dla dobra mieszkańców i samej gminy. Portal ma być praktycznym i łatwym w użytkowaniu narzędziem pozyskiwania informacji o kompetencjach samorządów gminnych w planowaniu i wdrażaniu procesu zarządzania dziedzictwem kulturowym. Będzie również miejscem, gdzie zainteresowani znajdą inspiracje do codziennych działań na rzecz dziedzictwa. Zakres tematyczny serwisu internetowego będzie pokrywał się z zakresem publikacji *Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach*. Strona internetowa powstaje w ramach zadania 2.4.1. *Przygotowanie i prowadzenie portalu informacyjnego dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków finansowanego w ramach Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017*.

W ramach zadania zrealizowano następujące działania:

- przeprowadzono ankietę wśród pracowników urzędów gminnych na temat potrzeb w zakresie treści i materiałów o zarządzaniu dziedzictwem;
- wybrano zespół ekspertów oraz opracowano pierwszą część specjalistycznych tekstów przeznaczonych do publikacji na portalu internetowym nt. dziedzictwa kulturowego, przeznaczonym dla samorządów gminnych;
- podpisano porozumienie z Uniwersytetem Jagiellońskim oraz rozpoczęto prace nad opracowaniem wyników badań realizowanych w ramach projektu „DoM – Dziedzictwo obok Mnie. Wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczności lokalnych”. Opracowane wyniki badań będą udostępniane na stronie internetowej;
- wraz z wykonawcą opracowano *Specyfikację funkcjonalno-techniczną dla serwisu internetowego na temat dziedzictwa kulturowego dedykowanego samorządom gminnym*, która zawiera informacje na temat koncepcji portalu od strony funkcjonalnej i merytorycznej.

Zadanie 2.4.1. jest realizowane w ścisłym powiązaniu z zadaniem 2.4.2. *Cykl szkoleń dotyczących zarządzania dziedzictwem w samorządzie* i wykorzystuje doświadcze-

nie zdobyte w trakcie projektu finansowanego z funduszy norweskich pt. „DoM – Dziedzictwo obok Mnie. Wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczności lokalnych”, zakończony w czerwcu 2016 roku.

W ramach kierunku działania *Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych* kontynuowano współpracę programową z mediami publicznymi. Podpisano umowę z TVP Kultura na koprodukcję 20 odcinków 6-minutowych i 10 odcinków 15-minutowych o pomnikach historii. Przygotowywano audycje o ochronie świeckiej architektury drewnianej i zarządzaniu przestrzenią miejską z Programem Trzecim Polskiego Radia. Zrealizowano ponad 100 audycji z regionalnymi rozgłościami Polskiego Radia w związku z Europejskimi Dniami Dziedzictwa. Współpracowano z TVP Rzeszów przy promocji tegorocznej ogólnopolskiej inauguracji EDD. Kontynuowano współpracę reklamową oraz merytoryczną z Telewizją Polską S.A.

Zorganizowano i przeprowadzono II edycję konkursu Generalnego Konserwatora Zabytków na film dokumentalny o dziedzictwie kulturowym. Jednocześnie opracowano strategię kampanii promocyjnej konkursu, m.in. przygotowano wizualizację, wybrano w procedurze przetargowej wykonawcę kampanii promującej konkurs w Internecie, a także przygotowano spot radiowy i wideo. Dodatkową promocję konkursu zapewnili PISF, CEO, Filmoteka Szkolna oraz portale internetowe stale współpracujące z NID. W 1. połowie 2016 roku zorganizowano i poprowadzono pięć dwudniowych warsztatów (w Tarnowie, Zamościu, Przemyślu, Lublinie i Piasecznie) dotyczących problematyki ochrony dziedzictwa i produkcji filmowej. W warsztatach wzięło udział około 150 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Konkurs został podsumowany podczas uroczystej gali 8 grudnia w Warszawie.

- W ramach kierunku działania *Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu*:
 - podjęto prace związane z digitalizacją oraz publikacją w Internecie informacji o zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Na koniec okresu sprawozdawczego w systemie informatycznym było dostępnych 21 892 zabytki, dla których udostępniono 48 736 zdjęć, 27 chmur punktów pochodzących ze skaningu laserowego, 25 modeli 3D oraz 19 filmów. Dla 3540 zabytków udostępniono szczegółowe opisy przedstawiające m.in. ich najważniejsze wartości; dla 1334 zabytków opis prezentowany był także w wersji angielskiej. Jednocześnie wykonano weryfikację jakościową danych przeznaczonych do publikacji w Internecie. Prace objęły zwłaszcza weryfikację jakości mapowania obiektów do poszczególnych kategorii oraz weryfikację jakościową danych pochodzących z projektu „Wiki lubi zabytki”;
 - przygotowano kolekcje tematyczne obejmujące 29 zbiorów zabytków reprezentatywnych dla 15 województw Polski. Publikowane na prowadzonym przez NID portalu <http://zabytek.pl> kolekcje zwiększą walor edukacyjny prezentowanych w Internecie cyfrowych wizerunków zabytków oraz ułatwią percepcję prezentowanych treści;
 - opracowano koncepcję funkcjonalności oraz szaty graficznej, wdrożono i uruchomiono portal internetowy – <http://zabytek.pl>. Portal integruje moduły funk-

cyjnalne: CUMULUS 2.0, portal mapowy MKiDN oraz system do gromadzenia i publikacji zdjęć i opisów zabytków;

- zapewniono bieżący nadzór nad infrastrukturą informatyczną i serwerową obsługującą repozytorium cyfrowe przechowujące i publikujące w Internecie cyfrowe wizerunki zabytków. Przeprowadzono postępowanie przetargowe na zakup usług asysty na sprzęt i oprogramowanie służące utrzymaniu repozytorium cyfrowego.
- W ramach kierunku działania *Zwiększenie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego*:
 - przygotowano i uzyskano akceptację Generalnego Konserwatora Zabytków nowego, poprawionego regulaminu konkursu GKZ na działania edukacyjne upowszechniające wiedzę o zabytkach, przygotowano strategię kampanii promocyjnej konkursu. Kampania objęła wizualizację idei konkursu, promocję w prasie, insert pocztówek reklamowych, wysyłkę informacji o konkursie do WKZ, organizacji pozarządowych, instytucji współpracujących, promocję konkursu na profilu Facebook NID oraz newsletter do przedstawicieli mediów. 1 czerwca 2016 roku ogłoszono konkurs; nabór wniosków konkursowych trwał do 26 września. Wręczenie nagród laureatom konkursu odbyło się 21 listopada podczas uroczystej gali w Operze Wrocławskiej;
 - zorganizowano spotkanie robocze z autorami nagrodzonych w poprzedniej edycji scenariuszy lekcji o dziedzictwie kulturowym i jego ochronie, wyłoniono scenariusz przeznaczony do produkcji i bezpłatnej dystrybucji wśród nauczycieli, ustalono także zakres poprawek pozostałych scenariuszy, niezbędnych przed udostępnieniem ich w Internecie. Ostatecznie wyprodukowano *Przenośne centrum interpretacji dziedzictwa*, a 8 projektów edukacyjnych przygotowano do udostępnienia nauczycielom za pośrednictwem Internetu;
 - opracowano podręcznik dobrych praktyk edukacyjnych organizowanych na rzecz dziedzictwa kulturowego pt. *Rozgryźć dziedzictwo. Podręcznik dobrych praktyk upowszechniania i edukacji o dziedzictwie kulturowym*. W publikacji przedstawiono ogólne zagadnienia związane z dziedzictwem kulturowym i edukacją o nim, zaprezentowano także rozmaite metody i narzędzia stosowane w edukacji, zwłaszcza tej dotyczącej dziedzictwa. Podręcznik zawiera też opis dobrych praktyk zaprezentowany na przykładzie 44 wypróbowanych projektów edukacyjnych zrealizowanych w kraju i za granicą;
 - w dniach 10–11 oraz 17 i 18 września 2016 roku odbyła się 24. edycja Europejskich Dni Dziedzictwa, pod ogólnopolskim hasłem „Gdzie duch spotyka się z przeszłością – świątynie, arcydzieła, pomniki”;
 - przeprowadzono ocenę wniosków zgłoszonych w dwóch naborach programu „Wolontariat dla dziedzictwa”.

Aneks 2

ARTYKUŁY I OPRACOWANIA PRACOWNIKÓW W WYDAWNICTWACH NID

- Michał Aniszewski (współautorstwo: Grzegorz Śnieżko), „Ochrona Zabytków” 2/2016, *Badania i konserwacja łodzi jednopiennej wydobytej z rzeki Bug w pobliżu wsi Stary Bubel*
- Jacek Brudnicki, „Ochrona Zabytków” 2/2016, *Stwierdzenie nieważności decyzji o wpisie do rejestru zabytków*
- Jacek Brudnicki, *Historyczne kopalnie – dzieło przyrody, sztuka człowieka, Prawna ochrona zabytkowych kopalń*
- Aleksandra Chabiera (współautorstwo: Ingunn Holm, Riksantikvaren), *Dziedzictwo obok Mnie – inspiracje do działań lokalnych, Założenia i idea; Rezultaty*
- Barbara Furmanik, „Ochrona Zabytków” 1/2016, *Historyczne parki i ogrody na Liście światowego dziedzictwa UNESCO*
- Krzysztof Garbacz, „Ochrona Zabytków” 2/2016, *Stary cmentarz w Biłgoraju*
- Anna Koziół, „Ochrona Zabytków” 2/2016, recenzja publikacji *Dziedzictwo kulturowe i rozwój lokalny* Moniki Murzyn-Kupisz
- Anna Koziół (współautorstwo: Ole Christian Tollersrud, Riksantikvaren), *Dziedzictwo obok Mnie – inspiracje do działań lokalnych, Działania*
- Anna Koziół (współautorstwo: Aleksandra Petie Einen, Riksantikvaren), *Dziedzictwo obok Mnie – inspiracje do działań lokalnych, Znaczenie dziedzictwa kulturowego – polsko-norweskie badania społeczne*
- Katarzyna Piotrowska, *Historyczne kopalnie – dzieło przyrody, sztuka człowieka, Dumni strażnicy dziedzictwa – społeczna ochrona i zarządzanie dziedzictwem górniczym ziemi tarnogórskiej*
- Ewa Popławska-Bukało, „Ochrona Zabytków” 2/2016, *Wieżowy „chmuro drapacz” przy ul. Kopernika 36/40 w Warszawie, czyli o drugim najwyższym budynku przedwojennej stolicy*
- Dorota Sikora, „Ochrona Zabytków” 1/2016, *Zarys historii ochrony i konserwacji zabytków sztuki ogrodowej w Polsce*
- Andrzej Siwek, *Historyczne kopalnie – dzieło przyrody, sztuka człowieka, Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni – system ochrony i zarządzania miejscem światowego dziedzictwa*
- Bartosz Skaldawski (współautorstwo: Aleksandra Petie Einen, Riksantikvaren), *Dziedzictwo obok Mnie – inspiracje do działań lokalnych, Partnerzy*
- Bartosz Skaldawski, *Dziedzictwo obok Mnie – inspiracje do działań lokalnych, Gminy uczestniczące: Narol, Horyniec-Zdrój, Węgorzewo*

Aneks 3

WYSTĄPIENIA SPECJALISTÓW NID

Konferencje krajowe

- Tomasz Błyskosz, „Dekoracje architektoniczne Gdańska w latach powojennych (1945-2015)”, 16.05.2016 r., Gdańsk, *Dekoracje elewacji Głównego Miasta Gdańska w kontekście ochrony przestrzeni zabytkowej*
- Tomasz Błyskosz, „Historia Stoczni Gdańskiej”, 3-4.11.2016 r., Gdańsk, *Ochrona terenów postocznioowych w ujęciu urbanistyczno-krajobrazowym*
- Jacek Brudnicki, „Modernizm prawem chroniony”, 12-13.05.2016 r., Warszawa, *Moderna prawem chroniona*
- Aleksandra Chabiera, „Spotkanie Opiekunów Pomników Historii”, 1-2.06.2016 r., Łańcut-Leżajsk, *Zarządzanie dziedzictwem w gminach a turystyka kulturowa. Ujęcie zagadnienia w projekcie „DoM – Dziedzictwo obok Mnie” i w poradniku dla gmin*
- Aleksandra Chabiera, „Konferencja podsumowująca projekt DoM – Dziedzictwo obok Mnie. Wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczności lokalnych. Promocja publikacji wydanych w ramach projektu”, 7.06.2016 r., Narol, przedstawienie projektu, najważniejszych działań i rezultatów z punktu widzenia strony polskiej
- Anna Fortuna-Marek, „Na szlaku wspólnego dziedzictwa”, 6-7.10.2016 r., Duszniki-Zdrój, *Analiza wartości papierni w Dusznikach-Zdroju jako punkt wyjścia do planu zarządzania*
- Nina Glińska, „Obchody milenijne w regionie świętokrzyskim (1957-1967)”, 17-18.10.2016 r., Kielce, *Wiślica we wczesnym średniowieczu w świetle dotychczasowych badań archeologicznych*
- Grzegorz Grajewski, „Pamiętajmy o ogrodach”, 1-2.10.2016 r., Zamek Książ, *Ogród Japoński w parku Szczytnickim pomysłu Friedricha Maximiliana von Hochberga*
- Elżbieta Jagielska, „Modernizm w Europie – modernizm w Gdyni. Architektura XX w. – ochrona – konserwacja”, 20-22.10.2016 r., Gdynia, *Ocena wartości zabytkowych architektury współczesnej – studia nad metodologią badań*
- Lidia Klupsz, „Klasyfikacja i kategoryzacja zabytków”, 18-19.04.2016 r., Warszawa, *Krajobraz kulturowy jako kategoria zabytków i jego specyfika*
- Lidia Klupsz, „Dawne fortyfikacje dla turystyki, rekreacji i kultury. Zarządzanie i zagospodarowanie z wykorzystaniem środków UE”, 12-14.05.2016 r., Toruń, *Forteczne Parki Kulturowe – co dalej...*
- Robert Kola, „Forum Dziedzictwa Sztuki Inżynierskiej”, 13.06.2016, Gliwice, *Realizacja zadań Narodowego Instytutu Dziedzictwa w zakresie ochrony dziedzictwa techniki*
- Anna Kozioł, „Spotkanie Grupy Monitorującej Dziedzictwo Kulturowe Państw Morza Bałtyckiego”, 18-20.04.2016 r., Zakopane, *Project HoME – Heritage of My Environment. Cultural heritage values in local communities*

- Anna Koziół, „Konferencja podsumowująca projekt DoM – Dziedzictwo obok Mnie. Wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczności lokalnych. Promocja publikacji wydanych w ramach projektu”, 7.06.2016 r., Narol, *Co Jan Kowalski myśli o dziedzictwie? Wyniki badań społecznych realizowanych w projekcie DoM*
- Arkadiusz Kołodziej, „Spotkanie Opiekunów Pomników Historii”, 1-2.06.2016 r., Łańcut-Leżajsk, *Zabytek.pl – polskie zabytki w Internecie*
- Iwona Liżewska, „Modernizm w Europie – modernizm w Gdyni”, 20-22.10.2016 r., Gdynia, *Bet-Tahara/Dom Mendelsohna w Olsztynie – pierwsze architektoniczne dzieło Ericha Mendelsohna*
- Iwona Liżewska, „Ołtarze ambonowe”, 12-14.10.2016 r., Wrocław, *Ołtarze ambonowe na Warmii i Mazurach*
- Dominik Mączyński, „Modernizm w Europie – modernizm w Gdyni”, 20-23.10.2016 r., Gdynia, *Zespół modernistycznej zabudowy Saskiej Kępy*
- Dominik Mączyński, „Światło i kolor w architekturze i przestrzeniach publicznych”, 7.10.2016 r., Łódź, *Iluminacja architektury monumentalnej elementem kreowania tożsamości miasta*
- Zbigniew Misiuk, „Archeologia czasów najnowszych”, 20-21.10.2016 r., Wrocław, *Problem archeologii czasów współczesnych w świetle metodyki i praktyki badań AZP*
- Zbigniew Myczkowski, „Konferencja naukowa Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków”, 17-18.11.2016 r., Warszawa, *Park Kulturowy Nowej Huty – nowa formuła ochrony urbanistyki i architektury 2. połowy XX wieku*
- Adam Paczuski, Spotkanie konsultacyjne projektu Europejskiego Szlaku Kultury „Destination Napoleon”, 28.04.2016 r., Opinogóra, *Pomniki epoki napoleońskiej na terenie Polski*
- Adam Paczuski, Ogólnopolska konferencja naukowa „Przysięga wojskowa – idea i praktyka”, 8.06.2016 r., Lublin, *Przysięga wojskowa w czasach Księstwa Warszawskiego*
- Grzegorz Ryzewski, Konferencja popularno-naukowa promująca III tom „Rocznika Historycznego Sokołowskiego”; 25.02.2016 r., Sokołów Podlaski, *Wizytacje cerkwi unickich diecezji brzeskiej 1759 w zbiorach wileńskich*
- Grzegorz Ryzewski, Konferencja popularno-naukowa „Do źródeł Polski. 1050 lat od Chrztu Polski – 1050 lat dziejów narodu i państwa polskiego”, 7.04.2016 r., Białystok, *Zabytki sakralne w krajobrazie województwa podlaskiego*
- Grzegorz Ryzewski, „1050 lat od Chrztu Polski”; 17.04.2016 r., Sokołów Podlaski, *Rozwój placówek chrześcijańskich w Sokołowie Podlaskim i okolicach do połowy XVI wieku*
- Marcin Sabaciński, „(Nie) Problematyczne dziedzictwo XX i XIX wieku”, 29.01.2016 r., Warszawa, *Dotychczasowe wyniki badań archeologicznych przeprowadzonych na polu bitwy pod Kunowicami w latach 2010-2015*
- Marcin Sabaciński, „Służby w ochronie dziedzictwa Europy Wschodniej”, 14-15.06.2016 r., Pęczino, *Przeciwdziałanie przestępczości przeciwko zabytkom archeologicznym w Polsce*
- Marcin Sabaciński, „Legalne/nielegalne poszukiwania zabytków i obrót zabytkami”, 20-21.06.2016 r., Sosnowiec, *Uwarunkowania konserwatorskie poszukiwania zabytków. Między doktryną i rzeczywistością*

- Marcin Sabaciński, „Archeologia czasów najnowszych”, 20–21.10.2016 r., Wrocław, *Przestępczość przeciwko współczesnym zabytkom archeologicznym*
- Andrzej Siwek, Konferencja naukowa Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków, 17–18.11.2016 r., Warszawa, *Reprezentatywne, czy wyjątkowe – dylematy ochrony dziedzictwa 2. połowy XX wieku*
- Bartosz Skaldawski, „Konferencja podsumowująca projekt DoM – Dziedzictwo obok Mnie. Wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczności lokalnych. Promocja publikacji wydanych w ramach projektu”, 7.06.2016 r., Narol, prezentacja poradnika *Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach*
- Renata Stachańczyk, „Spotkanie Opiekunów Pomników Historii”, 1–2.06.2016 r., Łańcut, *My, wy, oni – oczekiwania i nadzieje wokół Parku Mużakowskiego*
- Iwona Wildner-Nurek, „Historia – konserwacja – rewitalizacja. Funkcjonowanie rezydencji regionu łódzkiego w kontekście doświadczeń europejskich”, 26–28.09.2016 r., Łódź, *Problematyka ochrony autentyczności historycznych parków i ogrodów w kontekście współczesnych rewaloryzacji*
- Jakub Wrzosek, I Lubuska Sesja Sprawozdawcza: badania archeologiczne na terenie województwa lubuskiego w latach 2010–2015; 22.01.2016 r., Gorzów Wielkopolski, *Dotychczasowe wyniki badań archeologicznych przeprowadzonych na polu bitwy pod Kunowicami w latach 2010–2015*
- Jakub Wrzosek, „Archeologia czasów najnowszych”, 20–21.10.2016 r., Wrocław, *Pole bitwy jako źródło archeologiczne*

Konferencje krajowe

- prof. Małgorzata Rozbicka, Seminarium dotyczące Planu zarządzania cmentarzem na Rossie w Wilnie, 26.05.2016 r., Wilno, *Cmentarze zabytkowe w Polsce – dokumentacja i ochrona prawna*
- prof. Małgorzata Rozbicka, Cultural Heritage Forum. „From Postwar to Postmodern – 20th Century Built Cultural Heritage”, 28–30.09.2016 r., Kilonia, *Poland’s Postwar Architectural Heritage: a Record of Political, Social and Economic Change*
- Aleksandra Chabiera, Anna Koziół, „Gminy norweskie we współpracy międzynarodowej na rzecz dziedzictwa” – panel na konferencji poświęcony rezultatom projektu DoM i promocji norweskiej wersji publikacji *Dziedzictwo obok Mnie – inspiracje do działań lokalnych*, 13.04.2016 r., Bergen, *HoME project - idea, goals and results*
- Elżbieta Jagielska, Spotkanie ze środowiskiem konserwatorskim Lwowa w Towarzystwie Opieki nad Zabytkami, 20–23.01.2016 r., Lwów, *Ochrona zabytkowych obszarów*
- Arkadiusz Kołodziej, „INSPIRING a sustainable environment. INSPIRE Conference 2016”, 26–30.09.2016 r., Barcelona, *INSPIRE as the framework for heritage management*
- Magdalena Lisowska, Litewsko-polskie seminarium na temat zarządzania cmentarzem na Rossie w Wilnie, 25–27.05.2016 r., Wilno, *Aspekty konserwatorskie dotyczące zieleni na cmentarzach zabytkowych*

- Agnieszka Oniszczyk, EAC. Organizacja spotkania grupy roboczej EAC, 28–29.09.2016 r., Warszawa, *Current issues of archaeological archiving of the National Heritage Board of Poland*
- Joanna Piotrowska, „24. Tagung des Arbeitskreises deutscher und polnischer Kunsthistoriker und Denkmalpfleger unter dem Thema: Raum – Künste. Intermediale Kontexte historischer Architektur und ihrer Ausstattung”, 12–15.10.2016 r., Greifswald, *Time stratigraphy. A change pattern for Warmia rural churches*
- Andrzej Siwek, The 6th Baltic Sea Region Cultural Heritage Forum. „From Postwar to Postmodern – 20th Century Built Cultural Heritage”, 28–30.09.2016 r., Kilonia, *Protection of the Architectural Heritage of the Post-war Poland – Current Status and Future Prospects*
- Andrzej Siwek, Posiedzenie Międzynarodowej Rady Miejsca Światowego Dziedzictwa – Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat, 21–23.11.2016 r., Drohobycz (Ukraina), Informacje o pracach konserwatorskich i zarządzaniu cerkwi z Listy światowego dziedzictwa UNESCO w woj. małopolskim
- Renata Stachańczyk, Spotkanie ze środowiskiem konserwatorskim Lwowa w Towarzystwie Opieki nad Zabytkami, 20–23.01.2016 r., Lwów, *Ochrona i konserwacja zabytkowych założeń zieleni*
- Juliusz Wendlandt, Akademia Nieświeska, 6–9.06.2016 r., Mińsk, *Kształtowanie krajobrazu kulturowego i problemy wynikające z wpisywania krajobrazu do rejestru zabytków*

Portal informacyjno- -popularyzatorski zabytek.pl

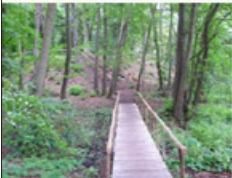

Nieskrępowany wgląd w informacje to jedna z podstawowych potrzeb współczesnego społeczeństwa. Jej realizację umożliwia praktycznie wszechobecny dostęp do Internetu. W sieci ludzie szukają zarówno newsów ze świata polityki czy gospodarki, jak i specjalistycznych informacji dotyczących wszelkich innych dziedzin, w tym architektury, historii czy sztuki. Odpowiadając na te potrzeby, Narodowy Instytut Dziedzictwa stworzył specjalny portal, który zbiera, porządkuje i udostępnia dane na temat polskich zabytków, opracowywane przez zatrudnionych w nim specjalistów.

NID jest jedyną w Polsce instytucją posiadającą pełny zbiór dokumentacji zabytków wpisanych do rejestru zabytków. To właśnie do Instytutu trafiają kopie wszystkich dokumentów wydanych przez Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego kształtujących rejestr zabytków, gdzie następnie są digitalizowane. By umożliwić zainteresowanym wgląd do tych dokumentów, NID zajmuje się także udostępnianiem ich za pomocą różnego rodzaju nowoczesnych narzędzi. Wśród nich znajduje się aplikacja CUMULUS, służąca do wizualizowania modeli przestrzennych w postaci chmur punktów zabytków w przeglądarce internetowej oraz rozwiązania typu desktop do budowy bazy danych geoprzestrzennych o zabytkach.

Innym bardzo popularnym narzędziem jest portal zabytek.pl, który skupia powstałe w Instytucie zasoby cyfrowe w postaci pomiarów, zdjęć (aktualnych i archiwalnych), opisów, geolokalizacji oraz wizualizacji trójwymiarowych zabytków. Jednocześnie portal jest miejscem, gdzie w nowoczesny sposób udostępniane są informacje o zabytkowych obiektach wraz z ich opisami, towarzyszącymi zdjęciami, atrakcyjnymi zasobami cyfrowymi (np. modelami 3D obiektów, chmurami punktów) oraz lokalizacją. Warto podkreślić, że portal zabytek.pl został stworzony w technologii Responsive Web Design, która automatycznie dostosowuje wygląd i układ strony do rozmiaru okna urządzenia, na którym jest wyświetlana (komputera, notebooka, tabletu czy smartfona).

Portal prezentuje różne rodzaje zabytków zgrupowane w czterech kategoriach tematycznych: pomniki historii, obiekty z Listy światowego dziedzictwa UNESCO, zabytki rejestrowe nieruchomości i zabytki rejestrowe archeologiczne. Wszyst-

OBIEKTY
MAPA
KOLEKCJE
EN
Q

 <p>„NIERAZ OGLĄDAŁEM OJCZYZNĘ Z SAMOLOTÓW, ALE TERAZ BYŁO TO ZUPEŁNIE COŚ INNEGO. JEDNYM SPOJRZENIEM OBEJMOWAŁEM CAŁY KRAJ. POLSKA WYGLĄDAŁA STĄD MAŁA, ALE JEDNOCZEŚNIE PIĘKNA.” M. HERMASZEWSKI</p>	 <p>KAMIENICA SZCZECIN</p>	 <p>DZIAŁANIA NARODOWEGO INSTYTUTU DZIEDZICTWA</p>	 <p>CMENTARZ WOJENNY CZARKOWY</p>	 <p>KOŚCIÓŁ PAR. PW. NAWIEDZENIA NMP MEDYŃIA GŁOGOWSKA</p>
 <p>CERKIEW PAR. GRECKOKATOLICKA PW. ŚW. JERZEGO JUROWCE</p>	 <p>ZABYTKI 3D CHMURY PUNKTÓW</p>	 <p>KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MIKOŁAJA BIESOWO</p>	 <p>ZAMEK KORZKIEW</p>	 <p>ZAMEK KORZKIEW</p>
 <p>WIEŻA WODNA FROMBORK</p>	 <p>MURY OBRONNE GORZÓW WIELKOPOLSKI</p>	 <p>ZABYTKI W TWOJEJ OKOLICY</p>	<p>KOLEKCJA</p> <p>WIELKOPOLSKIE SIEDZIBY ZIEMIAŃSKIE</p> <p> 29</p> <p>Siedziby ziemiańskie składające się z dworu lub pałacu otoczonego parkiem położone w sąsiedztwie zabudowy podwórzka folwarcznego stanowią nieodłączny element krajobrazu kulturowego Wielkopolski. Są jego ozdobą i sercem dla całej okolicy.</p>	 <p>DWÓR ŚRODKOWY STARA ŁOWNICA</p>
 <p>POZOSTAŁOŚCI ŚREDNIOWIECZNYCH FORTYFIKACJI DANKÓW</p>	 <p>WIEŻA WODNA BIAŁA</p>	 <p>ZABYTKI 3D MODELE</p>	 <p>ZESPÓŁ PAŁACOWY IGOŁOMIA</p>	 <p>KOLEKCJA</p> <p>DREWNIANE KOŚCIOŁY I CERKWIE PODKARPACIA</p> <p> 46</p> <p>Budownictwo drewniane jest charakterystycznym elementem krajobrazu kulturowego Polski. Podkarpacie zaś jest regionem, gdzie drewnianych, pochodzących z wielu okresów obiektów zabytkowych zachowało się bardzo dużo.</p>
 <p>ZAMEK KRZYŻACKI W MALBORKU MALBORK</p>	 <p>GRODZISKO KOZŁÓW</p>	 <p>KOŚCIÓŁ RZYM.-KAT. PAR. PW. NARODZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY CHOTKÓW</p>	 <p>CMENTARZ WOJENNY UCISKÓW</p>	<p>Budownictwo drewniane jest charakterystycznym elementem krajobrazu kulturowego Polski. Podkarpacie zaś jest regionem, gdzie drewnianych, pochodzących z wielu okresów obiektów zabytkowych zachowało się bardzo dużo.</p>

 O projekcie
 Polityka prywatności
 Regulamin
Polski English

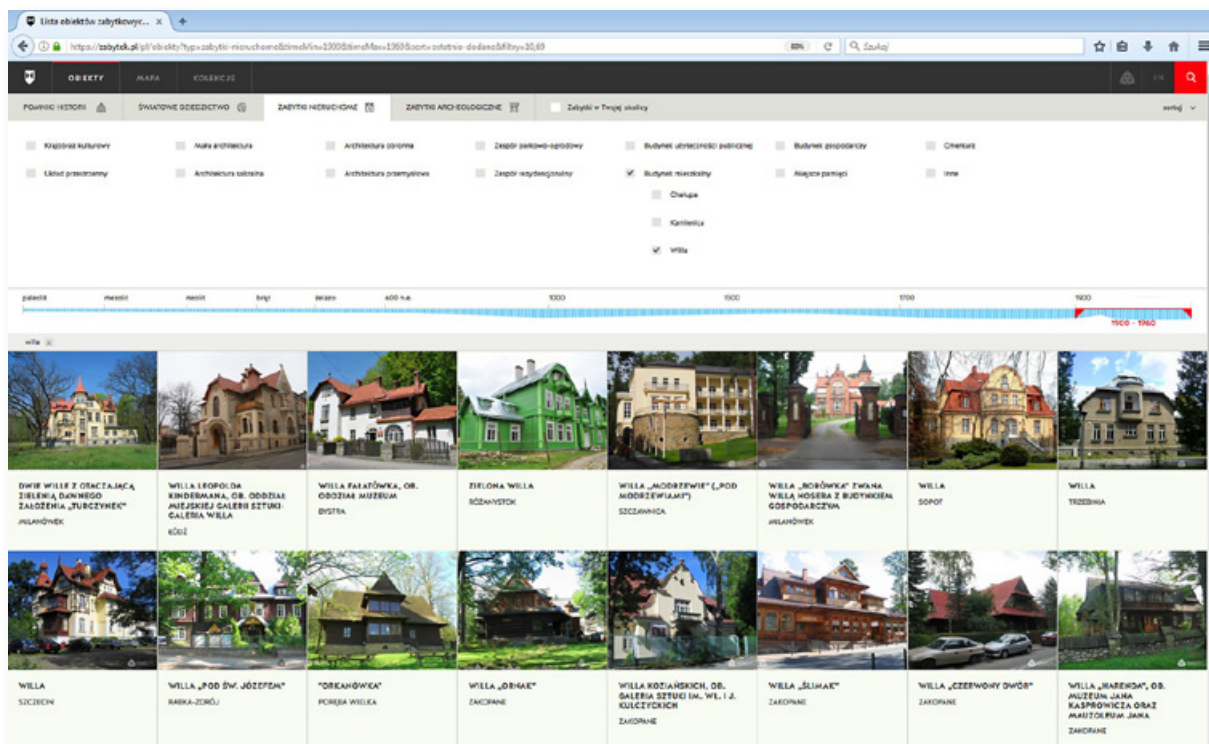
kie dostępne na stronie merytoryczne opisy zostały opracowane przez ekspertów Narodowego Instytutu Dziedzictwa z Warszawy i Oddziałów Terenowych.

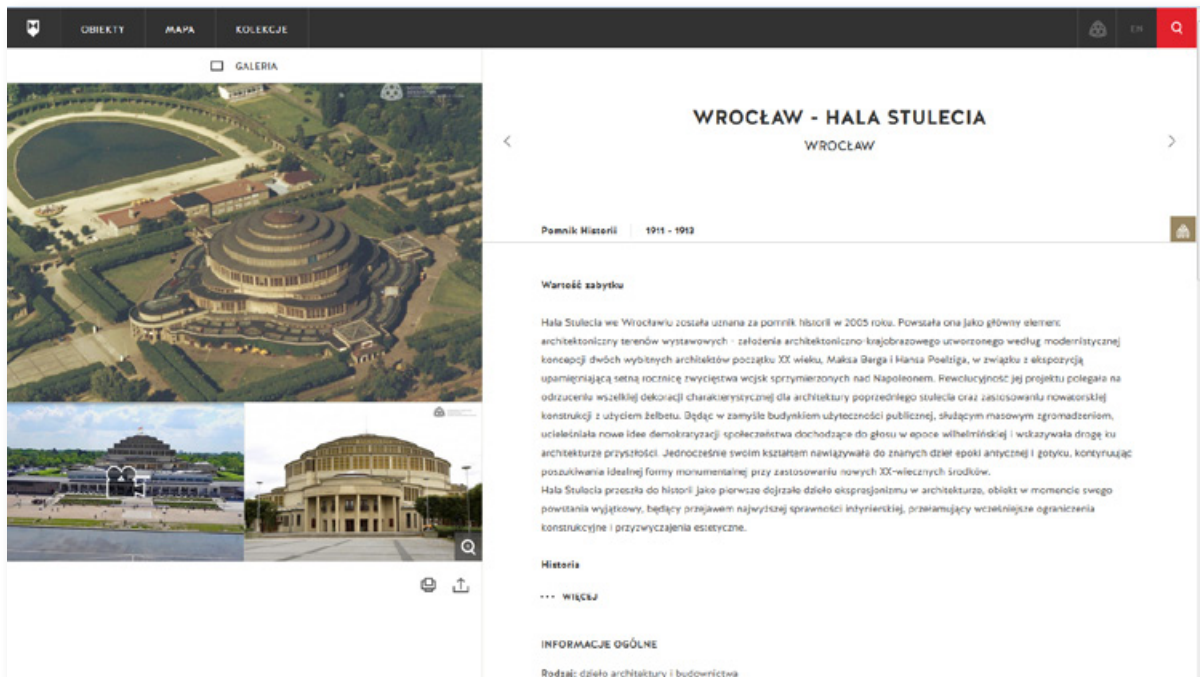
Zabytek.pl to bardzo rozbudowane i łatwo dostępne źródło wiedzy o polskich zabytkach. Obecnie na portalu udostępnionych jest m.in.: 249 zabytków archeologicznych, 60 not opisujących pomniki historii wraz z dokumentacją fotograficzną i 40 filmów przygotowanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa we współpracy z TVP Kultura, 14 obiektów z Listy światowego dziedzictwa UNESCO, ok. 3500 pełnych not opisujących zabytki nieruchomości, z czego ponad 1300 zostało przetłumaczonych na język angielski. Pozostałe zasoby to zdjęcia zaczerpnięte z projektu społecznościowego „Wiki lubi zabytki”, nad którym NID sprawował patronat merytoryczny w latach 2011–2014.

Na koniec 2016 roku zasoby portalu liczyły ponad 22 000 obiektów. Aby ułatwić wszystkim zainteresowanym tematyką dziedzictwa kulturowego sprawne wyszukiwanie poszczególnych zabytków, portal został wyposażony w funkcjonalną wyszukiwarkę umożliwiającą wysoce precyzyjne przeglądanie zasobów. Dzięki temu zabytki można wyszukiwać:

- grupując je w kategoriach tematycznych (np. pomniki historii, stanowiska archeologiczne, zabytki z Listy światowego dziedzictwa UNESCO itp.),

*.....
Oś czasu na portalu zabytek.pl*

Pomniki historii na portalu
zabytek.pl

- wyszukując według funkcji (np. kościoły, kamienice, zamki, grodziska, kurhany itp.),
- wyszukując według nazw własnych (np. wezwania kościoła lub nazwy własnej obiektu) albo według przynależności administracyjnej (np. zabytki z Zielonej Góry),
- zawężając wyszukiwanie do wybranych przedziałów czasowych, korzystając z osi czasu.

Strona zabytek.pl zintegrowana jest z portalem mapowym (geoportal NID – dostępny pod adresem <http://mapy.zabytek.gov.pl>) administrowanym przez Instytut. Każda informacja o lokalizacji obiektu oraz jego cechach ma odniesienie do informacji zawartych w bazie danych geoprzestrzennych NID. Widok mapy dostępny na platformie zabytek.pl wykorzystuje dodatkowo mechanizm Google Maps, który pozwala na jeszcze łatwiejszą i dokładniejszą identyfikację wszystkich obiektów umieszczonych na stronie. Integracja z popularnym portalem mapowym pozwala użytkownikowi znaleźć drogę do interesującego go zabytku przy wykorzystaniu urządzenia mobilnego. Przydatna, szczególnie pod kątem popularyzacji zabytków czy planowania szlaku turystycznego, jest zakładka „kolekcje”, która w jednym miejscu grupuje obiekty według kategorii tematycznych. Z punktu widzenia turysty czy mieszkańca wybranego regionu bardzo pomocna jest także funkcja „obiekty w najbliższej okolicy”. Łącząc się ze stroną za pomocą urządzenia mobilnego, można szybko uzyskać informację np. o najkrótszej trasie podróży do wybranego celu.

W galerii portalu zabytek.pl oprócz zdjęć, filmów, map i opisów umieszczone są obiekty 3D w postaci siatkowych modeli MESH oraz zarejestrowane w wyniku skanowania laserowego chmury punktów. Modele pokazują uproszczoną bry-

OBIEKTY
MAPA
KOLEKCJE

CUMULUS
GALERIA
3D

PALATIUM RYBITWY

dwory i pałace | kon. IX w. - 1321 r.

Obiekt stanowi centrum średniowiecznego zespołu osadniczego, usytuowanego na wyspie tzw. Ostrowie Lednickim, ok. 10 km od Goczała. Według badań naukowych, trwających od 30X wieku, początek osadnictwa na wyspie sięga wczesnego średniowiecza - VIII w. Pierwszy gród powstał tu w końcu IX wieku. W 2 połowie X wieku wznieśli gości wale obronny, którego obręb jest czytelny do dziś. W tym czasie rozpoczęto również budowę zespołu kaplicy i pałacu biskupiego. Na podstawie badań archeologicznych wyodrębniono trzy fazy budowy tej rezydencji, ukończonej w XII wieku. Materiał budowlany stanowiły glazy narzutowe, z których wzniecono mury i fundamenty, łączone zaprawą gipsową i wapienną. Kaplica centralna ma kształt krzyża greckiego, z czterema filarami cwiernastokątnymi, oddzielającymi część kryżową od obiektu. W ramionach krzyża znajdują się niewielkie absydy, a także absyda oikradowa od strony wschodniej i dobudowana w XIII wieku od strony zachodniej, krypta romańska. Na początku XI wieku kaplicę przekształcono dodając dodatkową kondygnację. Do kaplicy od zachodu przylega palatium, zbudowane na planie prostokąta o wymiarach 14 x 31 m. Podczas rozbudowy, na początku XI wieku, w największym pomieszczeniu palatium dodano dwa filary, które sugerują istnienie wyższej kondygnacji budynku. Wielość faz budowlanych pozwoliła na różnorodność dywagacji na temat kształtu bryły w poszczególnych okresach funkcjonowania tego obiektu. Ciągłym i najgłębszym do końca jest fakt, iż od późnego średniowiecza wyspa przestała pełnić jakiegokolwiek funkcje społeczne i sakralne, zaś istniejące zabudowania popadły w ruinę.

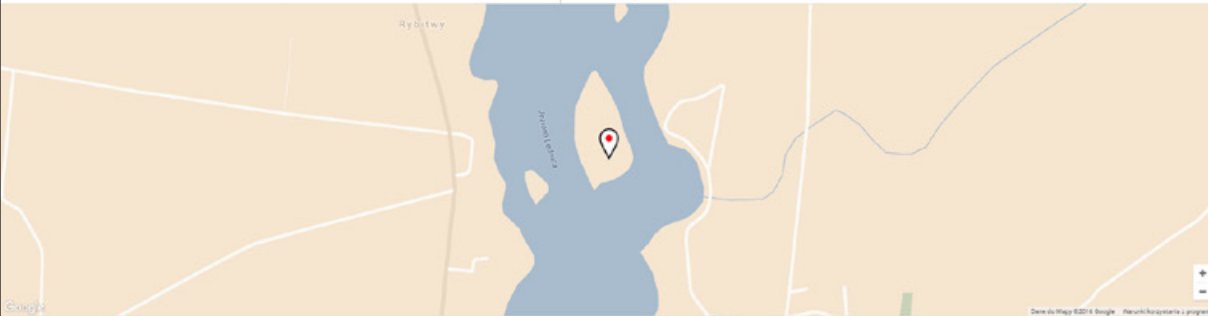
INFORMACJE OGÓLNE

Rodzaj: dwory i pałace
 Chronologia: kon. IX w. - 1321 r.
 Forma ochrony: rejestr zabytków
 Adres: Rybitwy
 Lokalizacja: woj. wielkopolskie, pow. gnieźnieński, gmina Łubowo
 Właściciel praw autorskich do opisu: Narodowy Instytut Dziedzictwa

Do pobrania:

- 3D-PDF Ostrow Lednicki - palatium, Model i cplb. / 28115AB
- PDF Ostrow Lednicki - palatium, Rzut. / 33995B
- PDF Ostrow Lednicki - palatium, Rzut. / 755B

Licencja:

MAPA GOOGLE

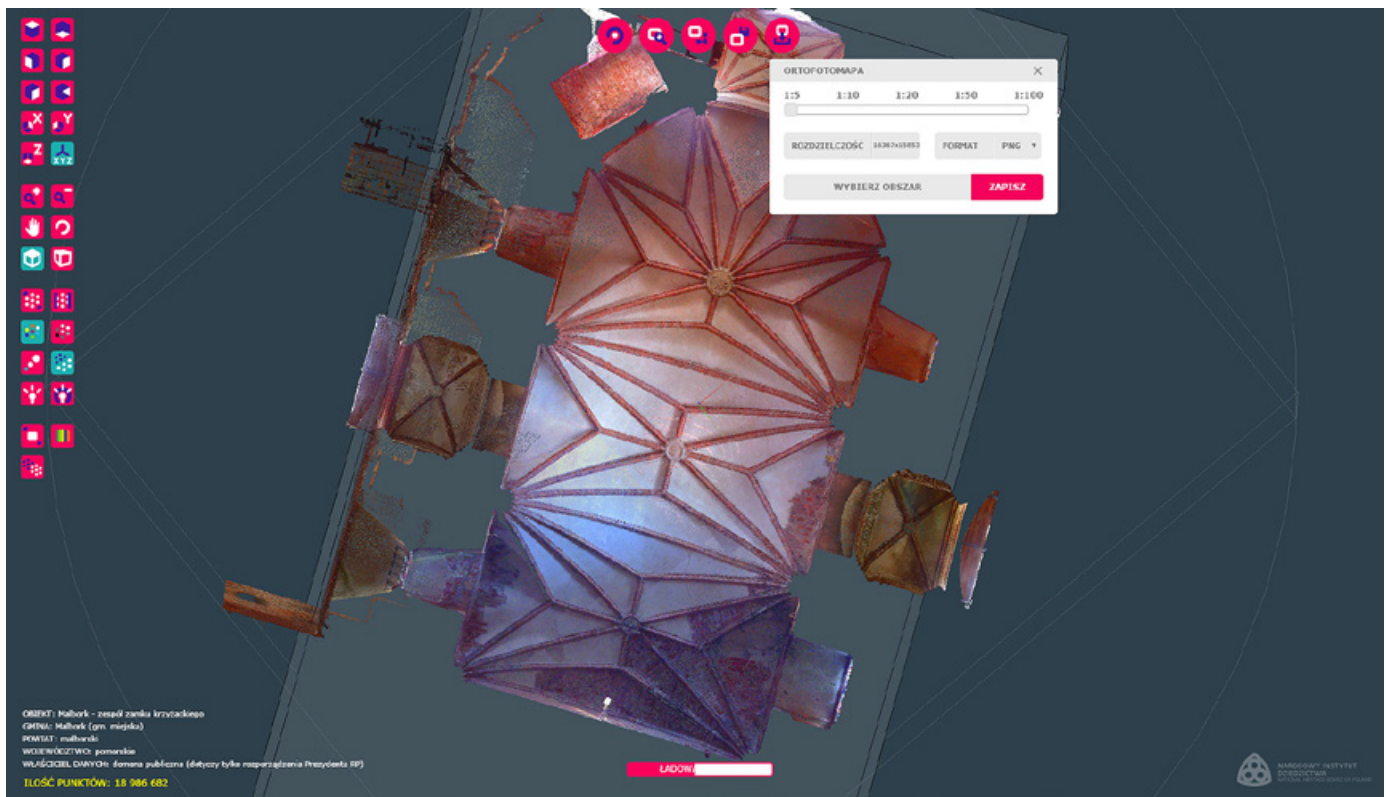
ZOBACZ TAKŻE W NAJBLIŻSZEJ OKOLICY

						
KOŚCIÓŁ PAR. P.W. NARODZENIA NMP (UŁEŻNO)	OSTRÓW LEDNICKI LEDNICZKA	WYSPA OSTRÓW LEDNICKI LEDNICZKA	BUDYNEK MIESZKALNO-GOSPODARCZY DZIKANOWICE	GRODZISKO PIERŚCIENIOWATE AKRACZTWO	PALAC FALKOWO	KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚW. MARCINA OSTROW LEDNICKI RYBITWSKIE

Strona korzysta z plików cookies. Więcej informacji tutaj.

[O nas](#) [Polityka prywatności](#) [Regulamin](#) Publika

Zabytki w 3D na portalu zabytek.pl

łę budynku oraz fotorealistyczną teksturę powierzchni zewnętrznych. Chmury punktów to dane przestrzenne obiektów zabytkowych zarejestrowane z rozdzielczością do 5 mm. W efekcie dają precyzyjny, złożony z miliardów punktów, wirtualny model obiektu, na którym możemy wykonywać różne operacje w aplikacji CUMULUS, będącej częścią portalu.

.....
 Ortofotomapa na portalu
 zabytek.pl

Portal zabytek.pl powstał z myślą zwłaszcza o naukowcach, studentach, pasjonatach historii i architektury, turystach oraz mieszkańcach miast, miasteczek i wsi interesujących się dziejami swojego regionu. Jest on jedynym w swoim rodzaju narzędziem, dającym dostęp do informacji o setkach polskich zabytków bez wychodzenia z domu. Spełnia on także jeszcze jedną, bardzo ważną funkcję – promuje i wspiera działania NID w zakresie edukacji i upowszechniania wiedzy o zabytkach. Korzystający z platformy jednym kliknięciem mogą zdobyć wszystkie najważniejsze informacje o aktualnych i przyszłych działaniach Instytutu. W maju 2016 roku Narodowy Instytut Dziedzictwa udostępnił nową wersję portalu pod adresem: <http://zabytek.pl>. Odświeżona strona cieszy się dużą popularnością, co potwierdzają dane statystyczne, od maja do grudnia 2016 roku platformę odwiedzono bowiem ponad 85 000 razy.

Program zwalczania zagrożeń i przeciwdziałania przestępczości przeciwko zabytkom archeologicznym w Narodowym Instytucie Dziedzictwa

Program zwalczania i przeciwdziałania przestępczości przeciwko zabytkom archeologicznym prowadzony jest przez Narodowy Instytut Dziedzictwa od dziesięciu lat. Potrzeba takiego programu zauważona została jeszcze w Ośrodku Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego, który przed rokiem 2007 był jedyną centralną instytucją wyspecjalizowaną w ochronie dziedzictwa archeologicznego. Pierwsze działania zostały podjęte zimą 2007 roku w Krajowym Ośrodku Badań i Dokumentacji Zabytków, po połączeniu OODA i KOBiDZ.

Najbardziej widocznym przejawem łamania prawa był wówczas powszechny handel zabytkami archeologicznymi za pośrednictwem portalu aukcyjnego allegro.pl. Pierwszym i najpilniejszym zadaniem była próba powstrzymania tego procederu. Rozpoczęto archiwizowanie aukcji i analizowanie aktywności poszczególnych sprzedających. Część osób otrzymała informację o obowiązujących przepisach prawnych, włączywszy obowiązki znalazcy zabytków. Pozostali użytkownicy oferujący nielegalnie pozyskane zabytki archeologiczne byli sukcesywnie zgłaszani na policję.

W ciągu pierwszych czterech lat monitoringu rynku internetowego zarejestrowano ponad 2600 podejrzanych aukcji. Z portalem Allegro podpisano porozumienie, które pozwoliło na przystąpienie NID do programu „Współpraca w ochronie praw”. Jest to program mający na celu eliminowanie aukcji i usług niezgodnych z prawem, w szczególności handlu podrabianymi towarami i nielegalnego użycia znaków towarowych. Uczestnictwo w nim pozwala NID na usuwanie nielegalnych aukcji za pomocą przeznaczonej do tego aplikacji.

Miecz z epoki brązu z miejscowości Pogorzelica odzyskany przez policję w 2009 roku

Oprócz działań polegających na kontroli obrotu zabytkami, wspólnie z obsługą portalu, zrealizowano dwie inicjatywy edukacyjne skierowane do szerokiego grona użytkowników Allegro. Było to rozesłanie biuletynu z zasadami ochrony zabytków do kilku tysięcy najaktywniejszych sprzedawców oraz umieszczenie na stronach portalu informacji o zasadach legalnego obrotu zabytkami. Współpraca NID z Allegro i wprowadzenie skutecznych zasad zwalczania nielegalnego obrotu zabytkami archeologicznymi na aukcjach internetowych były wówczas działaniami pionierskimi w skali Europy. Dopiero rok później niemiecki, austriacki i szwajcarski e-Bay wprowadziły zakaz wystawiania na aukcjach zabytków archeologicznych o nieustalonym pochodzeniu. Z perspektywy dziesięciolecia można stwierdzić, że zatrzymano masowy obrót zabytkami archeologicznymi na portalach internetowych, a aukcje obiektów archeologicznych, poza nielicznymi wyjątkami, nie naruszają polskiego prawa.

Znaczna liczba zgłoszeń na policję spraw związanych z nielegalnym handlem zabytkami archeologicznymi zbiegła się w czasie z powołaniem w Komendzie Głównej Policji Krajowego Zespołu do Walki z Przestępczością przeciwko Dziedzictwu Narodowemu oraz koordynatorów ds. zabytków we wszystkich komendach wojewódzkich. Podjęto z nimi ścisłą współpracę. Okazało się, że organy ścigania oczekują wsparcia merytorycznego NID na wszystkich etapach prowadzonych spraw karnych, a nie jedynie zgłoszenia podejrzenia popełnienia przestępstwa. W efekcie do zadań NID włączono wsparcie merytoryczne policji i prokuratury w zakresie obowiązujących przepisów i zasad ochrony dziedzictwa,

identyfikację zabytków i stanowisk archeologicznych, asystowanie w przeszkaniach pomieszczeń i kontrolach targów staroci, a także występowanie w charakterze świadków i biegłych oraz przygotowywanie pisemnych opinii w wybranych sprawach karnych.

Współpracę na rzecz zwalczania przemytu zabytków archeologicznych na podobnych zasadach rozpoczęto ze Służbą Celną i Strażą Graniczną. Już pierwsze wspólne doświadczenia wskazały pilną potrzebę działań edukacyjnych z zakresu ochrony dziedzictwa archeologicznego skierowanych do tych służb mundurowych. W związku z przeprowadzoną oceną sytuacji na przełomie 2007 i 2008 roku zorganizowano cztery dwudniowe szkolenia dla koordynatorów ds. zabytków i wybranych policjantów ze wszystkich 16 województw. Każde z nich kończyło się wizytą na wystawie i w pracowni konserwatorskiej wybranego muzeum archeologicznego. Na podstawie wniosków z tego projektu ustalono standardowy program szkoleń z zakresu ochrony dziedzictwa archeologicznego, który obecnie obejmuje następujące zagadnienia: struktura służb ochrony zabytków i ich uprawnienia, podstawy metodyki i wnioskowania archeologicznego, doktryna konserwatorska w zakresie archeologii, zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego ze szczególnym uwzględnieniem przestępczości, podstawy prawne zwalczania przestępczości przeciwko zabytkom, przykłady najczęściej występujących na terenie Polski archeologicznych zabytków ruchomych, przykłady spraw karnych dotyczących archeologii. Dostosowany do specyfiki służb granicznych program realizowany był również na szkoleniach dla funkcjonariuszy Izby Celnej w Warszawie, Opolu i Przemyślu oraz dla Straży Granicznej w jej ośrodkach szkoleniowych w Kętrzynie i Mielnie (Koszalinie).

Działania NID zyskały uznanie, którego przejawem była m.in. propozycja norweskich instytucji ochrony zabytków, odnośnie do realizacji projektu platformy badawczo-edukacyjnej wymiany doświadczeń w dziedzinie zapobiegania przestępstwom przeciwko dziedzictwu kulturowemu. Projekt pod nazwą „Legalny i nielegalny obrót dobrami kultury” został zrealizowany w latach 2008–2011 we współpracy NID, Norweskiej Rady Kultury (Norsk Kulturråd), Dyrekcji ds. Dziedzictwa Kulturowego (Riksantikvaren) i Centralnego Muzeum Morskiego.

Docenieniem pracy Instytutu było odznaczenie w 2012 roku dyrektor NID Srebrnym Medalem za Zasługi dla Policji ze względu na wkład we współpracę w zwalczaniu przestępczości przeciwko dziedzictwu archeologicznemu.

Wykrywacze metali – sprzęt używany do poszukiwania zabytków

Obecnie program zwalczania zagrożeń i przeciwdziałania przestępczości przeciwko zabytkom to przede wszystkim wsparcie merytoryczne służb mundurowych i aktywność edukacyjno-szkoleniowa. Na podstawie doświadczeń ze współpracy z policją przygotowano materiały szkoleniowe w formie elektronicznej, które aktualizowane są po każdej zmianie przepisów. Szkolenia dla funkcjonariuszy policji odbywają się niemal co roku. W 2015 roku przeprowadzono je dla policjantów województwa wielkopolskiego i lubelskiego, a także wykład dla funkcjonariuszy Centralnego Biura Śledczego. W 2016 roku szkolenie przeszli również policjanci z województwa lubuskiego i koordynatorzy ds. zabytków ze wszystkich Izb Celnich w kraju. Od wielu lat ogromnym powodzeniem cieszy się broszura NID opisująca zasady ochrony dziedzictwa archeologicznego *Archeologia – prawdy i mity*, dodatkowo w 2015 roku wspólnie z Wydziałem Prewencji Komendy Wojewódzkiej w Poznaniu i Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorium Zabytków przygotowano kolejną broszurę *Chroń zabytki*, która porusza też zagadnienia wykraczające poza obszar archeologii. Nową jakością są wykłady z zasad prawnych ochrony zabytków prowadzone przez NID z inicjatywy środowiska poszukiwaczy skarbów. W latach 2014–2016 odbyło się pięć takich szkoleń, na 2017 rok planowane jest kolejne.

Działalność i misja NID w zakresie przeciwdziałania przestępczości przeciwko zabytkom archeologicznym stały się powszechnie znane. Służby konserwatorskie, środowisko naukowe, a także przedstawiciele organów ścigania zwracają się do Instytutu po konsultacje, przedstawiają problemy i informują o zagrożeniach. NID przez dziesięć lat aktywności osiągnął pozycję rozpoznawalnej instytucji eksperckiej.

Dziedzictwo kulturowe to wspólna sprawa: działania NID na rzecz upowszechniania wiedzy o dziedzictwie

Coraz większą uwagę przywiązuje się dzisiaj do społecznej odpowiedzialności za wspólne dobro, jakim jest dziedzictwo kulturowe. Dziedzictwo kulturowe Polski jest zasobem, łączącym obywateli w Polsce i za granicą, dającym przestrzeń do wspólnego działania na rzecz innych, tworzącym poczucie przywiązania i tożsamości lokalnej. 91,6 proc.¹ Polaków wyraża opinię, że dziedzictwo kulturowe jest wartościowe, ponieważ stanowi świadectwo naszej historii, które powinniśmy przekazać przyszłym pokoleniom. Wobec tego dziedzictwo to również ważne źródło wiedzy – tę wartość dziedzictwa docenia 90,3 proc. Polaków. Dziedzictwo łączy więc nas, współczesnych, z przeszłością oraz przyszłością, a ta więc opiera się na wiedzy na temat wspólnej historii. Jej ślady można odnaleźć w przydrożnych kapliczkach, w murach średniowiecznych zamków, w sposobie przyrządzania śląskiego kołocza.

Jednak, aby ślady wspólnej historii były istotnym elementem życia współczesnych, ważne jest, by potrafili je odczytywać. Konieczna jest więc edukacja, a najskuteczniejsza to taka, która angażuje ludzi we wspólne odkrywanie i działanie. Z licznych artykułów i badań wynika, że kapitał społeczny Polaków jest niski. Polacy nie biorą odpowiedzialności za dobro wspólne, nie angażują się w działania na rzecz swojej okolicy. To dotyczy również zabytków – według badań przeprowadzonych dla NID jedynie 5,1 proc. Polaków ma poczucie wpływu na to, co dzieje się z dziedzictwem kulturowym w ich okolicy, choć 46,9 proc. wyraża zainteresowanie tematem. Bez społecznej troski i zaangażowania wiele obiektów by nie przetrwało. Jest więc ważne, żeby zachęcać ludzi do aktywności i większej uwagi wobec historycznego otoczenia.

¹ Badanie wykonano w ramach projektu „DoM – Dziedzictwo obok Mnie. Wartość dziedzictwa kulturowego dla społeczności lokalnej”. Zostało przeprowadzone przez firmę PBS sp. z o.o. na zlecenie Narodowego Instytutu Dziedzictwa w maju i czerwcu 2015 roku na terenie Polski i Norwegii. Na terenie Polski badanie przeprowadzono na grupie 1067 dorosłych Polaków, wykorzystując technikę CAPI. W trakcie realizacji badania kontrolowano takie zmienne demograficzne, jak płeć, wiek, region zamieszkania, miejsce zamieszkania oraz wykształcenie. Próba była losowana przy zastosowaniu schematu losowania w warstwach.

Jednym z zadań NID jest zwiększenie świadomości i wiedzy na temat wartości dziedzictwa, pobudzenie potrzeby działania na jego rzecz, a w konsekwencji objęcie ochroną tego najcenniejszego zasobu przez wszystkich obywateli. Inicjatywy NID dają możliwość przełamania stagnacji i wykorzystania edukacyjnego potencjału dziedzictwa. Idee te realizowane są w takich przedsięwzięciach podejmowanych przez NID, jak m.in.: program dotacyjny „Wolontariat dla dziedzictwa”, Europejskie Dni Dziedzictwa, konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków na projekt edukacyjny o dziedzictwie kulturowym oraz ogólnopolski konkurs filmowy „Zabytkomania”.

Propozycją wsparcia dla lokalnych inicjatyw jest program własny NID „Wolontariat dla dziedzictwa”, ogłoszony po raz pierwszy w 2016 roku. Z jednej strony program ma na celu uwrażliwienie mieszkańców na stan zachowania zabytków oraz zachęcenie ich do brania odpowiedzialności za tę spuściznę. Z drugiej strony program wspiera społeczeństwo obywatelskie, dotując lokalne organizacje pozarządowe i działania wolontariuszy. W pierwszym roku funkcjonowania programu w dofinansowane działania zaangażowano ponad 800 wolontariuszy! Daje to nadzieję na stworzenie zmotywowanej grupy ludzi, chętniej do działania na rzecz ratowania zabytków przed zapomnieniem bądź dalszym niszczeniem. Wolontariusze, którzy wzięli udział w dofinansowanych projektach, nabyli konkretne umiejętności: dialogu, współpracy oraz zdobyli wiedzę m.in. na temat historii, architektury i technik konserwatorskich.

Kolejną szansą dla budowy lokalnej koalicji na rzecz zabytków i tradycji są Europejskie Dni Dziedzictwa. EDD są świętem dziedzictwa przeżywanym wspólnie przez osoby uczestniczące w wydarzeniach, mieszkańców regionów, przedstawiciele samorządów, instytucje państwowe, ministerialne instytucje kultury, organizacje pozarządowe. Obchody EDD są dobrą okazją, aby przypomnieć sobie, że dziedzictwo jest obowiązkiem łączącym wszystkich nas, posiadających wspólną historię. Organizowane wydarzenia to również edukowanie przez zabawę, doświadczenie, przeżycie. Ogromna różnorodność dziedzictwa pozwala pomysłowo zagospodarować dwa wolne wrześniowe weekendy: można uczestniczyć w rodzinnej zabawie, nocnym zwiedzaniu, wysłuchać gawędy albo spróbować swoich sił w garniarstwie lub turnieju tańców. Uczestnicy mają okazję poznać tajemnice swojej miejscowości, nauczyć się nowych umiejętności, zapamiętać trochę dat z historii, pobyć razem. W te dni dziedzictwo ożywa i jest głównym bohaterem wydarzeń w danej miejscowości. 24. edycja EDD po hasłem „Gdzie duch spotyka się z przestrzenią: świątynie, arcydzieła, pomniki” zgromadziła 300 000 uczestników, odbywała się w 431 miejscowościach, miało podczas niej miejsce 1626 wydarzeń.

Podczas uroczystej gali Europejskich Dni Dziedzictwa w Operze Wrocławskiej, w trakcie której uhonorowano organizatorów za ich wysiłek w organizację wydarzenia, rozstrzygnięto konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków na projekt edukacyjny o dziedzictwie kulturowym. W konkursie nadzorowanym przez NID nagradzane są dobre praktyki edukacyjne na rzecz dziedzictwa kulturowego. Uczestnikami konkursu są organizacje realizujące projekty we współpracy z właścicielami i zarządcami lub sami właściciele i zarządcy obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru, niejednokrotnie ponoszący duże koszty i wkładają-

cy znaczny wysiłek w opowiadanie ludziom o historii i tradycji miejsca, osobach związanych z zabytkiem. Tak więc do zachowania zabytku niezbędny jest dobry gospodarz i świadomi obywatele. Zgodnie z ustawą upowszechnianie wiedzy o zabytku jest obowiązkiem jego właściciela. Korzystanie z dobrych praktyk nagrodzonych w konkursie pomaga właścicielom na jego wypełnienie w sposób atrakcyjny, z równoczesnym poszanowaniem wartości zabytkowej obiektu.

Zachętą do spojrzenia na nowo na swoje miejsce zamieszkania jest ogólnopolski konkurs filmowy „Zabytkomania”. Za pomocą filmu uczestnicy mają szansę na przedstawienie lokalnego dziedzictwa ze swojej perspektywy. Sposób ujęcia tematu i sprawność reżyserska oceniane są przez Polski Instytut Sztuki Filmowej – partnera konkursu. Przybliżenie dziedzictwa i zaangażowanie mieszkańców w proces tworzenia filmu – przez Narodowy Instytut Dziedzictwa. „Zabytkomania” to konkurs filmowy skierowany do osób rozwijających swoją filmową i historyczną pasję: przede wszystkim do uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, a także studentów i absolwentów szkół filmowych oraz osób zajmujących się profesjonalną produkcją filmową. Uczestnicy nagradzani są w kategoriach: film dokumentalny lub reportaż nt. pomników historii oraz film animowany promujący lokalne tradycje, zwyczaje i obyczaje (w I grupie wiekowej), jak również – w II grupie wiekowej – dodatkowo spot reklamowy promujący Europejskie Dni Dziedzictwa. Zwycięzcy uczestniczą w oficjalnej gali, a działania NID są promowane przygotowanymi przez nich filmami. Nagrodą dla wszystkich uczestników konkursu, których w ostatniej edycji było około stu, są warsztaty filmowe przeprowadzone przez Warszawską Wytwórnę Filmów Dokumentalnych i Fabularnych lub zwiedzanie siedziby TVP. Konkurs nie kończy się wraz z galą. NID organizuje „Filmotekę szkolną” – rodzaj warsztatów w terenie, które towarzyszą konkursowi. Warsztaty przeprowadzone w Przemyślu, Lublinie, Zamościu, Piasecznie i Warszawie były okazją do poznania pomników historii, miejsc wpisanych na Listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Dzięki aktywnemu poznawaniu śladów przeszłości możemy rozwijać nasze pasje, pogłębiać wiedzę, zrozumieć współczesny świat, rozbudzić ciekawość i pomysłowość. NID pragnie wesprzeć osoby, które pomagają w zdobywaniu wiedzy o historycznym otoczeniu: edukatorów, animatorów kultury, pracowników instytucji kultury; dlatego wraz z Fundacją Plenerownia przygotował *Podręcznik dobrych praktyk upowszechniania dziedzictwa i edukacji o dziedzictwie kulturowym. Rozgryźć dziedzictwo*. Publikacja jest kompendium wiedzy o tym, jak planować i wdrażać edukację o dziedzictwie kulturowym, zbiera też wiele interesujących dobrych praktyk edukacyjnych, które mogą posłużyć jako inspiracje dla edukatorów. Ważna jest również edukacja formalna: chcąc wesprzeć nauczycieli, NID przygotował serię gotowych scenariuszy lekcji z zakresu dziedzictwa kulturowego. W wyniku konkursu na opracowanie materiałów edukacyjnych dla szkół udało się przygotować interesujące, przydatne i gotowe do użycia propozycje zajęć dla dzieci w szkołach, zachęcające je do dyskusji o dziedzictwie. Materiały są bezpłatnie udostępniane na stronie internetowej NID.

Otoczenie instytucjonalne edukacji dla dziedzictwa jest niezwykle istotne. Instytucje i urzędy zajmujące się ochroną dziedzictwa, chcąc sprawić, by dzie-

dzictwo zyskało należne mu miejsce w życiu społeczności i zostało zachowane dla przyszłych pokoleń, muszą współpracować z gminami oraz społecznościami lokalnymi. W tym celu NID prowadzi działania mające na celu wsparcie samorządów lokalnych w zarządzaniu dziedzictwem. Działania te wpisują się w założenia Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014–2017.

Konkretną pomocą jest oferowanie szkoleń dla gmin z zarządzania dziedzictwem, rozumianego jako jego efektywna ochrona i wykorzystanie w rozwoju społecznym i gospodarczym gminy. W trakcie szkoleń przybliżana jest różnorodna tematyka, w tym: identyfikacja dziedzictwa materialnego i niematerialnego, obowiązki i prawa gminy związane z zarządzaniem dziedzictwem, narzędzia w dyspozycji gminy (Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, gminna ewidencja zabytków, park kulturowy, gminny program ochrony zabytków), dokumenty planistyczne, planowanie strategiczne, turystyka, promocja, sposoby rozwoju przedsiębiorczości i pozyskiwanie źródeł finansowania. Istotnym komponentem szkoleń jest zwrócenie uwagi na rolę, jaką samorząd powinien odgrywać w rozwijaniu edukacji i społeczeństwa obywatelskiego. Rozszerzeniem działań w terenie jest portal internetowy adresowany do gmin, który w swoich założeniach ma być bazą wiedzy na temat wszystkich elementów zarządzania dziedzictwem, wypełniony materiałami i poradami przygotowanymi przez ekspertów.

Koncepcja szkoleń opiera się na osiągnięciach projektu, który zakończył się w czerwcu 2016 roku „DoM – Dziedzictwo obok Mnie. Wartości dziedzictwa dla społeczności lokalnych”, który był koordynowany przez Narodowy Instytut Dziedzictwa i norweski Riksantikvaren oraz finansowany z funduszy norweskich. Celem projektu była dyskusja nad miejscem samorządu lokalnego w systemie zarządzania dziedzictwem oraz wypracowanie narzędzi ochrony dziedzictwa i wykorzystania jego potencjału społeczno-gospodarczego przy pomocy dostępnych środków prawnych, ekonomicznych i społecznych odnoszących się do ochrony i zarządzania zasobami dziedzictwa. Uczestnicy projektu, którymi byli przedstawiciele samorządów, instytucji kultury, eksperci zewnętrzni i wewnętrzni NID i Riksantikvaren, mieli okazję do wymiany doświadczeń i podzielenia się fachową wiedzą w zakresie szerzenia świadomości i udziału lokalnych społeczności w procesie ochrony i zarządzania zasobami lokalnego dziedzictwa. Pośród wielu wyników projektu należy wyróżnić powstanie dwóch publikacji. Pierwsza z nich to *Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach*, pierwsza w Polsce tak kompleksowa i interdyscyplinarna pozycja prezentująca sposób, w jaki gmina może przejść krok po kroku przez proces zarządzania dziedzictwem. Jej uzupełnieniem jest publikacja *Dziedzictwo obok Mnie – inspiracje do działań lokalnych*, która jest zbiorem dobrych przykładów działań lokalnych społeczności, samorządów, przedsiębiorców, muzeów, stowarzyszeń i fundacji. Książka pokazuje, w jaki sposób gminy i mieszkańcy realizują pomysły na opiekę i skuteczne wykorzystanie dziedzictwa dla rozwoju gminy.

Narodowy Instytut Dziedzictwa pracuje nad wzrostem liczby osób i organizacji zaangażowanych w działania upowszechniające wiedzę o dziedzictwie, aby razem dbać o ślady wspólnej przeszłości.

Międzynarodowy Dzień Ochrony Zabytków 2016

W 1983 roku Komitet Wykonawczy Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS ustanowił dzień 18 kwietnia Międzynarodowym Dniem Ochrony Zabytków. Od tego czasu niemal na całym świecie odbywają się jego coroczne uroczyste obchody, a UNESCO wpisało MDOZ do rejestru ważnych imprez o znaczeniu światowym.

W Polsce odpowiedzialność za organizowanie Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków spoczęła na Narodowym Instytucie Dziedzictwa, który przez ostatnie lata gromadził środowisko ludzi związanych z ochroną zabytków na uroczystych obchodach w wielu miastach Polski. Gale MDOZ odbyły się m.in. w Stargardzie, Łowiczu, Żyrardowie, Białymstoku, a w 2016 roku w Zakopanem.

Głównym celem Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków jest zwrócenie uwagi na problematykę dziedzictwa kulturowego. W Polsce ideą MDOZ jest prezentowanie bogatej spuścizny kulturowej naszego kraju oraz tych obiektów, które mają istotne znaczenie dla polskiego dziedzictwa, w szerszym kontekście – także dla europejskiego i światowego.

MDOZ to święto konserwatorów, historyków sztuki i architektów, urbanistów, właścicieli i zarządców zabytkowych obiektów oraz tych wszystkich osób, które na co dzień zajmują się opieką i ochroną zabytków. Obchodom przyświeca pragnienie docenienia ich pracy i zaangażowania na rzecz ratowania i zachowania cennych obiektów polskiego dziedzictwa kulturowego oraz uhonorowanie włożonego w tę pracę wysiłku.

W 2016 roku uroczystość Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków odbyła się 20 kwietnia w Teatrze im. Stanisława Ignacego Witkiewicza w Zakopanem, pod honorowym patronatem Generalnego Konserwatora Zabytków i Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Magdaleny Gawin, Wojewody Małopolskiego Józefa Pilcha oraz Marszałka Województwa Małopolskiego Jacka Krupy. Wśród zaproszonych gości byli przedstawiciele MKiDN, przedstawiciele Kancelarii Prezydenta RP, środowisk konserwatorskich i naukowych, a także uczestnicy konkursu „Zabytek Zadbane” oraz osoby zasłużone dla kultury i ochrony dziedzictwa.

Uroczystą galę poprzedziło specjalne spotkanie tematyczne z udziałem uczestników konkursu „Zabytek Zadbane”, jury konkursu, Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków, pracowników Narodowego Instytutu Dziedzictwa, pracowników Muzeum

Gala MDOZ
w Zakopanem
z udziałem Generalnego
Konservatora Zabytków
prof. Magdaleny Gawin
i Dyrektora NID prof.
Małgorzaty Rozbickiej.
Spotkanie
z nominowanymi
w konkursie „Zabytek
Zadbany”

Tatrzańskiego im. Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem. Spotkanie było okazją do wymiany doświadczeń w zakresie ochrony zabytków oraz działań podjętych na rzecz przywrócenia im dawnej świetności zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi.

Oficjalną uroczystość otworzył Burmistrz Miasta Zakopane Leszek Dorula, który przywitał zaproszonych gości. Słowo powitalne skierowała do zebranych również prof. Magdalena Gawin, Generalny Konserwator Zabytków oraz prof. Małgorzata Rozbicka, Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Wystąpienie okolicznościowe pt. *Zakopiańskie inspiracje kulturowe* wygłosił Maciej Pinkwart – pisarz, dziennikarz, historyk, autor przewodników turystycznych po Zakopanem.

Jak co roku głównym punktem programu uroczystych obchodów MDOZ było ogłoszenie wyników i wręczenie nagród w ogólnopolskim konkursie Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbany”. Celem konkursu jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Konkurs ogłaszany jest przez MKiDN, nadzór nad nim sprawuje Generalny Konserwator Zabytków, a podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa (WIĘCEJ INFORMACJI > s. 37–38)

Ponadto podczas gali uhonorowano osoby, które w szczególny sposób swoją postawą i wieloletnim zaangażowaniem przysłużyły się do ochrony i zachowania dla przyszłych pokoleń narodowego dziedzictwa kulturowego. Tym osobom prof. Magdalena Gawin i prof. Małgorzata Rozbicka wręczyły dyplomy i odznaki „Za opiekę nad zabytkami” oraz medale „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”. Wśród uhonorowanych osób byli wieloletni pracownicy Narodowego Instytutu Dziedzictwa, osoby związane z Towarzystwem Opieki nad Zabytkami w Zakopanem oraz osoby wzorowo działające na rzecz ochrony zabytków.

Uroczystą galę uświetnił spektakl *Człapówki-Zakopane* w reżyserii Andrzeja Dziuka, oparty na podstawie powieści *Wielki dzień. Kronika niedoszłych wydarzeń* Andrzeja Struga.

Drugiego dnia obchodów MDOZ w kościele Matki Boskiej Częstochowskiej na Pękowym Bzyku w Zakopanem odbyła się msza święta w intencji konserwatorów. Dla gości szczególnie zainteresowanych kulturą i dziedzictwem Podhala zorganizowano zwiedzanie śladem architektury drewnianej Zakopanego.

6. Spotkanie Opiekunów Pomników Historii

Pomnik historii to jedna z czterech form ochrony zabytków wymienionych w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku. Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnym znaczeniu dla kultury naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Tytuł pomnika historii nadawany jest od 1994 roku. W tej prestiżowej grupie do końca 2016 roku znalazło się 60 zabytków. Są wśród nich obiekty sakralne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. Już sam fakt, że o uznaniu zabytku pomnikiem historii decyduje Prezydent RP, świadczy o ponadregionalnym znaczeniu takiego obiektu, jego wyjątkowych wartościach historycznych, naukowych i artystycznych, utrwalonych w świadomości społecznej i stanowiących źródło inspiracji dla kolejnych pokoleń.

Leżajsk – zespół klasztoru oo. Bernardynów – pomnik historii, który zwiedzali uczestnicy 6. SOPH

.....
 Łańcut – zespół zamkowo-
 -parkowy, gdzie odbyło się
 6. SOPH

Narodowy Instytut Dziedzictwa koordynuje procedurę składania wniosków o przyznanie tytułu pomnika historii oraz od 2011 roku organizuje coroczne Spotkania Opiekunów Pomników Historii. Celem tych spotkań jest wspieranie współpracy pomiędzy opiekunami poszczególnych obiektów, wypracowanie dobrych wzorów w zarządzaniu dziedzictwem kulturowym oraz wymiana doświadczeń.

6. Spotkanie Opiekunów Pomników Historii odbyło się w dniach 1-2 czerwca 2016 roku w Łańcucie i Leżajsku. Zespół zamkowo-parkowy w Łańcucie – wyjątkowa w skali polskiej wielka rezydencja magnacka – idealnie wpisywał się w temat spotkania, który brzmiał: „Zabytkowe zespoły rezydencjalno-ogrodowe: Pomnik Historii czy produkt turystyczny?” Tak sformułowane hasło miało skłonić uczestników do dyskusji nad wyzwaniem, jakie stoją przed zarządcami obiektów w dobie masowej turystyki, a także do zastanowienia się nad strategią edukacyjno-popularyzatorską sprzyjającą zachowaniu zabytków dla przyszłych pokoleń.

Uroczyste otwarcie 6. SOPH w Łąncucie, zainaugurowane przez dyrektora NID prof. Małgorzatę Rozbicką i dyrektora Muzeum-Zamku w Łąncucie Wita Karola Wojtowicza

6. Spotkanie Opiekunów Pomników Historii otworzył gospodarz miejsca Wit Karol Wojtowicz, dyrektor Muzeum-Zamku w Łąncucie, a słowo powitalne wygłosiła prof. Małgorzata Rozbicka, dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa. W pierwszym dniu zaproszeni goście podczas dwóch sesji plenarnych mieli okazję zapoznać się z ośmioma referatami, które nawiązywały do tematu przewodniego spotkania i poruszały zagadnienia związane z problematyką ochrony i opieki nad zabytkowymi zespołami rezydencjalno-ogrodowymi wpisanymi na listę pomników historii. Swoje prezentacje przedstawili: Wit Karol Wojtowicz, dyrektor Muzeum-Zamku w Łąncucie; Barbara Werner, kierownik Działu Ogrodu, Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie; Paweł Jaskanis, dyrektor Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie; Piotr Napierała, prezes Fundacji Doliny Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej; Anna Fic-Lazor, dyrektor Muzeum Zamoyskich w Kozłówce oraz pracownicy merytoryczni Narodowego Instytutu Dziedzictwa: Renata Stachańczyk, kierownik Zespołu ds. ekspertyz i analiz krajobrazu i zieleni zabytkowej, Aleksandra Chabiera, koordynator projektu „DoM – Dziedzictwo obok Mnie” i Arkadiusz Kołodziej, kierownik Działu Dokumentacji i Baz Danych o Zabytkach.

Uczestnicy spotkania obejrzeli także premierowy odcinek nowej serii filmów o pomnikach historii pt. *Szlakiem miejsc niezwykłych – Pomniki Historii* realizowanych przez TVP Kultura przy współpracy Narodowego Instytutu Dziedzictwa, który jest pomysłodawcą serii. Pierwszy odcinek poświęcony był Zamkowi w Łąncucie.

Tradycją SOPH jest zwiedzanie przez uczestników pomnika historii, w którym odbywa się spotkanie. Pierwszego dnia goście zwiedzili wnętrza Muzeum-Zamku w Łańcucie, a także jego otoczenie – Park, Wozownię, Stajnie oraz Storczykarnię. Drugiego dnia zorganizowany został wyjazd Leżajska, gdzie znajduje się wpisany na listę pomników historii zespół klasztoru oo. Bernardynów. Tu zwiedzono znajdujące się na terenie obiektu Muzeum Prowincji, gromadzące przedmioty zabytkowe z utraconych po drugiej wojnie światowej klasztorów wschodnich, a także z innych klasztorów Prowincji oraz wysłuchano koncertu organowego w Sanktuarium.

Coroczne Spotkania Opiekunów Pomników Historii adresowane są do właścicieli, zarządców i opiekunów pomników historii, służb konserwatorskich, władz centralnych i samorządowych, a także środowisk naukowych, które swoją wiedzą i doświadczeniem służą pomocą i wspierają działania na rzecz ochrony tych cennych obiektów.

Organizatorami 6. Spotkania Opiekunów Pomników Historii był Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz Muzeum-Zamek w Łańcucie.

Oddziały Terenowe NID

Oddział Terenowy NID w Białymstoku

ul. Dojlidy Fabryczne 23,
15-565 Białystok
tel. 85 748 22 20, 85 748 22 22
fax 85 748 22 21
e-mail: ot.bialystok@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Gdańsku

ul. Św. Trójcy 5, 80-822 Gdańsk
tel./fax 58 301 77 12, 58 301 47 86,
58 301 75 22
e-mail: ot.gdansk@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Katowicach

ul. Mickiewicza 29, 40-085 Katowice
tel. 32 207 24 00, 32 207 24 01,
32 207 24 02
e-mail: ot.katowice@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Kielcach

ul. Wesoła 47/49, 25-363 Kielce
tel./fax 41 344 52 93
e-mail: ot.kielce@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Krakowie

ul. Św. Tomasza 8/7, 31-014 Kraków
tel./fax 12 429 10 11
e-mail: ot.krakow@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Lublinie

ul. Krakowskie Przedmieście 10/
Przechodnia 2/4, 20-002 Lublin
tel./fax 81 743 62 24, 81 743 70 88
e-mail: ot.lublin@nid.pl

Pracownia Terenowa w Zamościu

ul. Partyzantów 11, 22-400 Zamość
tel. 84 638 62 04
e-mail: pracownia.zamosc@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Łodzi

ul. Piotrkowska 272b, 90-361 Łódź
tel./fax 42 682 62 44
e-mail: ot.lodz@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Olsztynie

ul. 1-go Maja 3, 10-117 Olsztyn
tel. 89 521 26 89, 89 527 37 54
fax 89 521 26 88
e-mail: ot.olsztyn@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Opolu

ul. Krawiecka 13, 45-023 Opole
tel. 77 423 01 74, 77423 01 84
fax 77 453 65 30
e-mail: ot.opole@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Poznaniu

ul. Mielżyńskiego 27/29,
61-725 Poznań
tel./fax 61 851 73 64
e-mail: ot.poznan@nid.pl

Pracownia Terenowa w Trzebinach

Trzebiny - Pałac 30A, 64-100 Leszno
tel. 65 533 03 47
e-mail: pracownia.trzebiny@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Rzeszowie

ul. Hetmańska 15, 35-045 Rzeszów
tel. 17 853 67 76
tel./fax 17 853 29 43
e-mail: ot.rzeszow@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Szczecinie

Plac Orła Białego 1, 70-562 Szczecin
tel./fax 91 433 61 67
fax 91 488 79 10
e-mail: ot.szczecin@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Toruniu

ul. Rabiańska 21, 87-100 Toruń
tel./fax 56 663 55 88
e-mail: ot.torun@nid.pl

Oddział Terenowy NID w Warszawie

ul. Szeroki Dunaj 5
00-255 Warszawa
tel. 22 635 98 74
fax 22 831-16-13
e-mail: ot.warszawa@nid.pl

**Oddział Terenowy NID
we Wrocławiu**

ul. Władysława Łokietka 11,
50-243 Wrocław
tel. 71 322 16 40
e-mail: ot.wroclaw@nid.pl

**Oddział Terenowy NID
w Zielonej Górze**

ul. Bolesława Chrobrego 16 (3/4),
65-052 Zielona Góra
tel. 68 329 14 90
fax 68 324 10 34
e-mail: ot.zgora@nid.pl

Pracownia Terenowa

„Park Mużakowski” w Łęknicy
ul. Wybrzeżna 25, 68-208 Łęknica
tel./ fax 68 362 41 82
e-mail: pracownia.leknica@nid.pl

Kontakt

Narodowy Instytut Dziedzictwa

ul. Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa
centrala: 22 826 02 39, 22 826 92 47
sekretariat: 22 826 93 52
fax: 22 826 17 14
e-mail: info@nid.pl

Zapraszamy do odwiedzenia naszych stron:

Narodowy Instytut Dziedzictwa:
www.nid.pl

Portal o zabytkach:
www.zabytek.pl

Wolontariat na rzecz dziedzictwa:
www.nid.pl/wolontariat

Europejskie Dni Dziedzictwa:
edd.nid.pl

Portal mapowy NID:
mapy.zabytek.gov.pl

Dziedzictwo niematerialne:
niematerialne.nid.pl

Park Mużakowski:
park-muzakowski.pl

Jesteśmy na Facebooku: **www.facebook.com/zabytek**
oraz na YouTube: **www.youtube.com/TVNID**

Biblioteka Narodowego Instytutu Dziedzictwa

ul. Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa
tel. 22 826 02 39 wew. 116, 119, 118 (czytelnia)
fax: 22 826 02 39 wew. 121
e-mail: biblioteka@nid.pl
Katalog on-line:
www.nid.pl/pl/Biblioteka_NID/

Raport roczny Narodowego Instytutu Dziedzictwa

2016

Opracowanie

Wioletta Łabuda-Iwaniak

Redakcja

Laura Bakalarska

Korekta

Anna Kucińska-Isaac

Opracowanie graficzne

Piotr Berezowski

Fotografie: Archiwum Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Na okładce: wnętrze kościoła ewangelicko-augsburskiego
pw. Świętej Trójcy w Świdnicy

ISBN 978-83-63260-39-2

© Narodowy Instytut Dziedzictwa
Warszawa 2017

Druk

Łódzkie Zakłady Graficzne
